

№04 (146) 2026 жыл

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ

ТАҒЫЛЫМ

РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

Редакция жетістігі: 15 жылдық тарих, 100 мыңнан аса публикация

100 ÜZDİK MAQALA

МҰҚАШЕВА ШЫРАЙ МҰХИТҚЫЗЫ БӨЛІМ МЕҢГЕРУШІСІ «ЕСЕПТЕУІШ ТЕХНИКАСЫ ЖӘНЕ АҚПАРАТТЫҚ ЖЕЛІЛЕР» БӨЛІМІ

«EDUNews.KZ» БІЛІМ ЖӘНЕ
ҒЫЛЫМ САЛАСЫНДАҒЫ
АҚПАРАТ АГЕНТТІГІНІҢ
ҚОЛДАУЫМЕН ШЫҚҚАН
ШЫҒАРЫЛЫМ →

 EDUNews.KZ
EDUCATIONAL NEWS AGENCY

E DUCATIONAL
S CIENCES
I NDEX

Редакция жетістігі: 15 жылдық тарих, 100 мыңнан аса публикация

ТАҒЫЛЫМ

2011 жылдың наурызынан бастап шығады

V - БӨЛІМ

№04 (146)

СӘУІР
2026 ЖЫЛ

«Educational Sciences Index» Қазақстан педагогтарының ғылыми-әдістемелік мақалаларының базасында индекстеу жүргізіліп, «Edunews.kz» ақпараттық агенттігі арқылы республиканың педагог қауымына таратылады

Басылым Қазақстан Республикасы
Байланыс және ақпарат министрлігінде есепке
қойылып, 2011 жылдың 26 қаңтарында №11349-ж
тіркеу куәлігі берілген

МАЗМҰНЫ

Құдабаева Құралай Дәулетқызы,	4
<i>«Дарынды бала» балабақшасы</i>	4
Әнуарбек Айдана Жомартқызы,	5
<i>«Ойнайық та, ойлайық!» ойын-сауық сайысы. (Ертегілер, ертегілер. ..)</i>	5
Шошанбасова Қарлығаш Қылышханқызы,	7
<i>Табиғат бұрышы балабақшада оқу мен даму ортасы</i>	7
Бірманова Қымбат Исламбекқызы,	8
Молдашева Алтын Қонарбекқызы,	8
<i>«Дарабоз» – білім, ұлттық рух және тұлғалық дамудың тоғысқан кеңістігі</i>	8
Молдахалыкова Айзат Толендиевна,	9
<i>Балабақша – бақыт мекені</i>	9
Шымырқұлова Құралай Абдиманановна,	10
<i>Шебер сынып: «Ұлттық мұра – ұрпаққа аманат»</i>	10
Давлетова Меруерт Қалмухамбетовна,	12
<i>Ғажайып көбелек</i>	12
Рланова Перизат Шиенбаевна,	13
<i>Өнерлі балапандар</i>	13
Мамраимов Еркебулан Ержанович,	14
<i>«Әкелер мектебі»: «Әке – асқар тау»</i>	14
Акинбаева Сандугаш Габитбековна,	15
<i>Бояулар әлемі – сыр шертеді</i>	15
Маметова Алия Дүйшембиевна,	16
<i>Сандар әлеміне саяхат</i>	16
Мархабаева Анар Жаксылықовна,	17
<i>Бауырсақпен бірге саяхат</i>	17
Муратбекова Сандугаш Сиезбековна,	18
<i>Асық – алтын қазынам!</i>	18
Надырбаева Сандугаш Сериковна,	20
<i>Мұражайға саяхат</i>	20
Сагынбекова Гүлмира Мырзахановна,	21
<i>Сандар әлеміне саяхат</i>	21
Тлеубердиева Баян Тастанбековна,	22
<i>Еркетайым ертегісіз өспесін</i>	22

Халмуратова Зубайда Шарифовна,	23
<i>Құстар - біздің досымыз</i>	23
Батырбеков Ердос Серикович,	25
<i>Оптоэлектронды технология</i>	25
Бикенова Мейрамгуль Айтказиевна,	26
<i>Цифрлық маман қалыптастыру жолы</i>	26
Боранбаева Гульжан Усенбековна,	27
<i>б.1. Алгоритмдеу және бағдарламалау. Қолдану функциялары мен процедуралары</i>	27
Ермекқызы Жұлдыз,	34
<i>ИИ в дуальном обучении IT: помощник, а не замена преподавателю</i>	34
Әлімбай Арлан Мұратұлы,	35
<i>Вайбкодинг платформаларын білім беруде қолдану: мүмкіндіктер, тәжірибе және болашақ бағыттар</i>	35
Құрманғали Жанай,	37
<i>Кімі AI: Білім берудегі жасанды интеллекттің жаңа мүмкіндіктері</i>	37
Мендигалиева Динара Кабдығалиевна,	39
<i>Восприятие современных методов обучения старшим поколением преподавателей IT-дисциплин в колледжах Казахстана</i>	39
Мұқашева Шырай Мұқитқызы,	41
<i>Цифрлық оқу: білім сапасын арттырудың тиімді құралы</i>	41
Шамшиева Шолпан Шаймарденова,	42
<i>Сыни тұрғыдан ойлау технологиясын информатика пәнінде тиімді пайдалану тәсілдері</i>	42
Каптагаева Жадыра Катубековна,	44
<i>Мобильді және веб-әзірлеу: қазіргі цифрлық әлемнің негізі</i>	44
Елубай Айнұр Жанатқызы,	49
<i>Өндірістік-оқыту шеберлерінің кәсіби құзыреттілігін арттыру және дуалды оқыту жүйесінің артықшылықтары</i>	49

ҚҰДАБАЕВА ҚҰРАЛАЙ ДӘУЛЕТҚЫЗЫ,
Алматы облысы, Талғар ауданы, Бесағаш ауылындағы ЖШС
«Дарынды бала» бөбекжай-балабақшасының меңгерушісі

«ДАРЫНДЫ БАЛА» БАЛАБАҚШАСЫ

Екі мамандықтың иесі: біріншісі-Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің журналистика факультеті, екінші мамандығы кәсіби тұрғыда жан-жақты дамуды мақсат ете отырып, Шымкент қаласындағы академик А. Қуатбеков атындағы Дружба народов университетінде білімін жалғастырып «Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту педагогикасы» мамандығын иеленді. Бұл оқу ордасы тек теориялық білімді ғана емес, өмірлік ұстанымдарын қалыптастырып, болашақ маман ретінде шыңдалуына зор ықпал етті. Әрбір алған білімі мен тәжірибесіне жетелеп, өз ісіне деген жауапкершілігін арттырды.

Еңбек жолын журналистика саласында бастаған,

2023 жылы осы аталған балабақшада тәрбиеші мамандығынан бастаған. Бір жыл тәрбиеші болып қызмет атқарып, осы қысқа уақыттың ішінде әр баланың жан дүниесіне үңілуді, олардың сенімін ақтауды үйреніп, балаға білім беру оңай, бірақ жүрегіне жол табу – үлкен өнер екенін түсінді. Уақыт өте келе Құралай Дәулетқызына үлкен сенім артылып, меңгеруші қызметі тапсырылды. Бұл-Құралай Дәулетқызына тек қызметтік өсу емес, бұл – үлкен жауапкершілік, үлкен аманат болды. Бүгінде осы мекемеде үш жыл бойы еңбек етіп келеді. Әр баланың жүрегіне жылу сыйлап, оның арманына қанат бітіріп, болашағына жол ашып келеді. «Дарынды бала» балабақшасы-мейірім мен махаббат мекені. Ұрпақ тәрбиесі-ұлт болашағының негізі. Әрбір баланың жүрегіне жылу сыйлап, оның бойындағы дарынын ашу-үлкен жауапкершілік пен шынайы махаббатты талап ететін қасиетті іс. Осындай биік мақсатты ту еткен «Дарынды бала» балабақшасы-мейірім мен сенімге негізделген тәрбие ордасы. Бұл қызмет жәй лауазым емес. Бұл-сенім. Бұл-аманат!

Балалардың қауіпсіздігі, денсаулығы және жайлылығы – басты назарымызда. Заманауи жабдықталған бөлмелер, таза орта, дұрыс тамақтану-бәрі де балаларға қолайлы жағдай жасауға бағытталған.

Балабақшадағы ұжым-жүрегі мейірімге толы, өз ісіне адал мамандардан құрылған. Әр тәрбиеші балаға тек білім беруші емес, ол-бағыт беруші, қолдаушы, жанашыр тұлға. Осы арқылы біз балалардың бойында сенім, ізгілік, адамгершілік қасиеттерін қалыптастырамыз.

Ең басты мақсаты: Ол-әр бала жылу сыйлау, балабақшаға келгенде өзін жәй ғана мекемеде емес, періште мекеніне келгендей сезіну. Әр баланың көзінен қорқыныш емес, қуаныш көру. Оның жүрегінде сенімсіздік емес-батылдық болу. Балабақша табалдырығын аттаған әр бүлдіршін өзін қауіпсіз, бақытты, ерекше сезінуі тиіс.

«Дарынды бала» балабақшасы-бұл баланың жүрегіне жылу ұялататын, өміріне жарық сыйлайтын, болашағына сенім беретін қасиетті мекен!

ӘНУАРБЕК АЙДАНА ЖОМАРТҚЫЗЫ,
ЖШС «Дарынды бала» бөбекжай-балабақшасы
Мектеп алды даярлық «Лунтик» тобының тәрбиешісі
Алматы облысы, Талғар ауданы, Бесағаш ауылы

«ОЙНАЙЫҚ ТА, ОЙЛАЙЫҚ!» ОЙЫН-САУЫҚ САЙЫСЫ. (ЕРТЕГІЛЕР, ЕРТЕГІЛЕР. . .)

Мақсаты: Балалардың түрлі ұйымдастырылған оқу қызметінде алған білім, білік, дағдыларын бекіту. Өнертапқыштық шығармашыл тұлғаны қалыптастыру. Оның эстетикалық эмоцияларын, сезімдерін, қарым-қатынастары мен танымдық қызығушылықтарын дамыту.

Керекті құралдар: Құрастырмалы жануарлар, ертегі атрибуттары, суреттер, ғажайып қапшық, жануарлар мүсіндері.

Барысы: Сәлеметсіздерме, бүгінгі сайысымызға келіп отырған құрметті қонақтар мен жанкүйерлер. «Ойнайық та, ойлайық» атты ойын-сауық сайысын бастауға рұқсат етіңіздер.

Жақсы сөз- жарым ырыс, - дейді халық. Ендеше жақсы ниетпен бақытты ұлдарымыз бен қыздарымызды ортаға шақырамыз.

Шаттық шеңберіне тұрып, өздері қандай жануарды жақсы көретінін және неліктен екенін айта отырып қолдарындағы жүректі бір-біріне ұсынады. .

Бұл ойында екі топ қатысады. «Сұңқар» және «Тұлпар» тобы.

«Бүркіт» тобының бүлдіршіндерімен таныстырып өтейін.

1. Мейірімді, ақылды, сурет салғанды, өлеңдер оқығанды жақсы көретін, бауырына қамқор Мариям атты қызымызбен таныс болыңыздар.

2. Ынталы, еңбексүйгіш, спортпен шұғылданғанды жақсы көретін сайыскеріміз-Санжар.

3. Мәдениетті, ашық жарқын жүзді қызымыз-Айсана. Ол бос уақытын сурет салумен өткізгенді ұнатады.

4. Өзі салмақты, бойшаң, леги ойыншығымен ойнағанды ұнататын Айбар атты жігітімізбен таныс болыңыздар. Айбардың сүйікті тамағы-ет.

5. Елгезек, жігерлі, компьютер ойындарын ойнағанды жақсы көретін-Алиханмен таныс болыңыздар.

«Сұңқар» тобының бүлдіршіндері.

1. Тобымыздың еңбеккері, бетке ұстар ұлымыз- Айсултан. Футбол ойнағанды ұнатады.

2. Салмақты, әдемі, мейірімді қызымыз-Мадина. Өскенде дәрігер болып, адамдарды емдеймін, -дейді.

3. Арнур деген ұлымыз, инабатты, апайын үлгі тұтады.100-ге дейін санай алады.

4. Ақылға сай көркі де, еңбекке де икемді-Адия. Өскенде мұғалім болғанды армандайды.

5. Дана деген перизат, айдай сұлу, өнегелі нәзік. Қуыршақтарына киім тіккенді ұнатады.

Сайыскерлерімізді таныстырып өттік, енді сайысымызды бастайық.

Әр дұрыс жауапқа мына өсіп тұрған ағашқа алмаларын жабыстырып отырамыз.

1-кезең. (Сұрақ-жауап) деп аталады.

Мен сұрақ қоямын және үш жауабын айтамын. Сендер дыбыс белгісі берілгеннен кейін, жауап бересіңдер. Қай топ біріншіқолын көтерсе, сол топ жауап береді. Осы үш жауаптың дұрысын таңдап айтасыңдар.

1-сұрақ. Сәбиді неге салып тербетеді? Алтыбақанға, бесікке, күймеге.

2. Қазақ үйде шаңырақты көтеріп тұратын ағашты ата. (кереге, уық, құрық)

3. Қымыз ненің сүті? (сиырдың, түйенің, биенің)

4. Қазақтың (шығыс халықтарының) жаңа жылы қай айда? (желтоқсан, наурыз, қаңтар)

5. Бала мектепке барғанда қандай той жасайды? (шілдехана, бесік той, тілашар)

6. Түйенің төлін қалай атайды? (бұзау, қозы, бота)

7. Егінді немен жинайды? (трактормен, комбайнмен, ат арбамен)

8. «Түлкі мен ешкі» ертегісіндегі түлкі қандай? (күшті, айлакер, мақтаншақ)

9. Қазақстан республикасының рәміздерін ата.

10. Садақ сөзінде қанша буын бар? (2,3,1)

11. Екі шегі бар музыкалық аспап. (шаңқобыз, дауылпаз, домбыра)

12. Арманға өзінен кіші Айжан кім болады? (сіндісі, қарындасы, апайы)

13. Басы «ш» аяғы «р» дыбысына аяқталатын сөзді ата.

2-кезең «Кім көп» дидактикалық ойын

Сиқырлы дорба ішінен мысалы сиыр мен жылқы ойыншығын сипап сезу арқылы екі топ өз жануарларынтабу.

а) Сиыр мен жылқы суретін көрсетіп, не айта алатындарын сұрау. (Пайдасы, түсі, көлемі, қасиеті т. б) (Ала, сүтті, мөңірейді, жуас, төлі-бұзау), (Кісінейді, жалы, ертоқым, таға, төлі-құлын).

ә) Кез-келген құс пен Алдар көсе сөзіне анықтауыш «қандай» деген сұраққа жауап алу:

Құс- ұшатын, секіретін, жүгіретін, жүзетін, қамқор.

Алдар-көсе-ақылды, байларды алдайды, жағдайы жоқ адамдарға көмектеседі, сөзге шебер, домбыра тартады.

3-кезең «Сиқырлау» ойыны. Бізде сиқырлы сиыр мен жылқы пайда болды.

Ерте, ерте, ертеде. .. деп басталатын ертегілер сайысына береміз. Жаңағы айтылған қасиеттерін сиырға-құсты жанастырып, ал екінші топ жылқыға Алдар-көсені жанастыру. Балалармен сиқырлы сөз айту. Ахалай, махалай, суфф! (Осы кезде музыка ойналып, сиқырлы, қанаты бар сиыр мен шапаны бар жылқы пайда болады. Құстың қанаты мен Алдар-көсенің шапанын сиыр мен жылқыға жабыстыру)

-Ұшатын сиыр, секіретін сиыр, жүгіретін, жүзетін, қамқор сиыр.

- Ақылды жылқы, байларды алдайтын жылқы, жағдайы жоқ адамдарға көмектесетін, сөзге шебер, домбыра тартатын жылқы.

Осы қасиеттері бойынша ертегі құрастыру.

Біз әкеміз екеуіміз базарға сиыр сатып алуға бардық. Онда үй жануарлары өте көп екен. Әсіресе сиқырлы сиырлар. Біз ішінен бір ұшатын, сиқырлы сиырды таңдадық. Оның үлкен құстың қанатындай қанаты болды. Біз оған мекен-жайымызды айтып едік, ол бізді үйге өзі құс сияқты ұшып алып келді. Анамыз қатты қуанды.

Ертеде бір ақылды жылқы болыпты. Алдынан байлар кездесе, алдап қоя береді екен. Қымызын тек кедейлерге ғана беріпті. Өзінің бос уақытын барлық жануарларды жинап алып, домбыра тартып, ән айтып өткізеді. Оны бүкіл жануарлар құрметтейді.

Сергіту сәті «Қара жорға»

4-кезең (Жұмбақ құрастыру)

Балалар біз билеп жүргенде біреу хат алып келіпті, көрейік не бар екенін.

Әр топ берілген сурет бойынша өз ойынан қарсыласына жұмбақ құрастырып, жасыру керек.

5-кезең Дидактикалық ойын «Танграмм»

Жұмбақтың шешуіне байланысты геометриялық пішіндерден мысық пен қоянды құрастыру. (Жыл мезгілі туралы айтып, қыста қоян түсін өзгертетіні, қамқор болу керектігі туралы айту.)

Күз мезгіліне байланысты қандай ертегілер білесіңдер? Ендеше «Сұңқар» тобы И. Крыловтың «Шегіртке мен құмырсқа» мысалын, ал «Тұлпар» тобы Асқар Тоқмағанбетовтың «Бидайпен қаңбақ» мысалын сахналап көрсетеді.

6-кезең (Ертегіден үзінді көрсету)

Ертегі, мысалдан үзінді көрсеткеннен кейін, мазмұнына сәйкес мақал-мәтел айту.

Еріншектің ертеңі таусылмас.

Бейнетсіз рахат жоқ.

Өзін-өзі мақтаған өліммен тең.

Адам жерге нәр береді,

Жер адамға нан береді.

Бала жаман болса көрінгеннің мазағы

Есер баладан ерке бала жаман.

Тамағы тоқтық, жұмысы жоқтық, аздырар адам баласын. Ер дәулеті — еңбек.

Соңында балаларға мысалдың аяғын ойлап құрастырту. (Қаңбақ-жер шарын аралап, болып жатқан жаңалықтарды бидайға айтады. Ал шегіртке мен құмырсқа бір үйде тұрып, бір-бірімен дос болады.

Қорытындылау. Топтардың алмаларын санап, жеңген топты мадақтау. Алмаларын бахытграммаға жабыстырту.

ШОШАНБАСОВА ҚАРЛЫҒАШ ҚЫЛЫШХАНҚЫЗЫ,
№ 159 балабақшаның мектеп алды даярлық «Жұлдыз» тобының тәрбиешісі
Алматы қаласы, Әуезов ауданы

ТАБИҒАТ БҰРЫШЫ БАЛАБАҚШАДА ОҚУ МЕН ДАМУ ОРТАСЫ

Балалардың еңбекқорлығы мен табиғатқа ұқыпты қарауына тәрбиелеу-қоршаған ортаны қорғаудағы жалпы жұмыстың маңызды міндеттерінің бірі. Табиғат бұрышы — балабақшадағы тірі табиғатпен күнделікті байланыс орнататын, баланың байқағыштығын, жауапкершілігін және мейірімін дамытатын маңызды орта. Дұрыс ұйымдастырылған табиғат бұрышы балаларға өсімдіктер мен жануарларды танып, күтіп-баптауды үйренуге мүмкіндік береді.

Балаларға арналған оқу кеңістігіне табиғат элементтерін енгізу – бұл жаңа белестер мен мүмкіндіктерді ашатын тәсіл. Ауа райының әртүрлілігі, өсімдіктер мен жануарларды бақылау, тіпті жай ғана сыртқы ортадағы өзгерістер балалардың қызығушылықтарын оятып, олардың білім алуына септігін тигізеді.

Табиғат бұрышында балалар бөлме ішінде өсімдіктерді суарып, гүлдердің түбін қопсытады, сондай-ақ аквариумды, құс торларын тазартады, өсімдіктер мен жануарларды дұрыс күту мен олардың жақсы жағдайда болуы арасындағы байланысты анықтауға үйретеді.

Табиғатқа қатысты аймақ балалардың денсаулығын нығайтып, сабақ барысында сергектікті арттырады. Оларда практикалық дағдылар мен экологиялық түсініктерді қалыптастыруға мүмкіндік береді. Балалар өсімдіктермен, жануарлармен тікелей таныса отырып, табиғатты қорғау туралы білім алады. Осы аймақта интерактивті ойындар ұйымдастыру, тәжірибелер өткізу, өсімдіктерді отырғызу балалардың қызығушылығын арттырады. Олар табиғатқа жақын бола отырып, тәрбиешілермен бірге зерттеулер жүргізу нәтижесінде критикалық ойлау әдістерін дамытады.

Оқыту әдістемесін түрлендіру үшін түрлі ресурстарды қолдану, мысалы, табиғаттан алынған материалдар, балалардың қиялын ұштауға, экологиялық сауаттылықты арттыруға жол ашады. Әр сабақ барысында белсенді қабылдауды ынталандыру мақсатында табиғатқа қатысты практикалық тапсырмалар беру маңызды.

Балабақшада табиғат бұрышын ұйымдастыру әдістері

Табиғи элементтерді тиімді орналастыру арқылы балабақшадағы балалар үшін қызықты орта құруға болады.

- **Көшет алаңы:** Түрлі өсімдіктерді өсіруге арналған алаң жасап, олардың күтім жасауды үйрету.
- **Су элементтері:** Кішкентай су қоймасын немесе фонтандарды жасау, су мен оның айналасындағы экожүйені көрсету.
- **Өсімдік бұрыштары:** Мектеп қоршауында түрлі өсімдіктер мен гүлдер отырғызып, олардың өсіп-өну процесін бақылау.
- **Жабайы табиғат:** Жергілікті жабайы шөптер мен гүлдерді жинап, балалармен бірге оларды зерттеу.
- **Экологиялық ойындар:** Оқушылардың экошарттарда ойындар өткізу, оларды табиғат сақтауға ынталандыру.
- **Кітап бұрышы:** Табиғат туралы кітаптармен жабдықталған кеңістік, балалардың оқуға деген қызығушылығын арттыру.

Осы әдістерді қолдану арқылы, балалардың табиғатқа деген қызығушылығын дамыту, оларды жауапкершілікке баулу жеңілдейді.

Табиғат бұрышын ата-аналармен бірлесіп дамыту жолдары

Ата-аналармен бірігіп жұмыс істегенде өсімдік тамырлары мен бау-бақша өсімдіктерін қолдану аса тиімді. Мысалы, ата-аналар балаларға үйден немесе жақын маңдағы табиғаттан өсімдіктер алып келуге көмектесе алады. Бұл өсімдіктер балалардың назарын аударып, оларды зерттеп, бақылауға итермелейді.

Табиғи материалдарды пайдалану

Ата-аналар табиғи материалдарды, мысалы, жапырақтар, тастар, құрылыстарды жинауға қатысуы маңызды. Осындай материалдар балалардың шығармашылығын оятып, оларды қолдану арқылы түрлі қолөнер шығармаларын жасауды үйретуге мүмкіншілік береді.

Табиғатқа экскурсия жүргізу

Балалардың табиғатқа экскурсиясы олардың қоршаған орта туралы білулерін арттырады. Ата-аналармен бірге жергілікті саябақтарға, ормандарға, өзен жағаларына бару қиындықтарды шешуге, жаңа білімдер алуға мүмкіндік туғызады.

Ересек мектеп жасына дейінгі балалардың еңбегін басқарудың ерекшелігі - мұғалім балалармен не істеу керектігін және жұмысты қалай аяқтау керектігін талқылайды. Балаларды көруге ғана емес, сонымен қатар жеке еңбек операцияларының орындалу ретін жоспарлауға, міндеттерді алдын-ала бөлуге, барлық қажетті құрал-жабдықтарды өз бетінше дайындауға үйретеді. Тәрбиешінің тапсырмасын жауапкершілікпен орындап, өздігімен ұқыпты іс әрекет жасай алады меңгереді.

БІРМАНОВА ҚЫМБАТ ИСЛАНБЕКҚЫЗЫ,

Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
Рудный қаласы білім бөлімінің Бейімбет Майлин атындағы
№7 мектеп-гимназиясы »КММ
қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі

МОЛДАШЕВА АЛТЫН ҚОНАРБЕКҚЫЗЫ,

директордың бейінді оқыту жөніндегі орынбасары

«ДАРАБОЗ» – БІЛІМ, ҰЛТТЫҚ РУХ ЖӘНЕ ТҰЛҒАЛЫҚ ДАМУДЫҢ ТОҒЫСҚАН КЕҢІСТІГІ

Қазіргі білім беру кеңістігінде басты мақсат – тек білім беру емес, ойлай алатын, талдайтын, шешім қабылдайтын және өз орнын таба алатын тұлға қалыптастыру. Осы тұрғыдан алғанда, білім мен тәрбиені ұштастыратын, ұлттық мазмұнға негізделген инновациялық жобалардың маңызы ерекше. «Дарабоз» интеллектуалды ойыны – осындай мазмұнды, мәні терең, заманауи форматтағы жобалардың бірі.

«Дарабоз» – бұл жай ғана білім сайысы емес. Ол – оқушының зияткерлік әлеуетін ашатын, ойлау мәдениетін қалыптастыратын, тұлғалық дамуына ықпал ететін ерекше алаң. Жоба құрылымы жеті кезеңнен тұрып, әр кезең оқушының түрлі қабілеттерін дамытуды көздейді. Танымдық сұрақтар арқылы білім деңгейі тексерілсе, логикалық тапсырмалар арқылы ойлау қабілеті шыңдалады, ал жылдам жауап беруді талап ететін раундтар оқушыны жинақылыққа, нақты шешім қабылдауға үйретеді. Соңғы «Edu-Brunch» кезеңі қатысушыларға өз идеяларын ұсынуға мүмкіндік беріп, оларды шығармашылық және жобалық ойлауға жетелейді.

Жобаның басты ерекшелігі – ұлттық құндылықтардың кеңінен қамтылуы. Ойын барысында қатысушылар қазақ халқының тарихымен, әдебиетімен, мәдениетімен, дәстүрімен тереңірек танысады. Ұлы тұлғалар туралы сұрақтар, ұлттық ойындар, салт-дәстүрлерге қатысты тапсырмалар – барлығы оқушының санасында ұлттық рухты қалыптастырады. Бұл – тек білім беру емес, бұл – ұлттық сана мен рухани құндылықтарды жаңғырту.

«Дарабоз» жобасы оқушыға не береді? Ең алдымен, ол ойлау мәдениетін өзгертеді. Оқушы дайын ақпаратты қабылдаушыдан оны талдай алатын, саралайтын тұлғаға айналады. Жылдам ойлау, нақты жауап беру, өз ойын дәлелдеу дағдылары қалыптасады. Оқушы дайын ақпаратты қабылдаушыдан оны талдай алатын, саралайтын тұлғаға ұғындырады. Әр қатысушының пікірі бағаланып, бірлескен шешім қабылдау арқылы ортақ нәтижеге жету тәжірибесі қалыптасады. «Дарабоз» – мұғалім үшін тек іс-шара емес, ол – жаңа педагогикалық тәсілдердің тәжірибелік алаңы. Мұғалімдер оқытуда ойын технологияларын, жобалық оқытуды, критериялды бағалауды тиімді қолдануға мүмкіндік алады. Сонымен қатар, ойын құрылымы метапәндік интеграцияға негізделген. Әртүрлі раундтарда оқушылар білімді тек жеке пән ретінде емес, тұтас жүйе ретінде қабылдайды: физика – заңдылықты түсінуге, биология – тіршілікті тануға, әдебиет – құндылықты ұғынуға, ал технология мен химия – өмірлік шешім қабылдауға, тарих-танымды зерделеуге, әдебиет- салт-сананды ой-өрісінді зерделеуге бағыттайды. Осы арқылы «Дарабоз» қағидаттарын ұлттық мазмұнмен үйлестіріп, оқушының қазақи сипатқа ие әлемді тұтас түсінуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бұл зияткерлі ойын педагогтің шығармашылығын дамытып, кәсіби тұрғыдан жанашыл ойлауға жетелейді. Мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынас та жаңа деңгейге көтеріліп, серіктестік форматқа өтеді.

Зияткерлік ойын – бұл тек білім сайысы емес, ол құндылықтарды саналы түрде қалыптастыратын тәрбиелік кеңістік. Зияткерлік ойын – бұл тек білім сайысы емес, ол құндылықтарды саналы түрде қалыптастыратын тәрбиелік сіңіреді. Командалық жұмыс барысында ынтымақ, жауапкершілік, өзара сыйластық сияқты адами құндылықтар дамиды. Жылдам ойлау мен шешім қабылдау кезеңдері оқушыны табандылыққа, әділдікке және өзін-өзі басқаруға үйретеді. Ал шығармашылық тапсырмалар арқылы еркін ойлау, бастамашылдық, даралық

қасиеттер қалыптасады. Осылайша, зияткерлік ойын – білім мен құндылықтарды тоғыстыратын тиімді құралға айналады.

«Дарабоз» жобасының тағы бір маңызды қыры – оның қала тұрғындарына берері. Мұндай интеллектуалды ойындар – қоғамды біріктіретін, ортақ құндылықтарды насихаттайтын мәдени-танымдық алаң. Ата-аналар, жастар, ұстаздар бір кеңістікте бас қосып, білім мен тәрбие төңірегінде пікір алмасады. Бұл – қоғамда білімге деген құрметті арттырып, ұлттық бірегейлікті нығайтатын маңызды фактор.

Тағы бір маңызды тұсы – «Дарабоз» оқушыны «дара тұлға» болуға жетелейді. Ол өз ойын еркін жеткізуге, жаңа идея ұсынуға, шығармашылықпен жұмыс істеуге үйренеді. Зияткерлік ойын – бұл тек білім сайысы емес, ол құндылықтарды саналы түрде қалыптастыратын тәрбиелік бірі. Танымдық ойын арқылы оқушы өзін тек білім алушы емес, идея жасаушы, бастама көтеруші, қоғамның белсенді мүшесі ретінде сезінеді.

Қорытындылай келе, «Дарабоз» – білім мен ұлттық рухтың, дәстүр мен жаңашылдықтың, ой мен әрекеттің тоғысқан бірегей жобасы. Ол – оқушыны жан-жақты дамытатын, оның ішкі әлеуетін ашатын, болашаққа бағыт беретін тиімді педагогикалық құрал. Сондықтан «Дарабоз» – бұл тек ойын емес, ол – дара тұлға қалыптастыратын өмір мектебі.

МОЛДАХАЛЫКОВА АЙЗАТ ТОЛЕНДИЕВНА,

Байзақ ауданы, Байзақ ауылы
«Салтанат» балабақшасы МКҚК Меңгеруші

БАЛАБАҚША – БАҚЫТ МЕКЕНІ

Балабақша – баланың өмірге жасаған алғашқы қадамы, оның тұлға болып қалыптасуының негізі қаланатын маңызды кезең. Бұл – тек білім беретін орын ғана емес, сонымен қатар балаға тәрбие беріп, оны қоғамға бейімдейтін ерекше орта. Ал тәрбиеші – осы ортаның жүрегі, әр баланың болашағына бағыт-бағдар беретін тұлға.

Әрбір бала отбасында мейірім мен махаббатқа бөленіп өседі. Уақыт өте келе ата-ана өз баласын балабақшаға сеніп тапсырады. Бұл – үлкен жауапкершілік. Себебі тәрбиеші балаға тек білім беріп қана қоймай, оның жан дүниесін түсініп, қамқорлық танытып, дұрыс бағытта тәрбиелеуі қажет.

Балабақшада білім беру үдерісі ойын арқылы жүзеге асады. Балалар түрлі іс-әрекеттер барысында санауды, салыстыруды, ойлауды, сөйлеуді үйренеді. Сонымен қатар, шығармашылық қабілеттері дамып, сурет салып, жапсырып, мүсіндеп, өз қиялдарын еркін жеткізе алады. Қимылды және рөлдік ойындар арқылы олар әлеуметтік қарым-қатынасқа бейімделіп, достыққа, сыйластыққа, бір-біріне көмектесуге үйренеді.

Балабақша – баланың тек ақыл-ойын ғана емес, дене дамуын да қамтамасыз ететін орта. Түрлі қимылды ойындар, сергіту сәттері арқылы балалардың денсаулығы нығайып, салауатты өмір салтына бейімделеді. Сонымен қатар, күн тәртібін сақтау арқылы тәртіпке, жауапкершілікке үйренеді.

Балабақшадағы тәрбие баланың мектепке дайындығының негізін қалайды. Мұнда алған білім мен дағдылар оның болашақтағы жетістіктеріне жол ашады. Сондықтан да тәрбиеші еңбегі – аса жауапты әрі құрметті мамандық. Ол әр баланың бойындағы қабілетті байқап, оны дамытуға күш салады, әрқайсысының жүрегіне жол таба біледі.

Қазіргі таңда балабақша мен ата-ана арасындағы байланыс та ерекше маңызды. Екі жақ бірлесе жұмыс істегенде ғана бала тәрбиесі нәтижелі болады. Ата-ана балабақшамен тығыз қарым-қатынаста болып, баласының дамуына бірге үлес қосуы тиіс.

Сонымен қатар, балабақшада ұлттық тәрбиеге ерекше мән беріледі. Балалардың ана тілінде еркін сөйлеуі, салт-дәстүрлерді білуі, үлкенді құрметтеп, кішіге қамқор бола білуі – тәрбиенің маңызды бөлігі. Бұл болашақта елін сүйетін, саналы, тәрбиелі азамат қалыптастырудың негізі.

Қорытындылай келе, балабақша – баланың бақытқа бастар алғашқы баспалдағы. «Тәрбие – тал бесіктен басталады» дегендей, әр бүлдіршінге дұрыс бағыт-бағдар беру – үлкен жауапкершілік. Балабақша – тек мекеме емес, ол – болашақтың іргетасы қаланатын қасиетті орда.

ШЫМЫРКУЛОВА КУРАЛАЙ АБДИМАНАПОВНА,

Байзақ ауданы, Байзақ ауылы

«Салтанат» балабақшасы МКҚК Әдіскер

ШЕБЕР СЫНЫП: «ҰЛТТЫҚ МҰРА – ҰРПАҚҚА АМАНАТ»**Мақсаты:**

Мектепке дейінгі ұйымдарда ұлттық құндылықтарды ойын арқылы меңгертудің тиімді жолдарын көрсету. Ұлттық ойындар мен көрнекіліктер арқылы балалардың танымдық, шығармашылық, логикалық қабілеттерін дамыту.

Ұлттық мұраға деген сүйіспеншілік пен құрмет сезімін қалыптастыру.

Ұлттық мұра – ата-бабамыздан жеткен асыл қазына. Ал сол қазынаны бүлдіршінің жүрегіне жеткізетін – біз, тәрбиешілер.

Қазақ халқы «Бала – болашағымыз» дейді. Сондықтан балабақшадан бастап ұлттық рухта тәрбие беру – біздің басты міндетіміз.

Бүгін мен сіздермен ұлттық құндылықтарды мектепке дейінгі ұйымның оқу-тәрбие үдерісіне тиімді енгізу жолдары бойынша өз іс-тәжірибеммен бөлісемін.

Шебер сынып барысында сіздер тек тыңдаушы ғана емес, белсенді қатысушы боласыздар. Бірлескен әрекет арқылы ұлттық тәрбиені балабақшада жүзеге асырудың тиімді жолдарын іс жүзінде көретін боламыз.

Ұлттық тәрбиені тек әңгіме арқылы емес, ойын, әрекет, тәжірибе арқылы беру тиімді. Ұлттық тәрбие – жеке іс-шара емес. Ол – күнделікті білім беру үдерісінің ажырамас бөлігі.

– Бүгін мен сіздерге ұлттық мазмұндағы дидактикалық сандықшаны қолдану тәжірибеммен бөлісемін.

➤ Негізгі бөлім

(Ортаға ұлттық оюмен безендірілген сандық қойылады)

«Сандық сыры»

Қазақта сандық – тек бұйым сақтайтын зат емес, ол – қазына.

Бұл дидактикалық сандықша – ұлттық мазмұнды кіріктіруге арналған ойын құралы. *(Сандықша таныстырылады)*

Сұрақ:

(Қысқа жауаптар алынады.)

1. Ұлттық мұра дегенде ең алдымен не ойға келеді?
2. Балабақшада ұлттық тәрбиені қалай беріп жүрсіз?
3. Балаға ең бірінші қандай құндылықты сіңіру керек?

1-бөлім: «Киіз үй – тәрбие мектебі»

(Құрастырмалы киіз үй алынады)

Алғашқы тапсырмамыз – киіз үйді құрастыру.

Киіз үй – қазақ халқының ертеден келе жатқан баспанасы.

Ол ағаш кереге, уық және шаңырақтан құралады. Сырты киізбен жабылады. Киіз үйді тез жинап, тез тігуге болады. Сондықтан көшпелі өмірге өте ыңғайлы болған.

Шаңырақ - киіз үйдің ең маңызды бөлігі. Ол отбасының бірлігі мен берекесін білдіреді.

Қарапайым тілмен айтқанда:

Киіз үй – ата-бабамыз тұрған жылы, әдемі, дөңгелек үй.

Сұрақтар: Балалардың қызығушылығын қалай оятар едіңіз?

Киіз үй қандай бөліктерден тұрады?

Шаңырақ нені білдіреді?

Киіз үйдің тәрбиелік мәні қандай?

Қорытынды сөз:

Киіз үй – бірлік пен ынтымақтың белгісі.

Балабақшада киіз үй макетін қолдану арқылы балаларға:

Отбасы құндылығын, ынтымақтастықты, ұлттық мәдениетті үйретуге болады.

2-бөлім: «Асық»

“Асық” – қазақтың ұлттық ойыны, балалардың ептілігін, дәлдігін және ойлау қабілетін дамытатын өте қызықты әрі тәрбиелік мәні зор ойын.

Мақсаты:

Балаларды мергендікке, жылдамдыққа, ұйымшылдыққа және ұлттық дәстүрді құрметтеуге үйрету.

3-бөлім: «Аспапты таны»**Мақсаты:**

Балаларды қазақтың ұлттық аспаптарымен таныстыру, дыбыстарын ажырата білуге үйрету.

Ойын барысы:

1. Тәрбиеші бір аспаптың дыбысын қосады немесе суретін көрсетеді.
2. Балалар аспаптың атын табады.
3. Дұрыс жауап берген бала сол аспаптың қимылын салып көрсетеді (мысалы, домбыра тарту) .

3-бөлім: «Ою – халықтың тілі»

(Ою бөлшектері таратылады)

Қазақтың ою-өрнегі – тұнып тұрған тәрбие.

Тапсырма:

1.1. Берілген бөлшектерден ұлттық ою құрастырыңыздар.

1. Берілген түстерді сәйкестендіріп, дұрыс орналастыру қажет.

Сұрақтар:

Қандай ою түрлерін білесіздер?

Оюлар нені білдіреді?

Қорытынды:

Ою құрастыру арқылы біз баланың:

Ұсақ моторикасын, логикалық ойлауын, түстерді ажыратуын, эстетикалық талғамын дамытамыз.

Қорытынды сөз

Құрметті әріптестер!

Ұлттық тәрбие – бұл өткенді дәріптеу ғана емес, болашақты қалыптастыру.

Балабақша – ұлттық құндылықтың алғашқы баспалдағы.

Бала жүрегіне ұлттық рухты ойын арқылы, қызығушылық арқылы, мейірім арқылы сіңіру – біздің кәсіби шеберлігіміздің көрсеткіші.

«Ұлт тәрбиесі – ұлт болашағы».

Көріп отырғанымыздай, ұлттық құндылықты беру үшін күрделі әдіс керек емес.

Маңыздысы – жүрекпен беру.

Сіздерге шығармашылық табыс, шабыт, ұлттық рух тілеймін!

ДАВЛЕТОВА МЕРУЕРТ КАЛМУХАМБЕТОВНА,

Байзақ ауданы, Байзақ ауылы
«Салтанат» балабақшасы МКҚК Психолог

ҒАЖАЙЫП КӨБЕЛЕК

Мақсаты: Балалардың шығармашылық әлеуетін дамыта отырып, психоэмоционалдық жағдайды жайландыру. Ішкі күйзелісті түсіру, релаксация. Қолдарының ұсақ моторикасын дамыту. Өзіне деген позитивтік көзқарасты қалыптастыру.

Психолог: - Балалар мен сендерді көріп тұрғаным қуаныштымын.

Балалар оң қолдарымен жүректерінді ұстандаршы. Естіп тұрсыңдар ма? Тук — тук дейді. Енді осы кішкене жүрегімізде кішкентай ғана мейірім шуағы бар деп сезінейік. Сол шуақпен бір — бірімізді жылытайық. Бір — бірінің қолдарын ұтасады. Міне кішкене күн шуағы үлкен күнге айналды. Осы күннің жылуын таңғажайып әлеміндегі тұрғындарға апарып көмектесейік. Ал ол үшін біз ештеңеден қорықпайтын күшті де епті батыл болуымыз керек. Балалар, мен сіздерді бүгін сиқырлы орманға, саяхатқа шақырамын қараңдаршы, айнала қандай әдемі.

Ойын: Жаңбыр (слайд)

Психолог: Балалар сендер шыныққан сайын таңғажайып әлеміне жан біте бастады.

1. Жылы жаңбыр да жауды (екі қол артта, кезек — кезек алдыға созу) .
2. Жаңбырдан соң әдемі кемпіркөсақ та көрінеді (екі қолды қанатша екі жақта ұстап, иіліп бір қолды бір қолға жеткізу) .
3. Жылы жаңбырға жуынып, өсімдіктер де жапырақтарын күнге жая бастады. (Аяқты артқа созып қолды жоғары көтеріп, денені жоғары созу) .
4. Ал құстар қанаттарын қағып, ұшуға дайындалып жатыр. (Қолды қанатша қағып, отырып — тұру) .
5. Жан — жануарлар да ояна бастады. (Жерге тіземен тұрып аяқтарын созу) .
6. Көбелектер де ұшуға дайындалып жатыр. (Лотос қимылы)

Мына әдемі көбелек біздерді қайда шақырып тұр? Кәне артынан барайықшы
Құм салынған үстелге жақындайды.

— Құм терапия жаттығуы.

— Қолды құмға салу.

— Саусақтарының арасынан құмды уқалау.

— Қолды құмға жасыру.

— Құмды себелеп құю. — Құмға көбелек суретін салу.

Сиқырлы алақан жаттығуы

Мақсаты: жаттығу шығармашылықты дамытады, өз қиялын оятады.

Материалдар: парак, сулы бояу, қарындаш.

Өтілу барысы: Әрбір қатысушыда парак, түрлі-түсті қарындаштар, қарындаш болуы керек. Бәрі шеңбер құра отырады. балаларға өз алақанына өзіне ұнаған бояуды жағып алып, сонаң соң ақ қағазға түсіреді. Кейін сол түскен саусақтардың ізінен өз қиялымен сурет жасап шығару керек. Тағыда жетіспеген элементтер қосуға болады. Жұмысты талдау.

Балалар, енді кілемге жайғасып отырайық, ертегі тыңдайық «Ғажайып көбелектің түсі» ертегіні айтады:

— Бір таңғажайып елде, үлкен гүл алаңында түстер көбелектері өмір сүреді. Күндіз олар ұйықтап жатады, ал түн болғанда оянып, жан — жаққа ұшады. Әр көбелек өз адамына, үлкенге де кішіге де ұшып барады. Түстер көбелегінің қанаттары ғажайып. Оның қанатынан гүлдің, жаңбырдың иісі шығып тұрады. Көбелек қанатымен қағып қалса, сол адамға жақсы түс кіреді, ал қара көбелек қанатымен қақса қорқынышты түстер кіреді. Өз түстерінді естеріне түсіріңдерші, сіздер қандай түстер көресіңдер? Қорқынышты түстер көресіңдер ме?

Психолог: Балаларға қорқынышты түстер көрсететін көбелектердің суретін көрсетіп оларды жыртып тастауға ұсынады. Балалар қара көбелектерді жыртады.

Психолог: Міне, біз енді ондай түстерден қорықпайтын боламыз. Балалар біз мына көбелектерге қандай түс көргілерің келеді? Соның суретін салып бояйық. Балалар сурет салады.

«Болады, болмайды» жаттығуы.

Барысы: Психолог сөздерді айтады, ал балалар солай болуы мүмкін болса, онда қолдарын шапалақтайды, егер ондай мүмкін болмаса — онда аяқпен топылдатады.

Мысалы: қасқыр орманда кезіп жүреді — алақан шапалақтайды. Қасқыр ағаш басында отыр — аяқтарын топылдатады. Кастрюльде кесе қайнап жатыр. Мысық үйдің төбесінде қыдырып жүр. Ит аспанда жүзіп келеді. Қыз үйдің суретін салып отыр.

Жаттығу: «Қорқыныш»

Орманда қараңғы, түрлі дыбыстар шығады. Ол не екен? Қорқып кеттік. Балалар, қорыққанда не істейміз? Тұрып қаламыз. (Мимикамен көрсетеді) көзін жұмады. Ой, қорқынышты болып кетті, бұл қорқынышты жануар шығар,

бір дауыс естіледі. (Мяу) Көзімізді ашып қарайық. Ол кішкентай мысық екен. Оны қолымызға алайық, жылытайық, сипайық. Міне, мысықпен дос боламыз, енді қорықпаймыз.

Рефлексия

Булдіршіндерге бүгінгі іс-әрекет туралы ойларын білу, сұрақтар қою.

- Бүгінгі іс-әрекет ұнады ма, қандай әсер алдың?
- Бүгінгі іс-әрекет саған не жаңалық болды?
- Болашақта өзіңе осы іс-әрекеттен не алар едің?

«Жақсы сөз» жаттығуы арқылы қоштасу. Балалар шеңбер бойлап тұрып, бір –біріне жақсы тілектерін айтады.

РЛАНОВА ПЕРИЗАТ ШИЕНБАЕВНА,

Байзақ ауданы, Байзақ ауылы

«Салтанат» балабақшасы МКҚК Музыка жетекшісі

ӨНЕРЛІ БАЛАПАНДАР

Музыкалық тәрбие дегеніміз - музыкалық өнердің ықпалы арқылы баланың жеке басын қалыптастыру, музыкалық ынтасын, қабілетін, музыкаға эстетикалық көз қарасын қалыптастыру деген сөз.

Музыка тілмен жеткізе алмайтын, адамның тереңде жатқан нәзік сезімінің құралы. Атамыз Абай, «Құлақтан кіріп, бойды алар. Әсем әнмен тәтті күй» деп бекер айтылмаған. Бала музыканы тыңдап отырғанда, көркем образды әнді, ойынды көз алдына елестете отырып өзінше қабылдайды. Музыка адам өмірінің барлық кезеңдерінде кездеседі. Осы орайда бір тоқтала кететінім бесік жырынан бастау алатын ұлттық музыкамыздың өзі де балаларға үлкен қазақи тәрбие береді.

-Ал енді барлық ата-аналарға бір тапсырмам бар.

-Бесік жырын айтып бере аламыз ба?

Жалпы, музыка сабағының балаларға берері өте көп. Себебі ән арқылы көптеген балалар жан-жақты дамиды. Шығармашылықтарын дамыту арқылы әрбір баланың болашағына зор мүмкіндіктер ашылу мүмкін. Шығармашылық бұл баланың өзін-өзі таныуға ұмытылуы, ізденуі. Оларды қызықтыру үшін әр - түрлі әдістер арқылы ҰЖ түрлендіріп өткізуге болады.

Мысалы: Сылдырмақтар туралы түсінік бере отырып оның дыбыс шығаруының сырын түсіндіру.

Мақсаты: Сылдырмақ туралы ән тыңдау арқылы есте сақтау қабілеттерімен саусақ маторикаларын дамытамыз.

Ойын: «Бірғақты қайтала»

Мақсаты: Аспапты тембірлік үнінен тану. Қарапайым ойын арқылы қағыстарды үйрету.

Ойынның барысы: Екі бала бір-біріне арқасымен тұрады. Алдарына бірдей аспап беріледі. Бір бала таныс әннің ырғағын ойнайды, екінші бала сол әнді қайталайды. Дұрыс тапса отырған балалар шапалақ ұрады.

Келесі «Көңілді ноталар» балаларға музыка әлеміндегі жеті нотаны түсіндіру үшін алдымыздағы түрлі түсті қоңыраулар жайлы айтып өту. Яғни ең алдымен қоңыраудың неден жасалғанын және түстері жайлы түсіндіру. Бұл жерде баланың қызығушылықтарын ояту. Алдарында тұрған қоңырауларды таяқшасымен соғып жеті нотаның дыбысын естиді және қайталайды.

Тыныс алу жаттығулар.

Мақсаты: Балаларды сөйлеу барысында тез, еркін демалып, дем шығару кезінде ауаны бір қалыпты шығаруға үйрету. Ал енді алдымызда тұрған кішкентай торғайларды алып үрлеу арқылы демімізді шығарайық. Ол үшін мен әдемі музыка қоямын және әндете отырып торғайлармен ән айтамыз.

Кіп кішкентай торғай

Ән салады былай

Ал балалар келіндер

Қызықты көріңдер

Қонып отыр міне

Алақанда торғай

Шығармашылықтың тағы бір түрі ол әрине би өнері. Балалардың эстетикалық қабілеттерін дамыту, дене қозғалыстарының үйлесімділігі, икемділігін қалыптастыру. Ритмикалық жаттығулар яғни бас, мойын, қол, иық, білек, саусақ, аяқ жаттығулары. Осы жаттығуларды жасау үшін балаларды қызықтыру үшін музыка қойылады.

Мысалы: Орман жануарларының қимыл қозғалыстарын жасаймыз.

Қимылды ойын: «Орман жануарлары»

(Ана-аналармен бірігіп би қимылдарын орындау)

Барлық балада шығармашылық қабілет бар деп айтуға болады. Мұндағы басты мәселе деннің саулығы мен баланың қалыпты дамуы. Сондықтан балалар өзінің шығармашылық қабілетін толыққанды көрсете білу керек. Кім біледі мүмкін арамызда әншілер, бишілер, мықты суретшілер өсіп жатқан шығар. . . . Балалық шақ шығармашылық даму үшін ең қолайлы кезең. Балапандарымызды тәрбиелеуде ең бастысы ата-анамен бала арасындағы рухани байланыс екенін естен шығармау керек.

Ата-анамен кері байланыс:

Сұрақ-жауап:

1. Ал енді ата-аналар осы жерде сіздерге сұрағым бар балаңыз музыкаға жақын ба?
2. Музыка естігенде балаңыздағы алғашқы әсері
(әнге қосылып гулей ма, болмаса қимыл қозғалыс жасап билей ма әлде қолындағы заттарын қолдана ма?) соғу, қағу, үрлеу, ұру.
3. Балаңыздан балабақшаға келгеннен кейінгі өзгерісті байқадыңыз ба?

Бала болашағымыз, бала қуанышымыз. Ендеше алдымыздағы өсіп келе жатқан бүлдіршіндеріміз өнерлі, әнші, биші болуына шын жүреппен тілектеспін.

МАМРАИМОВ ЕРКЕБУЛАН ЕРЖАНОВИЧ,

Байзақ ауданы, Байзақ ауылы
«Салтанат» балабақшасы МКҚК
Дене тәрбиесі нұсқаушысы

«ӘКЕЛЕР МЕКТЕБІ»: «ӘКЕ – АСҚАР ТАУ»

Мақсаты:

- Әкенің бала тәрбиесіндегі рөлін арттыру
- Әкелер мен балалар арасындағы байланысты нығайту
- Ұлттық ойындар арқылы бірлікті күшейту

Қатысушылар: әкелер, балалар, тәрбиешілер

Өтетін орны: балабақша залы

1. Таныстыру

Жүргізуші:

Қайырлы күн, құрметті әкелер!

Бүгінгі «Әкелер мектебіне» қош келдіңіздер!

Әке – отбасының тірегі, баланың қорғаны, өмірдегі ең үлкен үлгі.

Ендеше, әкелерімізбен жақынырақ танысайық.

(Әр әке өз есімін, баласының атын, қандай кәсіптен айналысатынын айтады)

Бала:

Әкем менің ақылды,

Әкем менің батыр да.

Әкем барда қасымда,

Қорықпаймын ешқашан да.

2. Сұрақ-жауап

Жүргізуші әкелерге сұрақ қояды:

1. Балаңыздың сүйікті ойыны қандай?
2. Бала тәрбиесінде ең бастысы не деп ойлайсыз?
3. Балаңыз сізді қандай әке деп сипаттайды деп ойлайсыз?
4. Баламен бірге өткізген ең бақытты сәтіңіз?

(Әкелер қысқаша жауап береді)

Балаларға сұрақ:

– Әкеңнің қандай жақсы қасиеттері бар?

– Әкеңмен бірге не істегенді жақсы көресің?

3. «Жалғастыр» ойыны

Жүргізуші мақалдың басын айтады, әкелер жалғастырады:

- Әке көрген оқ жонар,

(шеше көрген тон пішер)

- Әке – ... *(асқар тау)*
- Балалы үй – ... *(базар)*
- Тәрбие – *(тал бесіктен)*

(Дұрыс жауапқа балалар қол соғады)

4. «Кім епті?» ұлттық ойыны – Асық ату

Шарты:

- Әкелер 2 топқа бөлінеді
- Белгіленген қашықтықтан асықты атады
- Кім көп асық ұтса – сол топ жеңімпаз

Жүргізуші:

Бұл ойын – мергендік пен ептілікті талап етеді.

Әкелеріміздің қайсысы мерген екен, көрейік!

(Балалар әкелерін қолдап, рухтандырады)

5. Қорытынды

Жүргізуші:

Құрметті әкелер!

Бүгінгі шараға белсенді қатысып, балаларға үлгі болғандарыңыз үшін алғысымыз шексіз.

Баланың бақытты болашағы – әке мен ананың бірлескен тәрбиесінде.

Балалардың хоры: **Әкелерге мың алғыс!**

АКИНБАЕВА САНДУГАШ ГАБИТБЕКОВНА,

Байзақ ауданы, Байзақ ауылы

«Салтанат» балабақшасы МКҚК Тәрбиеші

БОЯУЛАР ӘЛЕМІ –СЫР ШЕРТЕДІ

Қайырлы күн әріптестер, ата аналар!

Бүгінгі біздің **«Бояулар әлемі –сыр шертеді»** атты дөңгелек үстелімізге қош келдіңіздер!

Бала балабақшаға келгенде ойын ойнағанды, сурет салғанды, жалпы шығармашылықпен айналысқанды жақсы көреді. Біз баламен жұмыс жасау барысында топқа бөлініп және ұжыммен бірлесіп жұмыс жасаймыз. Балаға өз қалауымен еркіндік беру арқылы шығармашылығын дамытамыз. Кей бала ең алғаш келген кезде Қарындашты, қылқаламды ұстағысы келмей, оны ойыншық ретінде көретіндер болады. Сондай сәтте біз балаға дәстүрден тыс сурет салу әдісін ұсынамыз. Бала түстерді, пішіндерді тану арқалы қызығушылығы артып, ой-қиялы дамиды. Әрине сурет салу кезінде балаларға қауіпсіздік ережесін түсіндіріп өтеміз. Бүгін біз сіздерге балалармен жұмыстану кезінде салатын суреттерді ата аналарға да ұсынғым келіп отыр.

Ал, құрметті ата- аналар сіздердің алдарыңызда сурет салуға арналған керекті құралдар бар. Өздеріңз білетіндей қатты картон, бояулар, желім, ермексаз, сулы сүлгілер және шаблон суреттері. Осы заттардың көмегімен сіздерге берілген тапсырманы орындауға шақырамын.

Ең бірінші әдісіміз саусақпен бастырып сурет салу.

Міне, мына суретте біз күнделікті іс- әрекетімізде осындай шаблон көмегімен саусақпен бастырып әсемдеп сурет саламыз. Сіздерге де осындай әдіс арқылы сурет салуды ұсынамын.

Шарты: шаблондағы дайын қолшатырға жаңбырдың тамшылыарын сұқ саусағымызды бояуға малып бастыру арқылы сурет саламыз.

Бұл әдіс пен сурет салған балаларға өте ұнайды.

Екінші әдісіміз тұздың көмегі арқылы көркем сурет салу.

Ол үшін бізге шаблон суреті, пва клей, тұз, бояулар, қылқалам қажет.

Шарты: Сурет бейнесі ішіне пва клейді жағып шығамыз, үстіне тұзды себу арқылы жапсырамыз. өз қалауыңызбен түрлі түске бояймыз.

Біздің балалар бұл әдісті де қызығушылықпен орындайды.

Жарайсыздар!

Керемет бейне шықты деп ойлайсыздар ма?

Келесі әдісіміз экологиялық таза, боялған жүнмен гүл бейнесін жапсырамыз.

Бізге қажетті қатты картон, боялған жүн, пва клейі.

Шарты: Осы картонға өз қиялдарыңызбен жүнді үзу, есу, умаждау арқылы гүл бейнесін жапсыру қажет.

Қазақ халқы қой жүнінен түрлі бұйымдар, киімдер жасайтын болған. Ұлттық құндылықтарды дамыту барысында осы жүнмен жұмыс жасауды қолға алып жатырмыз. Балалармен күнделікті іс әрекетімізде жүнмен түрлі әшекейлер, бұйымдар жасаймыз. Балаларға да өте қызықты.

Келесі біздің балалардың ата аналармен бірлесіп істеген жұмыстарын көрсетіп өтейін. Бізде әр мерекеде шығармашылық көрме ұйымдастырылып отырады. Осы көрмедегі заттар, ата –анамен баланың бірлесіп істеген жұмыстары.

Келесі әдісіміз ермексаз көмегімен қарапайым бейнелерді мүсіндеу.

Бала балабақшада қарапайым заттармен ермексаз арқылы мүсіндеуді жақсы көреді. Мына суретте балалардың өз қалауларымен жасаған бейнесі. Сіздердің де алдыларыңызда ермексаз, қарпайым банка қақпағы, ұсақ моншақтар бар. Өз еріктеріңіз бен бір бейнені мүсіндеп берсеңіздер.

Мүсіндеу кезінде балалардың есте сақтау қабілеті артып, саусақ қол маторикасы жақсы дамиды. Ұйымшылдыққа бейімделеді

Балаларға ұнайтын сурет салудың қарапайым түрі ол шиыршыққа оралған кленка бетіне қылқаламмен бояу арқылы сурет салу.

Сіздерге де осы әдісті ұсынамын. Балаңызға деген бір тілекті сурет арқылы бейнелеп берулеріңізді өтінемін. Енді дайын болған жұмысымызды ортаға алып шығайық. өздеріңіз салған суретті түсіндіріп өтсеңіздер.

Рахмет! Енді менің сіздерге қояр сұрақтарым бар?

1. Бүгінгі шығармашылық іс-әрекет сіздерге ұнады ма?
2. Қандай әдіс сіздерге тиімдірек болды?
3. Балаңыз қандай шығармашылық түрін ұнатады?

Құрметті ата- аналар осындай қарапайым заттармен үй жағдайында да баланың шығармашылық қабілетін дамытуға болады екен. Балаларымыздың шығармашылығы шыңдала берсін!

МАМЕТОВА АЛИЯ ДҮЙШЕМБИЕВНА,

Байзақ ауданы, Байзақ ауылы

«Салтанат» балабақшасы МКҚК Тәрбиеші

САНДАР ӘЛЕМІНЕ САЯХАТ

Мақсаты:

Балалардың 1-10 көлеміндегі сандар туралы білімдерін бекіту, есептеу дағдыларын дамыту, логикалық ойлауын, сөйлеу мәдениетің және өздігінен жұмыс жасау қабілетін жетылдыру, геометриялық пішіндерден құрастыру және кенестікі дұрыс бағдарлауын қамту.

Тәрбиеші:

Балалар, бүгін біз сиқырлы **Сандар әлеміне** саяхатқа шығамыз.

Ол жаққа қалай барамыз деп ойлайсыңдар?

1-аялдама: "Сандар қаласы".

Тапсырма:

1-10-ға дейін тура және кері санау.

Жоғалған сандарды тап.

Мысалы:1,2,3, _5.

Суретті заттарды санап, дұрыс санды табу. (Мысалы5 доп -5 сан) .

2-алдама: "Есептер алаңы.

Тапсырма: Қарапайым қосу және азайту.

Балалар сандарды ретімен орналастырады (1–10) .

3-аялдама: "Пішіндер көшесі".

Тапсырма:

Геометриялық пішіндерді атау,

Пішіндерден көлік немесе үй құрастыру.

Пішіндерді санмен сәйкестіру.

Төртбұрыш. Дөңгелек. Ұшбұрыш. Шаршы. Жұлдызша.

4-аялдама: "Қимылды-қозғалыс бекеті".

Сергіту сәті:

5- рет секіру.

4-рет қол шапалақтау.

2-рет айналу.

6-рет отырып тұру.

(қимылды өлең)

5-аялдама: "Логика және кеңістік".

Тапсырма:

Көп-аз. үлкен-кіші.

Жоғары- төмен.

Қорытынды бөлім:

Сұрақ-жауап:

Біз қай елге саяхат жасадық?

Қай аялдама ұнады?

Қандай көлік түрін қолдандық.

МАРХАБАЕВА АНАР ЖАКСЫЛЫКОВНА,

Байзақ ауданы, Байзақ ауылы

«Салтанат» балабақшасы МКҚК Тәрбиеші

БАУЫРСАҚПЕН БІРГЕ САЯХАТ

Мақсаты:

Балаларды «Бауырсақ» ертегісімен таныстыра отырып, кейіпкерлердің іс-әрекетін түсінуге үйрету, ертегі мазмұнын тыңдап, есте сақтау қабілетін дамыту, сондай-ақ жақсы мен жаманды ажырата білуге тәрбиелеу.

Балалар:

– Күніміз ашық болсын!

– Деніміз сау болсын!

Тәрбиеші:

– Жарайсыңдар, балалар! Көңіл-күйлерің жақсы ма?

Тәрбиеші:

– Балалар, мен сендерге жұмбақ жасырамын, мұқият тыңдаңдар:

Домалақпын, сары түспін,

Пештен шықтым, ән айтамын.

Қашып жүрмін бәрінен,

Айтыңдаршы, мен кімін?

Балалар:

– Бауырсақ!

Тәрбиеші:

– Дұрыс айтасыңдар, жарайсыңдар!

– Мына суретте «Бауырсақ» ертегісі бейнеленген.

– Ертегіні есімізге түсірейікші. Бауырсақ кімдерден қашып еді?

(Балалардың жауаптары тыңдалады)

Тәрбиеші:

– Балалар, ата мен апа терезенің алдына суытып қойған бауырсағын таба алмай қалыпты.

– Оларға көмектесеміз бе?

Балалар:

– Иә, көмектесеміз!

(Сахнаға Түлкі шығады)

Түлкі:

– Сәлем, балалар! Бауырсақ менде. Егер менің тапсырмаларымды орындасаңдар, мен бауырсақты қайтарамын.

Балалар:

– Жарайды!

Түлкі:

– Онда 3 топқа бөлініңдер:

1-топ – «Қоян» тобы:

– Бауырсаққа түрлі-түсті дөңгелекшелерден жол жасайды.

2-топ – «Аю» тобы:

– Аңдардың бейнесіне сәйкес пішіндерді орналастырады.

3-топ – «Қасқыр» тобы:

– Қандай аң қандай тағам жейтінін анықтайды.

(Балалар тапсырмаларды орындайды)

Сергіту сәті:

– Қане, балалар, бір сергіп алайық:

(қимылмен)

Орнымыздан тұрамыз,

Қолымызды созамыз.

Бір, екі, үш – секіреміз,

Қайтадан біз отырамыз.

Қорытынды:

(Түлкі қайта шығады)

Түлкі:

– Жарайсыңдар, балалар! Тапсырмаларды өте жақсы орындадыңдар. Міне, бауырсақты қайтарып беремін.

Тәрбиеші:

– Балалар, бауырсақты ата мен апаға қайтарайық.

(Ата мен апа алғыс білдіреді)

Ата мен апа:

– Рақмет сендерге, балалар!

Кері байланыс:

Тәрбиеші:

– Балалар, түлкі не істеді?

– Қандай тапсырма ұнады?

– Бауырсақ дұрыс істеді ме?

(Балалардың жауаптары тыңдалады)

Мадақтау:

Тәрбиеші:

– Жарайсыңдар, балалар! Бүгінгі іс-әрекетке өте жақсы қатыстыңдар.

– Рақмет сендерге!

МУРАТБЕКОВА САНДУГАШ СИЕЗБЕКОВНА,

Байзақ ауданы, Байзақ ауылы

«Салтанат» балабақшасы МКҚК Тәрбиеші

АСЫҚ – АЛТЫН ҚАЗЫНАМ!

Міндеті: Балаларды қазақтың ұлттық ойыны – асықпен таныстыру, асықтарды санауға, асықпен түрлі ойындар ұйымдастыру, түстерін ажыратуға үйрету, ұлттық ойындарға қызығушылықтарын арттыру.

Балалар, бүгінгі іс-әрекетіміз қызықты болмақ.

Үлкендерге сіз,

Кішілерге сіз.

Сәлем бердік сіздерге,

Құрметпенен біз!

-Сәлеметсіздерме!

Тәрбиеші:

– Балалар, бүгін ұлттық ойынмен танысамыз. Ол қандай ойын екенін жұмбақ арқылы табайық.

Жұмбақ:

Жылқыда жоқ,

Сиырда бар,

Түйеде жоқ,

Қойда бар.

Балалар ойнайтын

Қызықты ойын бар.

Ал, шеше алады кім мұны? (*Асық*)

Асық- қойдың артқы аяғындағы тобық буынының сүйегінен алады екен. Ертеде қазақ халқы бала күнінен бастап асықты көп ойнаған екен. Тіпті бала дүниеге келмей жатып ата-әжелері немерелеріне арнап асық жинап немерелерін асыға күткен. Ұлым қайсар, батыл болсын деп ірі қошқарлардың асығын жинап, үлкен асық мықтылықтың белгісі деп сенген. Арқардың асығын «құлжа» дейді. Сиыр малынан алынатын асықты «топай» дейді. Оның салмағы ауырлау келеді екен. Асық арқылы балаға: қайсарлық, батылдық, мергендік, ептілік, жеңіске ұмтылу қасиеттері дамыған.

Сұрақтар:

-Балалар асықты қайдан аламыз?

« Сиыр, арқар, қошқар, қой, ешкі».

-Дұрыс айтасыңдар балалар, тұяғы екіге айрылған төрт түліктерде асық болады екен.

-Төрт түлік малды кім атап береді?

«Сиыр, жылқы, қой, түйе»

-Ал, осы асық туралы мақал-мәтел білеміз бе?

Ясмина:

«Қой асығы деменіз,
Қолыңа жақса, сақа тұт.
Жасы кіші деменіз,
Ақылы асса, аға тұт».

Елдар:

«Оқығанның асығы-алшысынан түседі».

Нұрислам:

«Асығын ата алмаған,
Сақасынан көреді.
Сөзін сөйлей алмаған,
Атасынан көреді»

1. Ойын: «Асықты жина»

Міндеті: Ойлау қабілетін арттыру, зейінің дамыту. Шыдамдылыққа, төзімділікке үйрету. Жетістікке жетуге ынталандыру. .

Ойын барысы: Қарама-қарсы екі бала тұрады, асықты бір бағыттан, екінші бағытқа апаруға үйрету. Қарсыласын бақылап тұруға үйрету. Бұл ойында бос төркезден сеіруге де болатының ұғындыру, секіру, жүру тәсілдері арқылы ойнату.

Сұрақтар:

- Кім асықты орнына бірінші апарды?
- Сендерге бұл ойын ұнады ма?

2. Ойын: «Тез ойла, тез жина»

Міндеті: Асықтарды санау, түстерін ажырату, көп – аз ұғымын анықтау.

Ойын барысы: Алты бала ойнайтын ойын, текшені асықтың түсуіне қарай лақтырады, асық алшысынан түссе, сол бала текшені лақтырады, текше қай түске түссе, ортадағы асықтарды түсіне қарай қолдарындағы таяқшаны пайдаланып ұяшығына салады, кім көп асықты жинайды, сол жеңімпаз болып есептеледі.

Сұрақтар:

- Кім көп асық жинады?
- Сенде неше асық бар?
- Қай балада асық көп?
- Қай балада аз?

3. Ойын: «Асықты жіптен өткіз»

Міндеті: Қол моторикасын дамыту. Ойынды екі бала ойнайды, тесілген асықтардың ортасымен асықтан моншақ тізу, кім бірінші болса, сол жеңімпаз саналады.

Ойын барысы:

Екі қарсылас бала жарыса отырып, асықтарын түгел жіптен өткізуге талпындыру.

Сұрақ:

- Кім асықты бірінші жіптен өткізді?

Сергіту сәті: «Асықпен бірге қозғал»

Міндеті: Балалардың қимыл-қозғалысын дамыту, ептілікке, жылдамдылыққа баулу. Байқампаз қасиеттерін дамыту.

4. Ұлттық ойын: "Асық ату"

Міндеті: Мергенділік пен жеңімпаздылыққа баулу. Балалардың құлатқан асығын санауға үйрету, сұрақтарға толық жауап беруге баулу.

Ойын барысы:

Балалар кезекпен асықты атады.

Кім асықты дәл тигізіп ойын алаңынан шығарса, көп асық атып алса сол жеңеді.

Сұрақтар:

- Сен неше асық атып алдың?
- Кім көп асық жинады?
- Кім де көп, кімде аз?

5. Шығармашылық жұмыс

Балаларды үш топқа бөліп отырғызу.

1 топ: Асықтарды бояйды.

2-топ: Асықтардың жартысын жапсырады.

3топ: Арнайы асық жасайтын селикон қалыпқа тұзды қамырды нығыздап салып, асық пішінің илеп мүсінін жасайды.

6. Қорытынды

Сұрақтар:

Балалар сендерге бүгінгі іс-әрекет ұнады ма?

Бүгін қандай ойын түрлерімен таныстық?

НАДЫРБАЕВА САНДУГАШ СЕРИКОВНА,

Байзақ ауданы, Байзақ ауылы
«Салтанат» балабақшасы МКҚК Тәрбиеші

МҰРАЖАЙҒА САЯХАТ**Мақсаты:**

Балаларды мұражай ұғымымен таныстыру, ұлттық мәдени мұраға деген қызығушылығын арттыру. Қазақ халқының тұрмыстық бұйымдары мен ұлттық музыкалық аспаптары туралы түсінік беру арқылы балалардың ой-өрісін кеңейту, тілін дамыту және шығармашылық қабілеттерін жетілдіру.

Тәрбиеші: – Балалар, бүгін ерекше, қызықты саяхатқа шығамыз. Бұл жай саяхат емес, біз өткен өмірге, ата-бабаларымыздың тұрмысына саяхат жасаймыз.

– Саяхат жасағанды ұнатасыңдар ма?

Балалар жауап береді.

– Бүгін біз мұражайға барамыз. Ал мұражай деген не екенін білесіңдер ме?

Балалардың жауаптары тыңдалады.

Тәрбиеші толықтырады:

– Мұражай – бұл өте маңызды орын. Онда көне заттар, тарихи бұйымдар сақталады. Бұл заттар арқылы біз ата-бабаларымыз қалай өмір сүргенін білеміз.

2. Мұражай ережелері

Тәрбиеші: – Балалар, мұражайға барған кезде біз міндетті түрде ережелерді сақтауымыз керек.

Қатты сөйлемейміз, тыныш жүреміз

Заттарды рұқсатсыз ұстамаймыз

Бір-бірімізге кедергі жасамаймыз

– Егер біз осы ережелерді сақтасақ, нағыз тәртіпті балалар боламыз.

3. Мұражайға саяхат (рөлдік ойын)

Балаларға рөлдер бөлінеді: күзетші, кассир, келушілер.

Күзетші: – Қош келдіңіздер! Мұражайға кірер алдында тәртіп ережесін сақтауды сұраймын.

Кассир: – Билет алыңыздар!

Балалар билет алады, бірге санайды:

– Бір билет, екі билет, үш билет. ..

4. Экспозициямен танысу**1-бөлім: Киіз үй**

Тәрбиеші: – Балалар, бұл – киіз үй. Киіз үй – қазақ халқының ежелгі баспанасы.

– Ол өте ыңғайлы, себебі оны тез жинап, басқа жерге көшіруге болады.

– Киіз үйдің негізгі бөліктері бар:

шаңырақ – төбесі

уық – тіректері

кереге – қабырғасы

– Киіз үй табиғи материалдардан жасалған. Ол қыста жылы, жазда салқын болады.

Сұрақтар:

Киіз үй не үшін керек?

Оның бөліктерін атаңдар

2-бөлім: Тұрмыстық бұйымдар

Тәрбиеші: – Бұл – сандық. Сандыққа киім, бағалы заттарды сақтаған.

– Ал мынау – қамшы. Қамшыны ат мінгенде қолданған.

– Бұрынғы кезде адамдар барлық заттарын өздері жасап, ұқыпты пайдаланған.

– Қазақ халқы әр затты әдемі етіп, ою-өрнекпен безендірген.

Балалармен жұмыс:

Қай зат ұнады?

Ол не үшін керек?

3-бөлім: Музыкалық аспаптар

Тәрбиеші: – Қазақ халқы ән мен күйді жақсы көрген. Сол үшін түрлі музыкалық аспаптар жасаған.

– Домбыра – ең танымал аспап. Оның екі ішегі бар, оны шертіп ойнайды.

– Қобыз – ерекше аспап, оны ысқышпен ойнайды.

– Жетіген – жеті ішекті аспап.

– Әр аспаптың өз үні бар, олар өте әдемі дыбыс шығарады.

Сұрақтар:

Домбыра неше ішекті?

Қай аспап ұнады?

5. Сергіту сәті

«Музыка ойнаймыз»

(Балалар домбыра тартқандай, қобыз ойнағандай қимыл жасайды)

6. Шығармашылық жұмыс

Балаларға тапсырма беріледі:

Киіз үйдің суретін бояу

Домбыраны ою-өрнекпен әшекейлеу

Тәрбиеші көмектеседі, бағыт береді.

7. Қорытынды

Тәрбиеші: – Балалар, біз бүгін қайда бардық?

– Мұражайда не көрдік?

Балалардың жауаптары тыңдалады.

САГЫНБЕКОВА ГУЛЬМИРА МЫРЗАХАНОВНА,

Байзақ ауданы, Байзақ ауылы
«Салтанат» балабақшасы МКҚК Тәрбиеші

САНДАР ӘЛЕМІНЕ САЯХАТ

Мақсаты:

Балалардың 1–10 дейінгі сандар туралы білімдерін бекіту, санау дағдысын дамыту, шығармашылық қабілеттерін жетілдіру.

Күтілетін нәтижелер:

Балалар:

– 1–10 дейінгі сандарды біледі;

– Сандарды заттармен сәйкестендіреді;

– Санау тапсырмаларын дұрыс орындайды;

– Шығармашылық жұмысты қызығушылықпен орындайды.

– Сәлеметсіңдер ме, балалар!

– Көңіл-күйлерің қалай?

Бір, екі, үш –

Күлімдейік біз.

Төрт, бес, алты –

Дос болайық біз!

– Балалар, бүгін біз ерекше саяхатқа шығамыз.

– Біз Сандар әлеміне барамыз.

– Бұл елде әр санның өз орны бар.

– Саяхатқа барғыларың келе ме?

Балалар:

– Иә!

– Олай болса, жолға шығайық!

1. Дидактикалық ойын: «Сандарды сана»

Тәрбиеші балаларға текшелер таратады.

Тапсырма:

– Алдарыңдағы текшелерді санап көрейік.

– Қанша текше бар?

Балалар 1–10 дейін санайды.

Қосымша сұрақтар:

– Қай сан үлкен?

– Қай сан кіші?

– 5-тен кейін қандай сан келеді?

2. Қимылды ойын: «Тез тап»

Тәрбиеші сан айтады, балалар сол санға сәйкес қимыл жасайды.

Мысалы:

– 3 – үш рет шапалақтау

– 5 – бес рет секіру

– 2 – екі рет айналу

– 4 – төрт рет отыру

(Балалардың белсенділігін арттыру)

Сергіту сәті:

Бір дегенім – тұрайық,

Екі дегенім – бұрылайық,

Үш дегенім – секірейік,

Төрт дегенім – отырайық!

3. Шығармашылық жұмыс: «Өз саныңды сал»

Тапсырма:

- Балалар бір санды таңдап алады;
- Сол санды бояйды;
- Қасына сол санға сәйкес заттарды салады.

Мысалы:

4 – төрт доп

6 – алты гүл

3 – үш көбелек

Тәрбиеші көмек көрсетеді, бағыт береді.

Қорытынды

Сұрақ-жауап:

- Бүгін біз қай елге бардық?
- Қандай сандарды санадық?
- Қай ойын сендерге ұнады?
- Қандай санды таңдадыңдар?

Балалардың жауаптары:

- Сандар әлеміне бардық!
- 1–10 дейін санадық!
- Маған ойындар ұнады!
- Мен 7 санын таңдадым

Қорытындылау:

- Жарайсындар, балалар!
- Сендер бүгін өте жақсы жұмыс жасадыңдар.
- Сандарды дұрыс санадыңдар, тапсырмаларды орындадыңдар.
- Саяхатымыз қызықты өтті!

ТЛЕУБЕРДИЕВА БАЯН ТАСТАНБЕКОВНА,

Байзақ ауданы, Байзақ ауылы

«Салтанат» балабақшасы МКҚК Тәрбиеші

ЕРКЕТАЙЫМ ЕРТЕГІСІЗ ӨСПЕСІН

Қайырлы күн, құрметті әріптестер мен ата-аналар!

Бүгінгі «Еркетайым ертегісіз өспесін» атты дөңгелек үстелімізге қош келдіңіздер!

Құрметті ата-аналар, біз баланы балабақшада ертегі арқылы тәрбиелейміз. Ертегі арқылы балалардың тілін дамытып, ой-өрісін кеңейтіп, қиялын ұштаймыз.

Олай болса, «Қызықты суретті сұрақтар» айдарын бастайық.

Ойын: «Суретті ойын»

Аты айтып тұрғандай, қызықты суреттерге қарап, сұрақтарға жауап берейік.

(Ата-аналардың жауаптары тыңдалады)

Осы ойын арқылы біз көптеген ертегілерді еске түсірдік. Енді сол ертегілердің бірінен шағын көрініс тамашалайық.

Ортаға «Алдар көсе мен бай» ертегісінің кейіпкерлерін шақырамыз.

Сахналық көрініс: «Алдар көсе мен бай»

Алдар көсе:

– Мен қазір байды алдаймын, әбден алдаймын!

Бай:

– Алдар, тоңбадың ба? Жыртық шапанмен жүрсің ғой.

Алдар көсе:

– Жоқ, мен тоңбаймын. Бұл жыртық шапан емес, сиқырлы оюлы шапан.

Бай:

– Қойшы, қайдағы ою? Көрсетші, қай жерінде ою бар?

Алдар көсе:

– Байеке, асықпаңыз. Қазір балалармен бірге әдемі сиқырлы оюлы кілем жасап көрсетеміз.

Алдар көсе:

– Қане, балалар, келіңдер! Байекеге оюлы кілем құрастырып көрсетейік.

(Балалар кілемшені құрастырады)

Балалар орындарына отырып, текшеге «қошқар мүйіз» оюын бояумен бастырады.

Балабақшада ертегі айту барысында балалар ән айтып, сурет салып, түрлі әрекеттер жасайды. Бұл олардың шығармашылық қабілетін дамытады.

Көріністің жалғасы:

(Алдар кілемнің үстіне отырады)

Алдар көсе:

– Байеке, келіңіз, осы кілемге отырыңыз. Шапаныңыз да оюлы, өзі жылы, өзі жұмсақ!

Бай:

– Не істесем екен? ..

(Алдар байдың шапанын киіп қашып кетеді)

Бай:

– Қап! Тағы да алданып қалдым!

Қорытынды бөлім:

Құрметті ата-аналар, сіздер де бүгін балабақша балалары сияқты ертегіні сахналап көрсете алдыңыздар.

Бала ертегі арқылы:

– тілін дамытады;

– кейіпкерге ене алады;

– өз ойын еркін жеткізеді;

– шығармашылық қабілеті дамиды.

Сұрақ-жауап:

– Үйде балаңызға қандай ертегіні жиі айтасыз?

– Балаңыз қай ертегіні жақсы көреді?

– Бала үшін ертегінің маңызы қандай?

Ертегі – бала мен ата-ана арасындағы байланысты нығайтады, бір-біріне деген жақындықты арттырады.

Қорытынды сөз:

Қатысқандарыңыз үшін алғысымды білдіремін!

Бүгін сіздер ертегінің бала дамуына қаншалықты маңызды екенін көрдіңіздер.

Алдағы уақытта балалармен бірге ертегіні сахналауды жалғастырайық.

Сіздердің еркелеріңіз ертегісіз өспесін!

ХАЛМУРАТОВА ЗУБАЙДА ШАРИФОВНА,

Байзақ ауданы, Байзақ ауылы

«Салтанат» балабақшасы МКҚК Тәрбиеші

ҚҰСТАР - БІЗДІҢ ДОСЫМЫЗ

Мақсаты: Құстар туралы білімдерін жетілдіру, Құстардың пайдасы тіршілігі туралы түсінік беру.

Көрнекі құралдар; табиғат суреттер, бейне таспа ЖИ көмегімен, құстар, үлестірмелі материалдар, түрлі- түсті парақтар. . Балалар көңіл- күйлерің қалай? **Балалар:** тамаша. Жақсы көңіл күйімізбен бір-бірімізге алақан арқылы жылуымызды берейік.

- Мен бүгінгі күн ананың алақанындай жылулық сыйласын деймін. Көтеріңкі көңіл күй тілейміз.

- Балалар қолдарыңнан ұстап тұрғанда нені сезіп тұрсыңдар?

Балалар: - жылулықты сезіп тұрмыз.

- Олай болса жылуымызды сыйға тартамыз, **ЖИ жасалынған видео «Құстар»** (балалар назарын экранға аудару, сурет бойынша әңгіме слайд сұрақ-жауап алу)

- Құстар жылы жаққа ұшып кетеді. Оларды жыл құстары деп атаймыз.

- Ал қандай құстар қыстап қалады?

- Көгершін, Сауысқан, Қарға, суық торғай, тоқылдақ

- Дұрыс айтасыңдар!

Құстардың қандай пайдасы бар? - құрт құмырсқа жәндіктерден табиғатымызды қорғайды екен,

Ал мыналар қандай құс?

- Көгершін, Сауысқан, Қарға, суық торғай, тоқылдақ

ЖИ жасалынған видео «Ғажайып сәт». Данышпан қарға сөйлейді

- Саламатсыңдар ма, балалар!

- Менің сендерге қояр тапсырмаларым бар, сол тапсырмамды орындасаңдар сиқырлы ағашымнан сендерге арналған сыйлығымды беремін,

1. Құстарға қыс мезгілінде жылы пана болатын ұя жасай аласыңдарма. ,

Тәрбиеші: Ал балалар ендіше біз құстарға жылы болатын құстың ұясын жасайық. (Балалар ермексазды пайдаланып құстың ұясын жасайды) .

- Қарға жарайсыңдар балалар!

. - Ал балалар құстарға арналған тақпақ білесіңдер ме?

Тәрбиеші: балалар құстарға арнап тақпақ айтып берейік.

Асылым:

Түсі қара мамықтай,

Төсі ақ сыр жаққандай.

Ұшса оқтай зулайды,

Көктен жұлдыз аққандай

Нұрмухаммед

Үнсіз бір сәт тұрмайды,

Өнші бұлбұл жырлайды.

Көкек: кө-кек, кө-кек! -деп,

Өз атын көп бұлдайды.

Қарға; Жарайсыңдар балалар!

Сергіту сәті.

Ал балалар жақсы көңіл- күймен би билеп алайық. «Құстар» биі (музыка әуенімен қимыл қозғалыстар жасайды) . Балалардың көңіл күйі өте тамаша.

Тәрбиеші: ал балалар Қарғаның үшінші тапсырмасын орындайық. **Қарға; Жарайсыңдар** өте ақылды білгір балалар екенсіңдер!

Балалар достарымнан адасып қалдым, достарымды тауып бересіңдерме?

Тәрбиеші: Онда біз балалар қарғаға достарын тауып берейік. Әрине ол достары осы біздің мынау тұрған текшелерімізге тығылып қалған шығар, (текшелерді құрастырды)

Мінекей біз қарғаға достарын тауып бердік.

Мақсаты: қиылған құстардың суреттерін құрастыру.

-Қарға: жарайсыңдар балалар!

- құстарды осылай қамқорлықпен жанашырлықпен қарауымыз керек. **Қарға; Жарайсыңдар** балалар! Сендер білімді, тапқыр балалар екенсіңдер. Сендерге уәде еткендей менің сыйлығыма лайық екенсіңдер. (ағаштағы түрлі - түсті жарықтар жанады)

Балалар: - сиқырлы жарықтарға таңдана қарайды.

Тәрбиеші - міне балалар қарғаның сиқырлы ағашынан сыйлығымызды алайық, .

(сыйлығын тарқатады)

Қорытынды:

1. Құстардың пайдасы?

2. Құстардың тіршілігі

Жарайсыңдар балалар! Құстарға үнемі қамқорлықпен қарауымыз керек.

БАТЫРБЕКОВ ЕРДОС СЕРИКОВИЧ,
Өндірістік оқыту шебері және арнайы пәндер мұғалімі
Almaty Polytechnic College

ОПТОЭЛЕКТРОНДЫ ТЕХНОЛОГИЯ

Қазіргі заманда ғылым мен техниканың қарқынды дамуы жаңа технологиялардың пайда болуына жол ашты. Солардың бірі — **оптоэлектронды технология**. Бұл технология жарық энергиясы мен электр сигналдарының өзара әрекеттесуіне негізделген және ақпараттық технология, байланыс жүйелері, медицина мен өндірісте кеңінен қолданылады.

Оптоэлектроника — жарықты электр энергиясына немесе электр сигналын жарыққа айналдыратын электрондық құрылғыларды зерттейтін ғылым саласы. «Опто» сөзі жарықты білдірсе, «электроника» электрлік басқару жүйелерін білдіреді. Яғни, бұл екі технологияның бірігуі болып саналады.

Оптоэлектронды құрылғылар жарық сигналдарын қабылдау, өңдеу және тасымалдау қызметін атқарады. Мұндай жүйелер ақпаратты жоғары жылдамдықпен және сапалы жеткізуге мүмкіндік береді.

Оптоэлектронды технологияда келесі құрылғылар кең қолданылады:

- **Жарық диодтары (LED)** — электр энергиясын жарыққа айналдырады;
- **Лазерлер** — қуатты және бағытталған жарық сәулесін шығарады;
- **Фотодиодтар** — жарықты электр сигналына түрлендіреді;
- **Оптикалық талшықтар** — ақпаратты жарық арқылы алыс қашықтыққа жеткізеді;
- **Сенсорлар мен оптикалық датчиктер** — жарық өзгерістерін анықтайды.

Оптоэлектронды технология көптеген салаларда маңызды рөл атқарады:

интернет пен телекоммуникацияда оптикалық талшық арқылы деректер жоғары жылдамдықпен беріледі.

лазерлік операциялар, көз диагностикасы және медициналық сканерлеу құралдары оптоэлектроникаға негізделген.

автоматтандырылған өндірісте оптикалық сенсорлар сапаны бақылауға көмектеседі.

теледидар экрандары, смартфон камералары және жарықтандыру жүйелері осы технологияны пайдаланады.

Оптоэлектронды технологияның негізгі артықшылықтары:

- ақпаратты өте жоғары жылдамдықпен жеткізу;
- энергияны үнемдеу;
- электромагниттік кедергілерге төзімділік;
- құрылғылардың шағын әрі тиімді болуы.

Болашақта оптоэлектронды технология жасанды интеллект, кванттық компьютерлер және «ақылды қала» жүйелерінің негізгі элементтерінің бірі болады. Ғалымдар жарық арқылы есептеулер жүргізетін жаңа компьютерлерді жасау бағытында жұмыс жүргізуде.

Оптикалық талшықтар арқылы оптоэлектрониканың маңыздылығы

Адамзат өркениеті ақпарат жылдамдығымен өлшенетін заманға қадам басты. Бүгінде секундтар емес, тіпті миллисекундтар маңызды. Осындай шапшаң дәуірде оптоэлектроника — жарық пен технологияның үндестігінен туған ғажайып ғылым ретінде адам өмірінің ажырамас бөлігіне айналды. Ал осы ғылымның жүрегі іспетті — оптикалық талшықтар.

Оптикалық талшық — сырттай қарағанда жіңішке ғана шыны жіп. Бірақ оның ішінде жарық сәулесі мыңдаған шақырымды көз ілеспес жылдамдықпен бағындырады. Бұл — адам ақылы мен табиғат заңдарының үйлесімінен туған керемет жетістік. Электр сигналдарының орнын жарық толқындары басып, ақпарат әлемін жаңа деңгейге көтерді.

Оптоэлектроника арқылы таралатын жарық сәулелері қалаларды, мемлекеттерді, тіпті құрлықтарды бір-бірімен байланыстырып тұр. Интернет желісі, бейнеқоңыраулар, онлайн білім беру мен цифрлық медицина — бәрі де оптикалық талшық бойымен жүйткіген жарықтың арқасы. Біз экран алдында отырып-ақ әлемнің кез келген нүктесімен тілдесе аламыз. Бұл — жарықтың адамзатқа сыйлаған мүмкіндігі.

Оптикалық талшықтардың басты ерекшелігі — олардың жылдамдығы мен сенімділігі. Жарық сигналдары сыртқы кедергілерден қорықпайды, ақпарат жоғалмайды, байланыс сапасы жоғары деңгейде сақталады. Сол себепті заманауи байланыс жүйелері дәл осы технологияға сүйенеді.

Оптоэлектроника — тек техника ғана емес, ол болашаққа бастайтын жол. Жарық арқылы ақпарат тасымалдау адамзаттың білімге, ғылымға және жаңа мүмкіндіктерге деген ұмтылысын бейнелейді. Бүгін оптикалық талшықтар арқылы тараған жарық ертеңгі ақылды қалалардың, жасанды интеллект жүйелерінің және ғарыштық технологиялардың негізіне айналмақ.

Қорытындылай айтқанда, оптикалық талшықтар — жай ғана байланыс құралы емес, олар адамзаттың ойы мен сезімін, білімін мен мәдениетін жарық жылдамдығымен жеткізетін заманауи өркениеттің алтын көпірі.

Оптоэлектронды технология құзыреттілігі бойынша Аймақтық XI WorldSkills Almaty-2026 чемпионаты Білім мен технология тоғысқан заманда кәсіби шеберлік — болашақ маманның басты көрсеткіші. Осы бағытта Almaty Polytechnic College базасында алғаш рет «**Оптоэлектронды технология**» құзыреттілігі бойынша **Аймақтық WorldSkills чемпионаты** жоғары деңгейде ұйымдастырылып өткізілді.

Бұл чемпионат — жас мамандардың теориялық білімін тәжірибемен ұштастырып, заманауи технологияларды меңгеру қабілетін көрсететін маңызды алаң болды. Байқау барысында қатысушылар оптикалық талшықтарды монтаждау, желілік байланыс орнату, оптоэлектрондық құрылғыларды баптау және ақауларды анықтау секілді күрделі тапсырмаларды орындады.

Жарыс тек кәсіби сайыс қана емес, болашақ инженерлер мен IT саласының мамандары үшін үлкен тәжірибе мектебіне айналды. Студенттер өз шеберлігін шыңдап қана қоймай, техникалық ойлау, дәлдік, жауапкершілік және командалық жұмыс дағдыларын дамыту мүмкіндігіне ие болды.

Оптоэлектронды технология — цифрлық қоғамның негізін құрайтын маңызды бағыттардың бірі. Сондықтан аталған чемпионат жаңа буын мамандарын даярлауда, өндіріс пен білім беру арасындағы байланысты нығайтуда ерекше маңызға ие болды.

Алғаш рет ұйымдастырылған бұл аймақтық чемпионат колледж тарихындағы маңызды оқиғалардың біріне айналып, кәсіби білім беруді дамыту жолындағы үлкен қадам ретінде бағаланды. Бұл бастама алдағы жылдары да жалғасын тауып, жаңа таланттардың ашылуына жол ашатыны сөзсіз.

БИКЕНОВА МЕЙРАМГУЛЬ АЙТКАЗИЕВНА,

Арнайы пәндер оқытушысы

Almaty Polytechnic College

ЦИФРЛЫҚ МАМАН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛЫ

Қазіргі XXI ғасыр заманауи ақпараттық технологиялардың үздіксіз дамуын талап етеді. Еңбек, капитал, зияткерлік және білім беру қызметтері нарығы өте жылдам қарқынмен кеңейіп, кадрларды даярлау жүйесін түбегейлі өзгертуде. Білім беру саласындағы әлеуметтік серіктестік – білім беру қызметтерін ұсыну саласында үздіктердің бірі болуға мүмкіндік береді. Осы орайда ALMATY POLYTECHNIC COLLEGE бірнеше жылдан бері желілік технологиялар саласындағы алдыңғы қатарлы көшбасшылардың бірі – Cisco желілік академиясымен серіктестік орнатып келеді. Аталған компания желілік және ақпараттық технологиялар саласында қажетті білім, білік және кәсіби-тәжірибелік дағдылардың толық спектрін ұсынады.

Қазіргі таңда білім беру саласындағы серіктестік – бұл өзара тиімді қарым-қатынас, ол білім беру сапасын және оқыту деңгейін арттыруға ықпал етеді. Бұл – ортақ нәтижелерге қол жеткізу үшін серіктестердің ынтымақтастығы мен ресурстар алмасу мүмкіндігі.

Бүгінде білім беру ұйымдары мен әлеуметтік серіктестер арасындағы жаңа қарым-қатынас жүйесін қалыптастыру мәселесі бұрынғыдан да өзекті болуда. Бұл кәсіби-техникалық білім берудің рөлін арттыруды, оқыту формалары мен әдістерін жетілдіруді талап етеді, яғни кәсіби білімді, теорияны және қолданбалы дағдыларды жаңа негізде біріктіруді көздейді.

Әлеуметтік серіктестіктің қажеттілігі кәсіби білім беру ұйымдарының қызметіне қойылатын заманауи талаптармен түсіндіріледі. Қазіргі еңбек нарығы ұжымдық еңбекті тиімді ұйымдастыра және жоспарлай алатын, күрделі өндірістік операцияларды өз бетінше орындайтын, кәсіпкерлік қызметке бейім әрі бәсекелестік жағдайында кәсіби тұрғыдан бейімделе алатын мобильді мамандарды талап етеді.

Cisco желілік академиясы – IT және киберқауіпсіздік саласындағы халықаралық білім беру бағдарламасы. Осы компанияның жетекшілігімен ALMATY POLYTECHNIC COLLEGE жас мамандар мен студенттер IT саласы бойынша білім алуда. Колледжде студенттерді WorldSkills Kazakhstan жыл сайынғы чемпионатына дайындау жүзеге асырылады. Аталған чемпионатта колледж студенттері IT және киберқауіпсіздік саласындағы өз білімдері мен дағдыларын көрсетеді. Колледжде арнайы пәндерді оқытуға арналған кабинеттер жұмыс істейді. Cisco желілік академиясы колледж оқытушылары үшін «IT негіздері», «Киберқауіпсіздікке кіріспе», «Желілік технологиялар негіздері», «Бағдарламалау негіздері», «Python» және т. б. тақырыптар бойынша біліктілікті

арттыру курстарын өткізеді. Бұл курстарды аяқтағаннан кейін оқытушылар халықаралық деңгейде танылатын сертификаттарға ие болады.

Қорытындылай келе, компания мен білім беру ұйымы арасындағы серіктестік жекелеген пәндерді тереңдетіп оқуға мүмкіндік береді, білім алушылардың әлеуметтену мүмкіндіктерін кеңейтеді және олардың жеке қабілеттері мен қажеттіліктеріне сәйкес сапалы білімге тең қолжетімділік жағдайын қалыптастырады.

Экономика мен бизнес дамуының үрдістері кәсіби білім беру жүйесін жаңғыртуға әсер етіп, оқу орындарының алдына жаңа міндет – жұмыс берушілердің сұранысына сай мамандар даярлау міндетін қояды. Мұндай міндеттерді шешудің тиімді жолы – жақсы жолға қойылған және нәтижелі жұмыс істейтін әлеуметтік серіктестікке негізделген оқыту жүйесі.

БОРАНБАЕВА ГУЛЬЖАН УСЕНБЕКОВНА,

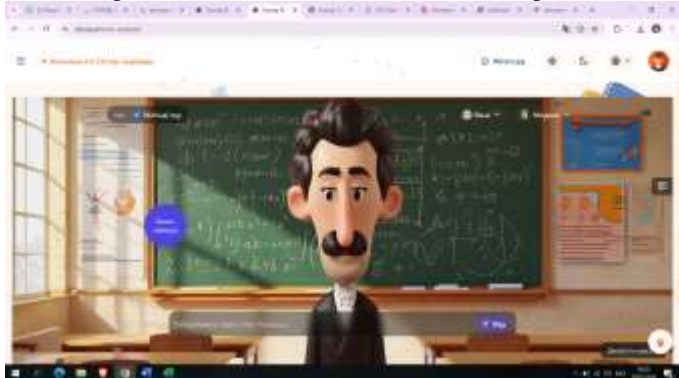
Информатика пәнінің оқытушысы

Almaty Polytechnic College

6.1. АЛГОРИТМДЕУ ЖӘНЕ БАҒДАРЛАМАЛАУ. ҚОЛДАНУ ФУНКЦИЯЛАРЫ МЕН ПРОЦЕДУРАЛАРЫ

1	Модуль/Пән атауы	Информатика	
2	Бөлім/Сабақ тақырыбы	6.1. Алгоритмдеу және бағдарламалау. Қолдану функциялары мен процедуралары.	
3	Педагог	Боранбаева Гульжан Усенбековна	
4	Өтілген күні	«11» наурыз 2026 ж.	
5	Жалпы мәліметтер	Курс 1	Топ П25-1А
6	Сабақтың түрі	Аралас	
7	Мақсаты	Білім алушыларға функциялар мен процедуралардың мәнін, құрылымын және бағдарламалауда қолдану ерекшеліктерін түсіндіру, оларды алгоритм құру барысында тиімді пайдалануға үйрету.	
	Міндеттері	- Функция және процедура ұғымдарын меңгерту; - Олардың айырмашылығын түсіндіру; - Параметрлермен жұмыс істеуді үйрету;	
8	Күтілетін нәтижелер	- Функция мен процедураны ажырата алады; - Қарапайым функция және процедура жаза алады; - Параметрлерді енгізіп, нәтижені қайтара алады;	
9	Қажетті ресурстар	Оқулықтар:	
	Оқу -әдістемелік құралдар, анықтамалық әдебиеттер:	Р. А. Қадырқұлов, Г. К. Нұрмұханбетова Информатика -10 сынып, Алматыкітап баспасы, 2021. -61	
	Техникалық құралдар-жабдықтар:	✓ Интерактивті тақта, ноутбук ✓ LearningApps платформасы; ✓ Power Point бағдарламасы ✓ ushqug. shyraq. ai платформасы ✓ Canva онлайн платформасы.	
Сабақтың барысы			
8.	Сабақтың барысы		
8.1.	Ұйымдастырушылық-мотивациялық кезең (5 мин.):		
	1. Сәлемдесу 2. Аудиторияның тазалығын тексеру 3. Студенттерді ынталандыру мақсатында Shyraq AI платформасында ЖИ-мен жасалған бейнеролик көрсетіледі. Мотивациялық сөздер ➤ «Білім — бұл әлемді өзгерту үшін қолдануға болатын ең қуатты қару. » — <i>Нельсон Мандела</i> ➤ «Оқу — инемен құдық қазғандай. » Бірақ сол құдықтың түбінде мөлдір бұлақ бар екенін ұмытпа. ➤ «Бүгін оқыған қиындығың — ертеңгі жеңісіңнің негізі. » Қазір кітап бетіндегі күрделі формулалар ертең сіздің еркіндігіңіз бен биік белесіңіз болады. ➤ «Егер сен бүгін ештеңе үйренбесең, демек бүгінгі күнің бос өтті. » Әр күн — жаңа мүмкіндік. ➤ «Жетістік — бұл кездейсоқтық емес. Бұл — қажырлы еңбек, төзімділік, оқу, іздену және ең бастысы — істеп жатқан ісінді жақсы көру. » — <i>Пеле</i>		

- «Ең үлкен қателік — жеңілу емес, әрекет студі тоқтату. » Құласаң да, алға қарай құла, сонда мақсатыңа жақындайсың.
- «Шыңға шығу қиын, бірақ ол жерден көрінетін көрініс соған тұрарлық. »
- «Өз мүмкіндігіңе сен. Сен ойлағаннан да күштісің, сен білгеннен де қабілеттісің. »

Ұйымдастыру кезеңінде стикерлер тарату арқылы үш топқа бөлу. Бағалау парағын тарату

- 1-ші топтың аты: Алгоритмдер
- 2-ші топтың аты: Функциялар
- 3-ші топтың аты: Процедуралар

8.2

Үй тапсырмасын өзектендіру (15 мин.):

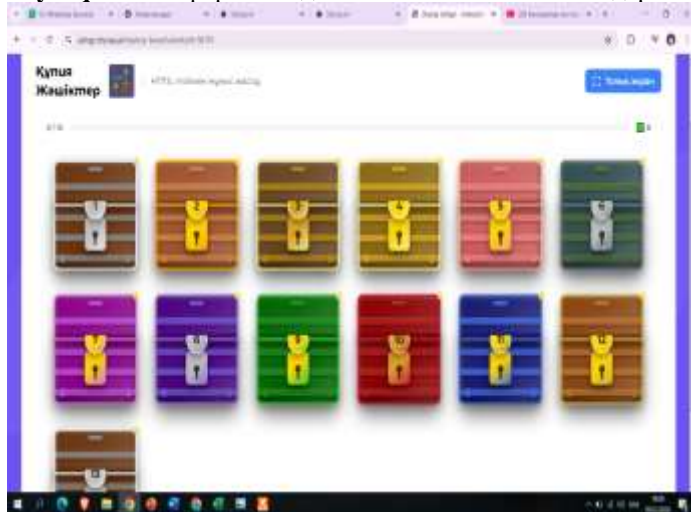
Өткен тақырып қайталау

Ойын арқылы оқыту әдісі таңдалды. Командада жұмыс істей алады.

- Жеке тапсырмалар

Shyraq AI платформасында ЖИ-мен жасалған ойындар

- Жеке жұмыс

Сандық форматтағы ынтымақтастықты пайдаланып, тапсырмалар орындау

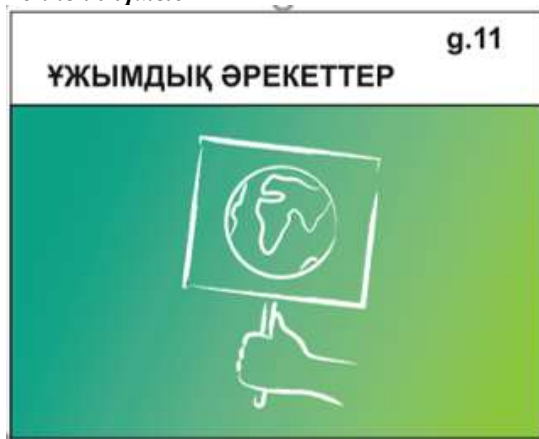
САНДЫҚ ФОРМАТТАҒЫ d.7
ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ

1. Элементтерді жасақтау – қажетті ақпарат жинақтау және сайт дизайнын белгілеу.
2. Бағдарламалау – сайттың логикалық және физикалық құрылымын ойластыру, яғни сайтты құрайтын бөлек файлдарды бумаларға бөліп алуды жоспарлау;
3. Тестілеу – сайт жасаудың негізгі кезеңдерінің бірі.
4. Жариялау – тест аяқталған соң веб-сайт серверде жариялау және қайта тексеру.
5. Веб-бет – кішігірім мәтін не үлкен мәтіннің бір бөлігі, желідегі барлық ақпаратты сақтайтын құжат.
6. HTML гипермәтінді бейнелеу тілі.
7. Веб-дизайн – сайтты дайындаудың алғашқы кезеңі.
8. Браузер – бұл веб-беттерін (гипермәтіндік беттерді) карауға негізделген бағдарлама.

Топпен жұмыс

Ұжымдық әрекеттер арқылы **Shyraq AI** платформасында ЖИ-мен жасалған ойындар

8.3 Жаңа білім мен дағдыны/Кәсіби білікті қалыптастыру (40 мин.):

Жаңа тақырыпты түсіндіру.
ЖИ-мен жасалған суретке қарап тақырыпты табу

Алгоритмдеу дегеніміз - ол объект процестерін зерттеу жұмыстары қарастырылған есеп шешуінің алгоритмін құрастыру.

Бағдарламалау дегеніміз – ол құрастырылған алгоритмді ЭЕМ түсінетін тілге ауыстыру, яғни бағдарламалау тілдерінің бірінде бағдарлама құрастыру.

«Python» — ең жаңа, заманауи бағдарламалау тіліне жатады. Python — жоғары дәрежедегі бағдарламалау тілі. Python тілі қазіргі кезде ең көп таралған бағдарламалау тілі болып саналады.

Үлкен бағдарламаларды жазғанда кодты шексіз бір параққа жаза беру тиімсіз. Егер кодтың бір бөлігі бірнеше рет қайталанса, оны жеке блокқа бөліп шығару керек. Бұл тәсіл **модульдік бағдарламалау** деп аталады. Оның негізгі құралдары — **функциялар** мен **процедуралар**.

Мақсаты: Кодты қысқарту, оқылуын жақсарту және қателерді оңай түзету.

Процедура — бұл белгілі бір іс-әрекеттер жиынтығын орындайтын, бірақ негізгі бағдарламаға ешқандай нәтиже (мән) қайтармайтын код блогы. Ол тек «бұйрықты орындайды».

• **Мысалы:** Экранға хабарлама шығару, файлды сақтау, сызба сызу.

Функция — бұл белгілі бір есептеулерді орындап, оның нәтижесін негізгі бағдарламаға кері қайтаратын код блогы. Онда міндетті түрде return операторы болады.

• **Мысалы:** Санның квадратын есептеу, екі санның қосындысын табу, мәтінді өңдеп қайтару.

Python-да функция мен процедураның екеуі де def түйін сөзі арқылы жарияланады.

Процедураның құрылымы:

```
def процедура_аты (параметрлер) :
```

```
# Орындалатын іс-әрекеттер
```

```
print ("Бұл - процедура")
```

Функцияның құрылымы:

```
def функция_аты (параметрлер) : # Есептеулер нәтиже = параметрлер * 2 return нәтиже # Мәнді кері қайтару
```

Мысал №1: Сәлемдесу процедурасы

Бұл процедура тек мәтінді экранға шығарады.

```
def say_hello (name) : print (f"Сәлем, {name}! Бағдарламалау әлеміне қош келдің! ") # Шақыру say_hello ("Аружан") # Нәтиже: Сәлем, Аружан! Бағдарламалау әлеміне қош келдің!
```

Мысал №2: Қосындыны есептеу функциясы

Бұл функция екі санды қосып, жауабын бағдарламаға береді.

```
def add_numbers (a, b) : summa = a + b return summa # Функцияны шақыру және нәтижені айнымалыға сақтау result = add_numbers (15, 25) print (f"Есептеудің нәтижесі: {result}") # Нәтиже: Есептеудің нәтижесі: 40
```

- **Параметрлер** — функцияны жариялағанда жақша ішінде жазылатын айнымалылар (мысалы, a мен b) .

- **Аргументтер** — функцияны шақырғанда оған берілетін нақты мәндер (мысалы, 15 бен 25) .

Салыстыру кестесі

Сипаттама	Процедура	Функция
Негізгі оператор	print () немесе логикалық амал	return
Нәтиже	Әрекет орындайды	Мән қайтарады
Қолданылуы	Орындап қана қояды	Нәтижені келесі есептеулерде қолдануға болады
Математикалық ұқсастығы	Бұйрық (Алгоритм)	Формула ($y = f(x)$)

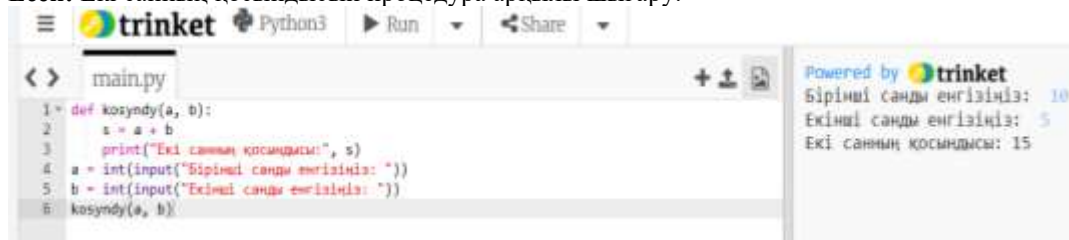
• **Функциялар мен процедуралар** — кодты қайта қолданудың ең тиімді жолы.

• Егер бағдарламада бір есептеуді бірнеше рет жасау керек болса, ол міндетті түрде **функция** болуы тиіс.

• Кодты модульдерге бөлу — үлкен жобаларды жасаудың алғашқы қадамы.

Процедураға мысал

Есеп: Екі санның қосындысын процедура арқылы шығару.

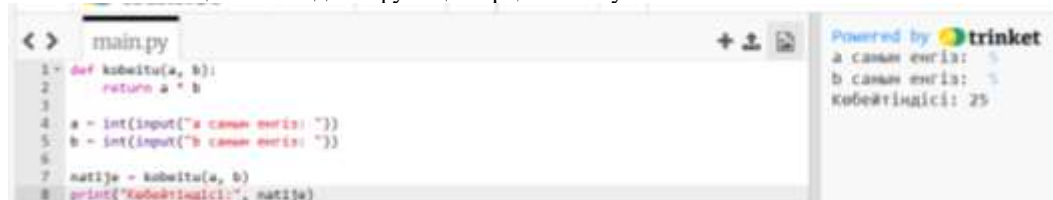
```

1 def kosyndy(a, b):
2     s = a + b
3     print("Екі санның қосындысы:", s)
4 a = int(input("Бірінші санды енгізіңіз: "))
5 b = int(input("Екінші санды енгізіңіз: "))
6 kosyndy(a, b)
  
```

Powered by **trinket**
 Бірінші санды енгізіңіз: 10
 Екінші санды енгізіңіз: 5
 Екі санның қосындысы: 15

Функцияға мысал

Есеп: Екі санның көбейтіндісін функция арқылы табу.


```

1 def kobeitu(a, b):
2     return a * b
3
4 a = int(input("a санын енгізіңіз: "))
5 b = int(input("b санын енгізіңіз: "))
6
7 natija = kobeitu(a, b)
8 print("Көбейтіндісі:", natija)
  
```

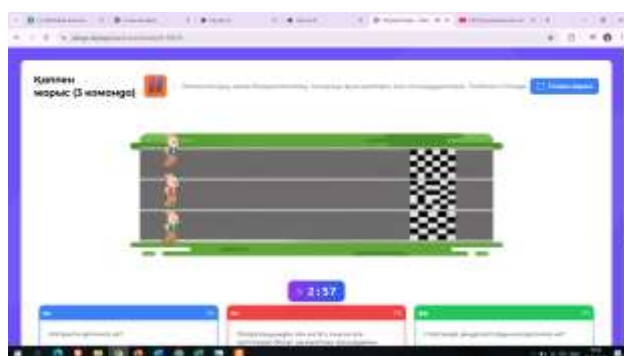
Powered by **trinket**
 a санын енгізіңіз: 5
 b санын енгізіңіз: 5
 Көбейтіндісі: 25

8.4 Жаңа тақырыпты бекіту (15 мин.):

- Топтық жұмыс

Ынтымақтастықты пайдаланып, **Shyraq AI** платформасында ЖИ-мен жасалған ойындар

- Жеке жұмыс

Цифрлық технологиялар арқылы өзара әрекеттесу арқылы **Shyraq AI** платформасында ЖИ-мен жасалған ойындар

Функциялар негіздері

Пайтон тілінде функцияны анықтауда қолданылатын кілт сөз қалай аталады? (def)

Функция шақырылғанда оған берілетін деректер қалай аталады? (аргументтер)

Функция денесін аяқтап, мәнді кері қайтару үшін қолданылатын кілт сөз қалай аталады? (return)

Функция анықтамасындағы жақша ішіндегі айнымалылардың жалпы атауы қалай аталады? (параметрлер)

Функция ішінде анықталып, тек сол функцияның ішінде ғана қолжетімді айнымалы қалай аталады? (жергілікті)

Қолдану процедуралары

Мән қайтармайтын, көбіне әрекет орындауға арналған функция түрі қалай аталады? (процедура)

Бағдарламада бір модульдегі функцияларды басқа файлға қосу үшін қолданылатын кілт сөз қалай аталады? (import)

Функция параметрлеріне бастапқы мән беру арқылы оларды міндетті емес ету тәсілі қалай аталады? (әдепкі)

Пайтонда атауы бар аргументтерді қолдана отырып функция шақыру тәсілі қалай аталады? (кілттік)

Кодты қайта-қайта жазбай, функцияларды пайдалану арқылы қысқарту процесі қалай аталады? (қайтақолдану)

Кітапханалар және стандарттық функциялар

Пайтонда деректерді консольге шығару үшін қолданылатын кірістірілген функция қалай аталады? (print)

Пайдаланушыдан пернетақтадан енгізу алу үшін қолданылатын кірістірілген функция қалай аталады? (input)

Тізімдегі элементтер санын анықтайтын кірістірілген функция қалай аталады? (len)

Модуль ішінен нақты бір функцияны немесе объектіні тандап қосу үшін қолданылатын кілт сөз қалай аталады? (from)

Функцияны басқа функцияға аргумент ретінде беруге мүмкіндік беретін осындай функциялардың жалпы атауы қалай аталады? (жоғары деңгейлі)

- Топтық тапсырма

1-тапсырма. Ең кіші сан

Берілген **a**, **b** сандарының ішінен ең кішісін табу.

Кіріс: 246 809

Шығыс: 246

Жауабы:

```
def en_kishi(a, b):
    if a < b:
        print("Ең кіші сан: ", a)
    else:
        print("Ең кіші сан: ", b)

a = int(input("a санын енгізі: "))
b = int(input("b санын енгізі: "))

en_kishi(a, b)
```

a санын енгізі: 246
b санын енгізі: 809
Ең кіші сан: 246

2-тапсырма. Сан неше таңба

```
def tanba_sany(x):
    print(len(str(x)), end=" ")

a = int(input("a санын енгізі: "))
b = int(input("b санын енгізі: "))
c = int(input("c санын енгізі: "))

tanba_sany(a)
tanba_sany(b)
tanba_sany(c)
```

a санын енгізі: 1234
b санын енгізі: 809
c санын енгізі: 12345
4 3 5

3-тапсырма. Тіктөртбұрыш ауданы мен периметрі

```

main.py
1 def rectangle(a, b):
2     S = a * b
3     P = 2 * (a + b)
4     print(a, b, S, P)
5
6 a = int(input("a санын енгізіңіз: "))
7 b = int(input("b санын енгізіңіз: "))
8 z = int(input("c санын енгізіңіз: "))
9
10 rectangle(a, b)
11 rectangle(b, z)
12 rectangle(a, z)
    
```

Powered by trinket

```

a санын енгізіңіз: 10
b санын енгізіңіз: 4
c санын енгізіңіз: 6
10 4 40 28
4 6 24 20
10 6 60 32
    
```

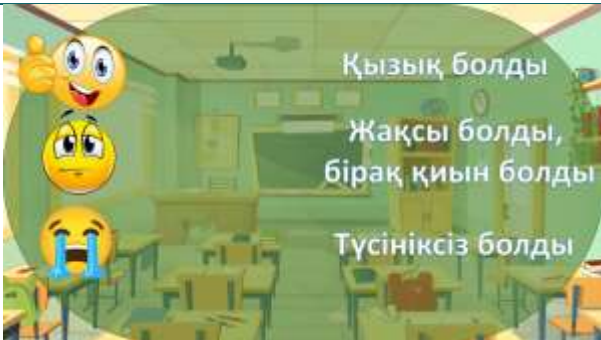
8.5 Бағалау (5 мин.):

Бағалау парағы арқылы әр топ өз – өзін бағалайды

Бағалау парағы								Бағалау парағы								Бағалау парағы									
Топ	Бағалау	Сәтсіз	Сәтсіз	Сәтсіз	Сәтсіз	Сәтсіз	Сәтсіз	Топ	Бағалау	Сәтсіз	Сәтсіз	Сәтсіз	Сәтсіз	Сәтсіз	Сәтсіз	Сәтсіз	Топ	Бағалау	Сәтсіз	Сәтсіз	Сәтсіз	Сәтсіз	Сәтсіз	Сәтсіз	

8.6 Рефлексия (7 мин.):

8.7 Үй тапсырмасы (3 мин.):

Р. А. Қадырқұлов, Г. К. Нұрмұханбетова
Информатика -10 сынып, Алматыкітап баспасы, 2021. -61 бет конспекті жазып келу

4-тапсырма. Екілік сан **

Берілген a,b (1<a,b <10³) бүтін сандар берілген. Осы сандардың екілік санау жүйесіндегі көрінісін шығарыңдар.

№	Мысалы	Нәтиже
1	24 89	11000 1011001

ЕРМЕКҚЫЗЫ ЖҰЛДЫЗ,
Өндірістік оқыту шебері
Almaty Polytechnic College

ИИ В ДУАЛЬНОМ ОБУЧЕНИИ IT: ПОМОЩНИК, А НЕ ЗАМЕНА ПРЕПОДАВАТЕЛЮ

Цифровая эпоха меняет образование быстрее, чем мы успеваем переписывать учебные планы. Искусственный интеллект уже вошёл в повседневную жизнь студентов: он помогает искать информацию, писать код и даже объяснять сложные темы. В системе дуального обучения IT-специалистов, где теория тесно связана с практикой, ИИ становится особенно заметным инструментом. Возникает логичный вопрос: усиливает ли он обучение или, наоборот, упрощает его до поверхностного уровня?

Основная часть

На практике искусственный интеллект не заменяет преподавателя, а расширяет его возможности.

Во-первых, он помогает реализовать индивидуальный подход. В одной группе всегда есть разный уровень подготовки. С помощью ИИ можно адаптировать задания: одним студентам предложить базовые объяснения, другим — более сложные кейсы. Это снижает перегрузку преподавателя и делает обучение более адресным.

Во-вторых, ИИ позволяет приблизить учебный процесс к реальной работе. Дуальное обучение предполагает постоянную связь с практикой, и здесь технологии помогают моделировать профессиональную среду. Студенты могут получать задания от «виртуального заказчика», уточнять требования, дорабатывать решения. Такой формат формирует навыки коммуникации и анализа задач — ключевые для IT-сферы.

В-третьих, значительно ускоряется обратная связь. Проверка работ, особенно программного кода, требует времени. Искусственный интеллект способен быстро выявлять ошибки и предлагать варианты их исправления. Это позволяет студенту учиться на практике здесь и сейчас, не теряя темпа.

Однако вместе с возможностями появляются и риски. Один из главных — снижение самостоятельности. При бездумном использовании ИИ студент может ограничиться копированием готовых решений, не понимая их сути. В результате знания становятся поверхностными.

Также важно учитывать, что ИИ не является абсолютно точным источником. Он может допускать ошибки, и иногда делает это уверенно. Без навыков критического мышления студент рискует принять неверную информацию за правильную.

В этих условиях роль преподавателя становится еще более значимой. Он выступает не только источником знаний, но и наставником, который учит анализировать, проверять и делать выводы. Важно не просто использовать ИИ, а формировать культуру работы с ним.

Эффективным решением становятся задания, направленные на осмысление: анализ ответов ИИ, поиск ошибок, доработка предложенных решений, сравнение разных подходов. Такой подход развивает мышление и профессиональные навыки.

Заключение

Искусственный интеллект в дуальном обучении — это не угроза, а инструмент, который при грамотном использовании способен повысить качество подготовки специалистов. Он берет на себя рутинные задачи, освобождая время преподавателя для более важной работы — развития мышления студентов.

Главная задача современного образования — не просто передать знания, а научить работать с информацией, критически ее оценивать и применять на практике. ИИ в этом процессе становится союзником, если использовать его осознанно.

Таким образом, будущее образования в IT-сфере — это не выбор между преподавателем и технологиями, а их грамотное сочетание. Именно в этом балансе формируются специалисты, готовые к реальным вызовам цифрового мира.

ӘЛІМБАЙ АРЛАН МҰРАТҰЛЫ,

Арнайы пәндер оқытушысы

Almaty Polytechnic College

**ВАЙБКОДИНГ ПЛАТФОРМАЛАРЫН БІЛІМ БЕРУДЕ
ҚОЛДАНУ: МҮМКІНДІКТЕР, ТӘЖІРИБЕ ЖӘНЕ БОЛАШАҚ
БАҒЫТТАР**

Аңдатпа. Мақалада 2025–2026 жылдары жылдам танымал болған вайбкодинг (vibe coding) технологиясы, оның негізгі платформалары және білім беру процесінде қолданылу мүмкіндіктері қарастырылады. , Cursor, Lovable, GitHub Copilot платформаларының білім берудегі тәжірибесі талданады, студенттер мен оқытушылар үшін артықшылықтары мен шектеулері айқындалады. Мақала IT-мамандықтарын оқытатын колледж және жоғары оқу орны педагогтарына арналған.

Кілт сөздер: вайбкодинг, жасанды интеллект, бағдарламалық жасақтама, білім беру технологиялары, , Cursor, Lovable, табиғи тілмен бағдарламалау.

Бағдарламалау оқытудың дәстүрлі жолдары соңғы екі жылда түбегейлі өзгеріске ұшырауда. Вайбкодинг — жасанды интеллект көмегімен жүзеге асырылатын бағдарламалық жасақтама дамыту тәжірибесі: әзірлеуші немесе пайдаланушы өзіне қажет жобаны немесе тапсырманы ірі тілдік модельге (LLM) табиғи тілде сипаттайды, ал модель бастапқы кодты автоматты түрде генерациялайды. Бұл ұғымды 2025 жылдың ақпанында OpenAI-дың бірге-негізін қалаушысы және Tesla-ның бұрынғы жасанды интеллект жетекшісі Андрей Карпаты ұсынды. Оның X платформасындағы «Вибаларға толық берілу, экспоненттерді қабылдау және кодтың өзі бар екенін ұмыту» деген жазбасы 4,5 миллионнан астам рет қаралды. 2025 жылдың соңында Collins English Dictionary вайбкодингті жыл сөзі деп таныды.

Білім беру саласы үшін бұл ауысым айрықша маңызды. Дәстүрлі бағдарламалауды үйрену жылдар бойы жүйелі дайындықты, синтаксисті жаттауды және жүздеген сағат практиканы талап еткен. Вайбкодинг парадигмасы бұл кедергіні едәуір төмендетеді: студент өзінің идеясын қарапайым сөзбен сипаттап, жұмыс істейтін қосымша ала алады. Алайда жаңа технологиямен бірге жаңа педагогикалық сұрақтар да туындайды — оқу нәтижесін бақылау, тереңдік пен жылдамдық арасындағы тепе-теңдік, академиялық адалдық мәселелері.

Осы мақалада вайбкодинг платформаларының білім берудегі тәжірибесі жүйелі түрде талданып, педагогтарға нақты ұсыныстар беріледі.

Вайбкодинг бағдарламалық жасақтама жасауды барлығына қолжетімді ететін тәжірибе болып табылады, бұл әсіресе бағдарламалау тәжірибесі шектеулі адамдарға пайдалы. Ол бағдарламалауды жылдар бойы техникалық дайындықты талап ететін сала болу дәуірін аяқтайды және миллиондаған жасаушыларды жасамаушылардан жасаушыларға айналдырады.

Технологияның жұмыс принципін шартты түрде бірнеше кезеңге бөлуге болады. Алдымен пайдаланушы жасайтын қосымшасын жалпы промпт арқылы сипаттайды. Жасанды интеллект қосымшаның бастапқы нұсқасын — интерфейсін, артқы логикасын және файл құрылымын жасайды. Одан кейін пайдаланушы нәтижені тексеріп, жаңа промпттар арқылы жетілдіреді. Соңында дайын қосымша бір батырма немесе команда арқылы орналастырылады.

Вайбкодингтің кең таралуы жылдам жеткізіп отыр: 2026 жылға дейін жаңа SaaS MVP-лерінің 40% -ы вайбкодинг арқылы жасалмақ деген болжам бар, ал Y Combinator-дың 2025 жылғы қысқы топтамасындағы стартаптардың 25% -ы кодтың 95% -ы жасанды интеллект жасаған кодқа негізделіп жұмыс істейді.

Дегенмен маңызды ажыратуды ескеру қажет. Вайбкодинг пен кәсіби бағдарламалаудың арасындағы негізгі айырмашылық — негіздегі кодты түсіну жауапкершілігінде жатыр. Вайбкодинг кезінде пайдаланушы кодтың ішкі жұмысын толық түсінбеуі мүмкін; бұл тез прототиптеу үшін пайдалы, бірақ кәсіби деңгейдегі жүйелерді дамыту үшін жеткіліксіз болуы ықтимал.

Қазіргі нарықта білім беруде қолдануға жарамды бірнеше негізгі платформа бар. Төменде олардың ерекшеліктері сипатталады.

Replit — браузерге негізделген, жасанды интеллектпен жұмыс істейтін бағдарламалау платформасы. Пайдаланушы идеясын табиғи тілде сипаттайды да, ЖИ агенті техникалық іске асыруды қамтамасыз етеді. Білім беру үшін ерекше тиімді: орнатудың қажеті жоқ, барлығы браузер арқылы жұмыс істейді, оқытушы студент кодын тікелей платформада қарай алады.

2025 жылдың соңында Campus. edu-мен бірлесіп «Vibe Coding 101» курсына іске қосты — бұл 8 аптадан тұратын тірі онлайн бағдарлама, техникалық білімі жоқ кез келген адамды идеядан дайын өнімге дейін апарды. Курс Stanford және Northwestern университеттерінде де сабақ беретін оқытушылар жетекшілік жасайды.

Cursor — IDE редакторының ішінде жұмыс істейтін жасанды интеллект көмекшісі. Кәсіби әзірлеушілер үшін Cursor, Windsurf және GitHub Copilot жетілдірілген басқару мен икемділікті ұсынады. Бағдарламалау негіздерін жаңа үйренген студенттер үшін Cursor реалды жұмыс ортасымен танысуға мүмкіндік береді. Студент тапсырманы сипаттайды, Cursor код жасайды, ал студент оны оқып, түсінеді.

Lovable — техникалық білімі жоқ пайдаланушылар үшін оңтайлы платформа: интуитивті интерфейс және аз техникалық талаптар бар басқармалы дамыту тәсілін ұсынады. Бұл платформалар дизайнерлер, менеджерлер немесе гуманитарлық салалардағы студенттер цифрлық прототиптер жасаған кезде жиі қолданылады.

GitHub Copilot 2024 жылы GitHub кірісінің өсімінің 40% -ын қамтамасыз ете отырып, ЖИ бағдарламалау құралдарының жетекші күшіне айналды. Бұл платформа бағдарламалаудың негіздерін білетін, бірақ өнімділігін арттырғысы келетін студенттерге жарайды. Copilot кодты автоматты түрде аяқтайды, тест кодтарын жасайды және документация жазуға көмектеседі.

Гарвард Білім беру жоғары мектебінің профессоры Карен Бреннан 2025 жылдың соңында вайбкодинг туралы алты аптадан тұратын курс жүргізді. Курстың орталық сұрағы: «Жасанды интеллектіні шығармашылық серіктес ретінде қалай қарастыруға болады?» — деп тұжырымдалды.

Курс кәсіби бағдарламалық жасақтама жасауға бағытталмаған; олар жаңа шығармашылық мүмкіндіктерді зерттеуге назар аударды. Бағдарлама дизайнының маңызды бөлігі — сыни перспективамен бірге практикалық жасауды ұштастыру болды: әр апта компьютерлік ғылымнан классикалық мәтін (ЖИ мүмкіндіктері мен міндеттері туралы адамдар ондаған жылдар бойы ойланып келгенін еске түсіру үшін) және бір қазіргі заманғы сыни мақала оқылды.

Профессор Бреннан платформалар ретінде, Figma Make және Claude Code қолданды. Оның тұжырымы бойынша, вайбкодингтің негізгі уәдесі — жасаушылықты демократияландыру. Идеяны іске асыру үшін енді компьютерлік ғылым дипломы немесе әзірлеушілер командасы қажет емес.

АҚШ-тың Вашингтон штатындағы Peninsula School District вайбкодингті білім беру технологияларының бағасын азайту үшін пайдаланды. Аудан директоры Джеймс Кантонвайн бірнеше ай ішінде «LessonLens» деп аталатын қосымшаны дамытты — бұл оқытушыларға жарамды жасанды интеллект коучинг қосымшасы, олар аудио және бейне файлдарын жүктеп, сабақтары туралы кері байланыс алады.

Бұл мысал вайбкодингтің тек студенттерді ғана емес, педагогтарды да қуатты жасаушыларға айналдыра алатынын көрсетеді.

DataCamp арқылы вайбкодинг курсын ұсынады: бұл бастаушыларға арналған, 2 сағаттық бағдарлама. Студенттер Agent-пен бірлесіп Туребогт-ға ұқсас толық функционалды қосымма жасайды — аутентификация, кіру басқармасы және орналастыруды қоса алғанда. Бастаушыларға арналған мұндай оқу жолдары IT-мамандықтарының бірінші курс студенттері үшін практикалық тапсырмаларда тиімді қолданылуы мүмкін.

Студенттер мен колледж түлектері нақты дүниежүзілік жобалар жасап, техникалық дағдыларын нығайтып, жұмыс мүмкіндіктерін жақсартатын күшті портфолио жасай алады. Дәстүрлі бағдарламалауда синтаксис бойынша алғашқы кедергілер студенттердің мотивациясын бұзатын. Вайбкодинг бұл кедергіні алып тастайды: студент бірінші күннен бастап-ақ жұмыс істейтін нәтиже алады.

Вайбкодинг әзірлеушілерге фреймворктар арасында лезде ауысуға мүмкіндік береді, айлап ресми оқу орнына барудың орнына жылдам сынау мен қателесу арқылы интуицияны дамытады. Бұл педагогикалық тұрғыдан маңызды: студент синтаксистің ережелерін жаттаудан гөрі есептің логикасы мен пайдаланушы тәжірибесі туралы ойлай бастайды.

Вайбкодинг тек техникалық дағдыны емес, жазба коммуникацияны да дамытады. Жасанды интеллектке негізделген бағдарламалау инструменттеріне тіл бірінші жұмыс ағындарына ауысу болашақ әзірлеушілер үшін қандай дағдылар маңызды екені туралы сұрақтар туындатады. Жазбаша коммуникация дағдылары, атап айтқанда ниетті біржақты жазбаша түрде нақты білдіру мүмкіндігі, барған сайын маңыздырақ бола бастайды.

Студент нақты, логикалы, дәл промптар жаза алу үшін ойын тиянақты түрде тұжырымдауды үйренеді — бұл дағды барлық салаларда пайдалы.

GitHub бақыланатын зерттеуі нәтижесінде ЖИ бағдарламалау көмегін пайдаланатын әзірлеушілер тапсырмаларды 55% жылдамырақ орындады деп анықталды: орташа тапсырма уақыты 2 сағат 41 минуттан 1 сағат 11 минутқа дейін қысқарды, ал сәттілік деңгейі 70% -дан 78% -ға дейін артты. Оқу контекстінде бұл студенттің бір семестр ішінде анағұрлым көп жоба аяқтай алатынын білдіреді.

Вайбкодинг платформаларын білім беруге тиімді енгізу үшін мынадай тәсілдер ұсынылады.

Гибридті тәсіл. Вайбкодинг дәстүрлі бағдарламалауды алмастырмай, толықтыруы тиіс. Алдымен студент алгоритм немесе логиканы өзі жазады, кейін вайбкодинг арқылы кеңейтеді. Осылайша негіздік білім мен жылдам прототиптеу дағдысы қатар дамиды.

Сыни перспектива. Гарвард тәжірибесінде сипатталғандай, әр тапсырма теориялық мәтінмен жұп болуы тиіс — жасанды интеллект туралы классикалық жазба мен қазіргі заманғы сыни материал. Студент технологияны қолдана отырып, оны сыни бағалай да білуі керек.

Жобалық оқыту (Project-Based Learning). Вайбкодинг нақты міндеттермен, нақты мақсатпен жұмыс жасаған кезде ең жоғары мотивацияны береді. Студентке колледж/университеттің ішкі мәселесін шешетін қосымша жасату — мысалы, сабақ кестесін басқаратын, кітапхана каталогын іздейтін немесе практика есебін автоматтандыратын жүйе — деп тапсырма беруге болады.

Prompting дағдысын дамыту. Нақты зерттеулер нәтижесі бойынша ниетті мазмұны, техникалық сөздік емес, промпт сапасының негізгі болжаушысы болып табылады. Демек, «жақсы промпт жазу» жеке оқу мақсаты ретінде бағдарламаға енгізілуі тиіс.

Платформа таңдауы. Бастаушылар мен техникалық емес бағыттағы студенттер үшін Replit немесе Lovable ұсынылады. IT-мамандықтарының студенттері үшін Cursor немесе GitHub Copilot жарамды. Бюджет шектеулі ортада Replit тегін тарифті оқу мақсаттары үшін жеткілікті.

Вайбкодинг платформалары білім беру саласына үлкен мүмкіндік ашады: бағдарламалаудың кіру кедергісін төмендетеді, шығармашылық ойлауды дамытады, студенттерді нақты өнім жасаушыларға айналдырады. Прототиптеу, оқу және тәуекелі төмен қосымшалар үшін вайбкодинг қолдануға әзір. Бірақ маңызды жүйелер үшін — қатаң басқарусыз болмайды.

Білім берудегі тиімді тәсіл гибриді болуы тиіс: вайбкодинг жылдамдық пен мотивацияны береді, ал дәстүрлі бағдарламалау тереңдік пен аналитикалық дағдыны қалыптастырады. Тіпті вайбкодинг CS мазмұндық білімінен аулақ болу жолы болуы мүмкін болса да, бұл инструменттердің көбісі кодты зерттеп-тексеру мүмкіндігін береді — «астарын қарауға» болады.

Болашақта IT-педагогтарының алдында тұрған міндет — жасанды интеллектті шығармашылық серіктес ретінде пайдалана білетін, сонымен бірге технологияны сыни тұрғыдан бағалай алатын мамандарды қалыптастыру.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- [1] Karpathy A. Vibe Coding [Электронды ресурc]. — URL: <https://x.com/karpathy> (қаралған күн: 21.04.2026)
- [2] Wikipedia. Vibe coding [Электронды ресурc]. — URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Vibe_coding (қаралған күн: 21.04.2026)
- [3] Google Cloud. What is Vibe Coding? [Электронды ресурc]. — URL: <https://cloud.google.com/discover/what-is-vibe-coding> (қаралған күн: 21.04.2026)
- [4] Brennan K. Vibe coding may offer insight into our AI future // Harvard Gazette. — 2026. — URL: <https://news.harvard.edu/gazette/story/2026/04/vibe-coding-may-offer-insight-into-our-ai-future/>
- [5] Replit. Vibe Coding 101 Course with Campus. edu [Электронды ресурc]. — URL: <https://blog.replit.com/campus-vibe-coding-101-course> (қаралған күн: 21.04.2026)
- [6] DataCamp. Vibe Coding with Replit Course [Электронды ресурc]. — URL: <https://www.datacamp.com/courses/vibe-coding-with-replit> (қаралған күн: 21.04.2026)
- [7] ODSC. Vibe Coding: The Top Platforms of 2025 [Электронды ресурc]. — URL: <https://odsc.com/blog/vibe-coding-the-top-platforms-of-2025/> (қаралған күн: 21.04.2026)
- [8] Dextralabs. What is Vibe Coding? [Электронды ресурc]. — URL: <https://dextralabs.com/blog/what-is-vibe-coding/> (қаралған күн: 21.04.2026)
- [9] ISACA. Is Vibe Coding Ready for Prime Time? [Электронды ресурc]. — URL: <https://www.isaca.org/resources/news-and-trends/isaca-now-blog/2025/is-vibe-coding-ready-for-prime-time> (қаралған күн: 21.04.2026)
- [10] Computer Science Achievement and Writing Skills Predict Vibe Coding Proficiency [Электронды ресурc]. — URL: <https://arxiv.org/html/2603.14133v1> (қаралған күн: 21.04.2026)
- [11] K12 Dive. Vibe coding helped a Washington district save \$250K in ed tech costs [Электронды ресурc]. — URL: <https://www.k12dive.com/news/vibe-coding-helped-a-washington-district-save-250k-in-ed-tech-costs/816993/> (қаралған күн: 21.04.2026)

ҚҰРМАНҒАЛИ ЖАНАЙ,

Арнайы пәндер оқытушысы
Almaty Polytechnic College

КІМІ АІ: БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІҢ ЖАҢА МҮМКІНДІКТЕРІ

Бүгінгі таңда жасанды интеллект — қоғам мен экономиканың барлық дерлік саласына терең енген стратегиялық технология. Ол үлкен көлемдегі деректерді жылдам өңдеп, дәл шешім қабылдауға мүмкіндік береді, соның арқасында жұмыс тиімділігі артып, адам еңбегі жеңілдейді.

Жасанды интеллекттің маңызы әсіресе медицинада, білім беруде, өндірісте (автоматтандыру), қаржы саласында және көлік жүйесінде айқын көрінеді. Сонымен қатар, ол цифрлық трансформацияның негізгі драйвері ретінде инновацияны жеделдетіп, жаңа мамандықтар мен технологиялардың пайда болуына ықпал етеді.

Жасанды интеллект (AI, Artificial Intelligence) — бұл информатикадағы бағыт, оның мақсаты — компьютерлік жүйелерге адам интеллектісіне тән функцияларды (оқыту, пайымдау, жоспарлау, қабылдау және тілдік өңдеу) алгоритмдік және модельдік тәсілдер арқылы іске асыру.

Негізгі техникалық түсініктер:

- **Машиналық оқыту (Machine Learning)** — деректер негізінде модельдерді автоматты түрде оқыту әдістерінің жиынтығы.
- **Терең оқыту (Deep Learning)** — көпқабатты жасанды нейрондық желілерді (Deep Neural Networks) қолданатын машиналық оқытудың ішкі саласы.

- **Жасанды нейрондық желі (ANN)** — биологиялық нейрондардың жұмыс принципіне ұқсас математикалық модель.
- **Үлгіні тану (Pattern Recognition)** — деректердегі заңдылықтарды анықтау процесі.
- **Табиғи тілдерді өңдеу (NLP)** — адамның тілін талдау, түсіну және генерациялау технологиялары.
- **Компьютерлік көру (Computer Vision)** — бейнелер мен видеодан ақпарат алу және интерпретациялау.
Kimi AI туралы толық мәлімет
Kimi AI — бұл бүгінгі күндегі күрделі тапсырмаларды орындай алатын **заманауи жасанды интеллект ассистенті**. Ол ұтымды чаттан гөрі *ақпараттық, аналитикалық және автоматтандырылған «ақылды агент» жүйесі* ретінде жасалған.
- Қытайлық жасанды интеллект моделі
- Өзірлеуші: Moonshot AI
- Ұзын мәтіндерді өңдеу мүмкіндігі жоғары
Kimi — бұл **жасанды интеллектке негізделген көмекші платформа** (веб және мобильді нұсқалар) , онда пайдаланушылар:
 - Күрделі сұрақтарды қоюға,
 - Ұзақ мәтіндер мен құжаттарды талдауға,
 - Код жазуға және жөндеуге,
 - Құжаттар, слайдтар, кестелер жасауға,
 - Веб сайттар генерациялауға,
 - Ақпаратты іздеуге және ұйымдастыруға қабілетті AI моделі арқылы жұмыс істейді.
Техникалық ерекшеліктері
Kimi K2 және K2.5 — негізгі модельдер
- **Kimi K2** — Mixture-of-Experts (MoE) архитектурасын қолданатын модель, үлкен контекстпен жұмыс істейді (жоғары көлемді сұхбаттарды, код және мәтінді түсіну) .
- **Kimi K2.5** — *көрнекілік (vision)* және *агенттік (agentic)* мүмкіндіктері кеңейтілген нұсқа.
Модельдердің ерекшелігі:
 - **1 триллион параметр** бар (оралған үлкен есептік қабілет) .
 - **128,000 токенге дейін контекст** түсіне алады — бұл өте ұзақ мәтіндерді немесе көп қадамдық тапсырмаларды бір сеанста өңдеу үшін маңызды.
Негізгі мүмкіндіктері
 1. Ұзақ контекст және талдау
Kimi ұзақ мәтіндермен, PDF, Word, Excel, PPT сияқты құжаттармен жұмыс істей алады — бірнеше миллион таңбаға дейін.
 2. Құжаттар мен презентациялар AI:
 - Құжаттарды автоматты түрде жасайды,
 - Таза әрі құрылымды текст береді,
 - Слайдтар мен тірек материалдар дайындай алады.
 3. Код жазу және талдау
Kimi:
 - Код генерациялайды,
 - Кодты жөндейді,
 - Деректерді талдайды,
 - Кодтық тапсырмаларға жауап береді.
 4. Веб және визуалды мүмкіндіктер
Ең жаңа нұсқалар:
 - Суреттерден код жасау (“visual coding”) ,
 - Скриншоттарды талдап, UI интерфейс құру сияқты күрделі визуалды тапсырмаларды орындайды.
 5. Агенттік режим (Agent Mode)
Бұл режимде AI:
 - Бірнеше қадамды тапсырмаларды орындайды,
 - Тапсырмаларды өздігінен шешіп, құралдарды қолдана алады,
 - Бірнеше агентті бірігіп жұмыс істеуге (Agent Swarm) мүмкіндік береді.
Әдебиетте білім беру қолдануы
Білім беру контекстінде Kimi:
 - оқушылар мен студенттерге жеке репетитор ретінде қызмет етеді,
 - материалдарды түсіндіреді,
 - дәптерлер, қысқаша мазмұндар, флашкарталар, тесттер жасайды,
 - мұғалімдерге тапсырмалар мен сабақ жоспарларын құруға көмектеседі.

Қолдану салалары

- ✓ Тез іздеу және зерттеу
- ✓ Жазба жұмыстар мен эссе құрастыру
- ✓ Күрделі код жазу
- ✓ Үлкен деректерді талдау
- ✓ Веб-сайт генерациясы
- ✓ Оқу материалдарын автоматты дайын жасау

Артықшылықтары

- ✓ Жоғары контексті түсіну
- ✓ Көп форматтағы құжаттарды өңдеу
- ✓ Агенттік режим және автоматты тапсырма орындау
- ✓ Веб пен мобильді қосымша арқылы қолжетімді.

Қорытынды

Кімі AI — жан-жақты, жоғары интеллектті AI платформа. Ол тек чат ғана емес, сонымен қатар:

- ✓ оқу және зерттеу көмекшісі
- ✓ автоматтандырылған тапсырма орындаушы
- ✓ код генераторы
- ✓ визуалды анализ құралы
- ✓ презентация мен құжат жасаушы ретінде қолданыла алады.

МЕНДИГАЛИЕВА ДИНАРА КАБДЫГАЛИЕВНА,

Арнайы пәндер оқытушысы

Almaty Polytechnic College

ВОСПРИЯТИЕ СОВРЕМЕННЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ СТАРШИМ ПОКОЛЕНИЕМ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ИТ- ДИСЦИПЛИН В КОЛЛЕДЖАХ КАЗАХСТАНА

Аннотация

В статье рассматривается восприятие современных образовательных технологий старшим поколением преподавателей ИТ-дисциплин в системе технического и профессионального образования Республики Казахстан. Анализируется влияние цифровизации и практико-ориентированного подхода на педагогическую деятельность, выявляются основные трудности адаптации и факторы, способствующие успешному внедрению инновационных методов обучения. Особое внимание уделяется специфике колледжей Казахстана и роли преподавателя в условиях трансформации образовательной среды.

Ключевые слова: ИТ-образование, преподаватели колледжей, цифровизация, инновационные методы обучения, практико-ориентированное обучение, Казахстан.

Статья:

Современное образование, особенно в сфере информационных технологий, развивается в условиях постоянных изменений, обусловленных быстрым ростом цифровых технологий и трансформацией рынка труда. В Казахстане эти процессы усиливаются государственной политикой, направленной на модернизацию системы технического и профессионального образования, развитие цифровой грамотности и подготовку специалистов, способных эффективно работать в условиях цифровой экономики. В этой связи образовательные организации, в частности колледжи, активно внедряют новые методы обучения, ориентированные на практическую деятельность студентов, развитие их самостоятельности и профессиональных компетенций.

Вместе с тем внедрение инновационных подходов невозможно без активного участия преподавателей, среди которых значительную долю составляют специалисты с большим стажем работы. Старшее поколение преподавателей ИТ-дисциплин представляет собой особую категорию педагогов, обладающих высоким уровнем профессиональной подготовки, значительным опытом и сформировавшимися педагогическими установками. Их профессиональная деятельность формировалась в условиях традиционной образовательной системы, где ключевую роль играл преподаватель как основной источник знаний, а обучение строилось на основе лекционно-практических занятий с чётко заданной структурой.

Переход к современным методам обучения, таким как проектное и проблемно-ориентированное обучение, использование виртуальных лабораторий, цифровых платформ и интерактивных форм взаимодействия, требует от преподавателя не только освоения новых инструментов, но и изменения самой педагогической парадигмы. В этих условиях преподаватель становится не столько транслятором знаний, сколько организатором образовательного процесса, наставником и модератором учебной деятельности студентов. Для старшего

поколения преподавателей это означает необходимость переосмысления своей профессиональной роли, что неизбежно сопровождается определёнными трудностями.

Важно отметить, что восприятие современных методов обучения старшим поколением преподавателей нельзя рассматривать как однозначно негативное. Практика показывает, что большинство педагогов осознаёт необходимость изменений и положительно относится к внедрению новых технологий, особенно в контексте требований работодателей и подготовки конкурентоспособных специалистов. Однако данный процесс носит постепенный характер. Преподаватели стремятся интегрировать новые методы в уже существующую систему преподавания, сохраняя те элементы, которые доказали свою эффективность на практике.

В колледжах Казахстана данный процесс имеет свою специфику. С одной стороны, образовательные программы всё чаще ориентируются на практическую подготовку студентов, что требует активного использования лабораторных работ, виртуальных сред и кейс-заданий. С другой стороны, сохраняются объективные ограничения, связанные с материально-технической базой, высокой нагрузкой преподавателей и неоднородным уровнем подготовки студентов. В таких условиях преподаватель вынужден одновременно учитывать требования образовательных стандартов, уровень группы и необходимость внедрения новых подходов, что значительно усложняет его профессиональную деятельность.

Одним из ключевых факторов, влияющих на восприятие инноваций, является психологическая готовность преподавателя к изменениям. Для специалистов с большим стажем характерна высокая ответственность за результат обучения, что иногда приводит к осторожному отношению к новым методам. Преподаватель стремится убедиться в их эффективности, прежде чем полностью внедрить их в учебный процесс. Кроме того, важную роль играет уровень уверенности в собственных цифровых компетенциях. Даже при наличии технических знаний преподаватель может испытывать затруднения в использовании технологий в педагогических целях, поскольку это требует не только владения инструментом, но и понимания методики его применения.

Существенное влияние оказывает и характер повышения квалификации. Во многих случаях обучение преподавателей носит теоретический характер и не даёт конкретных практических решений, которые можно сразу применить на занятии. В результате педагог оказывается в ситуации, когда от него ожидают внедрения современных методов, но не обеспечивают достаточной методической поддержки. Это усиливает разрыв между требованиями образовательной политики и реальными возможностями преподавателя.

Несмотря на указанные трудности, в колледжах Казахстана уже формируются успешные практики интеграции современных методов обучения. Особенно эффективным оказывается подход, при котором теоретический материал сразу закрепляется практическим заданием. Такой формат позволяет студентам быстрее усваивать материал, а преподавателю — видеть результаты своей работы. Широкое применение получают виртуальные среды, позволяющие моделировать реальные профессиональные ситуации без риска для оборудования и инфраструктуры. Кроме того, активно используется дифференцированный подход, при котором задания варьируются в зависимости от уровня подготовки студентов, что повышает эффективность обучения.

Следует подчеркнуть, что старшее поколение преподавателей обладает значительным потенциалом, который может стать основой для успешной модернизации образования. Их опыт, системное мышление и умение объяснять сложные темы являются важными ресурсами, которые необходимо сохранять и развивать. При создании благоприятных условий, включающих методическую поддержку, обмен опытом и постепенное внедрение инноваций, такие преподаватели становятся активными участниками образовательных изменений и способны эффективно сочетать традиционные и современные методы обучения.

Таким образом, восприятие современных методов обучения старшим поколением преподавателей IT-дисциплин в колледжах Казахстана представляет собой сложный и многогранный процесс, включающий элементы адаптации, переосмысления и интеграции новых подходов. Успешность данного процесса во многом зависит от того, насколько образовательная система сможет создать условия для профессионального развития преподавателей и обеспечить баланс между сохранением педагогического опыта и внедрением инноваций.

МҰҚАШЕВА ШЫРАЙ МҰҚИТҚЫЗЫ,
информатика пән оқытушысы
Almaty Polytechnic College

**ЦИФРЛЫҚ ОҚУ: БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУДЫҢ ТИІМДІ
ҚҰРАЛЫ**

Қазіргі жаһандану дәуірінде білім беру жүйесі қарқынды өзгерістерге ұшырап отыр. Ақпараттық технологиялардың дамуы оқыту үдерісіне жаңа мүмкіндіктер енгізіп, дәстүрлі білім берудің шеңберін кеңейтті. Осы тұрғыда цифрлық оқу жүйесі білім сапасын арттырудың тиімді құралы ретінде ерекше маңызға ие.

Цифрлық оқу – бұл білім алушылар мен оқытушылардың ақпараттық-коммуникациялық технологиялар арқылы өзара әрекеттесуін қамтамасыз ететін заманауи білім беру формасы. Оның құрамына онлайн платформалар, электронды оқулықтар, бейнесабақтар, интерактивті тапсырмалар және қашықтан оқыту жүйелері кіреді. Мұндай құралдар білім алушылардың оқу материалын өз бетінше меңгеруіне, уақыт пен орынды тиімді пайдалануға мүмкіндік береді.

Цифрлық оқудың басты артықшылықтарының бірі – қолжетімділік. Интернет желісі арқылы кез келген адам әлемнің кез келген нүктесінен білім ала алады. Бұл әсіресе шалғай аймақтардағы оқушылар үшін үлкен мүмкіндік. Сонымен қатар, цифрлық жүйе оқыту үдерісін дараландыруға жағдай жасайды. Әрбір білім алушы өзінің деңгейіне, қабілетіне қарай оқу қарқынын таңдай алады.

Тағы бір маңызды қыры – оқыту сапасының артуы. Интерактивті технологиялар оқушылардың қызығушылығын оятып, материалды тереңірек түсінуге ықпал етеді. Бейне, аудио, анимация сияқты мультимедиялық құралдар ақпаратты қабылдауды жеңілдетеді. Сонымен қатар, цифрлық платформалар арқылы білім алушылардың жетістіктерін бақылау мен бағалау да жеңілдейді.

Дегенмен, цифрлық оқудың өз қиындықтары да жоқ емес. Техникалық құралдардың жеткіліксіздігі, интернеттің сапасы, сондай-ақ кейбір оқытушылар мен оқушылардың цифрлық сауаттылығының төмендігі бұл жүйенің тиімділігіне әсер етуі мүмкін. Сондықтан цифрлық білім беруді дамыту үшін инфрақұрылымды жетілдіру, мұғалімдердің біліктілігін арттыру маңызды.

Қорытындылай келе, цифрлық оқу жүйесі – білім сапасын арттырудың қуатты тетігі. Ол оқыту үдерісін икемді, қолжетімді және тиімді етеді. Болашақта цифрлық технологиялардың дамуы білім беру саласын одан әрі жетілдіріп, жаңа мүмкіндіктерге жол ашатыны сөзсіз.

ШАМШИЕВА ШОЛПАН ШАЙМАРДЕНОВА,
информатика пән оқытушысы
Almaty Polytechnic College

СЫНИ ТҰРҒЫДАН ОЙЛАУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ИНФОРМАТИКА ПӘНІНДЕ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ ТӘСІЛДЕРІ

Аннотация

Бұл мақалада сыни тұрғыдан ойлау технологиясын информатика пәнінде тиімді қолданудың педагогикалық мүмкіндіктері қарастырылады. Информатика сабағы оқушының тек компьютерлік сауаттылығын емес, сонымен бірге логикалық талдау, мәселені шешу, дәлелдеу, салыстыру, ақпаратты сараптау және өз ойын негіздеп жеткізу дағдыларын қалыптастыруға бағытталуы тиіс. Осы тұрғыдан алғанда, сыни тұрғыдан ойлау технологиясы информатика мазмұнымен табиғи үйлеседі. Мақалада аталған технологияның мәні ашылып, сабақтың үш кезеңі негізінде қолдану жолдары көрсетіледі: қызығушылықты ояту, мағынаны тану, ой толғаныс. Сонымен қатар алгоритмдер, программалау, ақпаратты өңдеу және цифрлық қауіпсіздік тақырыптарында қолдануға болатын нақты әдіс-тәсілдер ұсынылады. Сыни тұрғыдан ойлау тәсілдерін жүйелі енгізу оқушының танымдық белсенділігін арттырып, білімді дайын күйінде қабылдамай, оны талдап, бағалап, практикада қолдана алуына мүмкіндік береді.

Түйін сөздер: сыни тұрғыдан ойлау, информатика, оқыту технологиясы, белсенді әдістер, алгоритм, программалау, рефлексия, ақпараттық сауаттылық.

Қазіргі білім беру жүйесінде оқушыны дайын ақпаратты қабылдаушы емес, ақпаратты талдайтын, салыстыратын, сұрыптайтын және саналы шешім қабылдайтын тұлға ретінде қалыптастыру басты міндеттердің біріне айналды. Қазақстандағы білім беру стандарттары мен информатика оқу бағдарламаларында сыни ойлау тәсілдерін меңгеру, ақпаратты жинақтау және өз пікірін білдіру сияқты нәтижелерге басымдық берілген. Сонымен қатар компьютерлік білім берудің халықаралық тұжырымдамаларында да барлық оқушылардың компьютерлік ғылым мәселелеріне сыни тұрғыдан араласуы, проблемаларды жаңашыл жолмен шешуі және практикалық маңызы бар цифрлық өнімдер жасауы маңызды екені көрсетіледі.

Информатика пәні осы талаптарды жүзеге асыруға өте қолайлы. Себебі бұл пәнде оқушы тек құрылғылармен жұмыс істеуді ғана емес, алгоритм құруды, қателерді табуы, ақпараттың дұрыстығын тексеруді, түрлі шешімдерді салыстыруды және нәтижені бағалауды үйренеді. Демек, информатика сабағында сыни тұрғыдан ойлау технологиясын пайдалану оқытудың сапасын арттырып қана қоймай, оқушыны өмірлік жағдаяттарда да дұрыс шешім қабылдауға дайындайды. Соңғы еңбектерде де компьютерлік білім беру жағдайында сыни ойлауды қалыптастырудың техникалық, әлеуметтік және этикалық салдарларды түсінуге көмектесетіні аталады.

Сыни тұрғыдан ойлау технологиясының мәні. Сыни тұрғыдан ойлау — мәселені жан-жақты талдау, дәлелдерді саралау, қорытынды жасау, баламаларды салыстыру және шешімді негіздеу үдерісі. OECD оны жоғары деңгейлі когнитивтік дағды ретінде сипаттайды; оның құрамына пайымдау, талдау, қорытынды шығару және бағалау әрекеттері кіреді. Сондықтан сыни ойлау оқушының тек білім көлемін емес, сол біліммен не істей алатынын көрсететін сапалық көрсеткіш болып саналады.

Сыни тұрғыдан ойлау технологиясының кең тараған үлгілерінің бірі — RWCT жобасындағы үш кезеңді модель. Ол: **қызығушылықты ояту, мағынаны тану, ой толғаныс** кезеңдерінен тұрады. Бұл модельде оқушы алдымен өз білімін еске түсіреді, кейін жаңа ақпаратпен белсенді түрде жұмыс істейді, соңында оны өз сөзімен қорытып, жаңа мағына қалыптастырады. RWCT нұсқаулығында бұл модель оқыту мен үйренудің зерттелген үш фазалы құрылымы ретінде берілген; онда evocation, realization of meaning және reflection кезеңдерінің әрқайсысының нақты қызметі көрсетіледі.

Информатика сабағында осы модельдің маңызы ерекше. Себебі информатикадағы көптеген тапсырмалар дайын ережені қайталаудан гөрі, логикалық ізденісті, тексеруді, сынауды, түзетуді және баламалы шешімдерді қарастыруды талап етеді. Мысалы, бір есепті бірнеше алгоритм арқылы шығару, кодтағы қатені табу немесе интернеттегі ақпараттың сенімділігін бағалау — барлығы сыни ойлауға негізделген әрекеттер.

Информатика пәнінде сыни тұрғыдан ойлауды тиімді пайдалану тәсілдері. Информатика сабағында сыни ойлау технологиясын тиімді қолданудың бірінші жолы — **проблемалық жағдаят туғызу**. Мұғалім жаңа тақырыпты дайын анықтамадан бастамай, «Неліктен бұл алгоритм тиімсіз?», «Екі программаның қайсысы қауіпсіз?», «Берілген ақпарат неге күмән тудырады?» сияқты сұрақтар арқылы оқушыны ойлануға жетелеуі керек. Осындай сұрақтар оқушыны болжам жасауға, дәлел іздеуге және өз ойының дұрыстығын тексеруге үйретеді.

Екінші тиімді тәсіл — **салыстыру мен талдауға негізделген тапсырмалар беру**. Информатикада бір мәселенің бірнеше шешімі болуы мүмкін. Сондықтан оқушыларға екі алгоритмді салыстыру, екі интерфейстің ыңғайлылығын бағалау, әртүрлі дереккөздегі ақпараттың сенімділігін анықтау сияқты жұмыстар ұсынылса, олар

тек жауап табумен шектелмей, таңдау себептерін түсіндіруге дағдыланады. Мұндай жұмыс түрлері оқушының логикалық ойлауын, дәлелдеу мәдениетін және рефлексиясын дамытады. Бұл тәсілдер компьютерлік білім беруде сыни ойлауды оқу бағдарламасына кіріктіру туралы еңбектердің мазмұнымен де үйлеседі.

Үшінші тәсіл — **қатемен жұмыс және дебагging элементтерін жүйелі қолдану**. Программалау кезінде қате табу оқушыдан мұқият талдауды, себеп-салдарлық байланысты анықтауды және болжамын тексеруді талап етеді. Егер мұғалім дайын дұрысын бірден айтпай, «Қате қай жерде болуы мүмкін?», «Қай жолдағы логика бұзылды?», «Оны түзетудің бірнеше жолы бар ма?» деген бағыттаушы сұрақтар берсе, оқушының сыни ойлауы белсендірек дамиды.

Төртінші тәсіл — **топтық талқылау мен бірлескен шешім қабылдау**. Информатика сабағында шағын топтарға жоба, кесте, презентация, алгоритм немесе цифрлық өнім жасау тапсырылса, оқушылар бір-бірінің пікірін тыңдап, дәлел келтіріп, өз шешімдерін қорғауға үйренеді. Мұндай ортада оқушының танымдық белсенділігі ғана емес, коммуникативтік мәдениеті де артады. Сыни ойлау тек жеке интеллектуалдық әрекет емес, ол пікір алмасу арқылы да жетілетін үдеріс.

Бесінші тәсіл — **рефлексияны сабақтың міндетті бөлігіне айналдыру**. Көп жағдайда сабақ соңында тек дұрыс жауап тексеріліп, оқушының қалай ойланғаны назардан тыс қалады. Ал сыни тұрғыдан ойлау технологиясында сабақ соңында «Мен не үйрендім?», «Қандай қиындық болды?», «Қай шешім тиімді болды?», «Келесі жолы нені өзгертемін?» деген сұрақтар арқылы ой толғаныс ұйымдастырылады. RWCT нұсқаулығында reflection кезеңі жаңа білімді бекітіп, оны оқушының өз сөзімен қайта құруына мүмкіндік беретін шешуші кезең ретінде түсіндіріледі.

Сабақта қолдануға болатын нақты әдістер. Информатика пәнінде төмендегі әдістер нәтижелі қолданылады.

«Ой қозғау» әдісі. Бұл тәсіл жаңа тақырып алдында оқушының бастапқы білімін анықтауға мүмкіндік береді. Мысалы, «Алгоритм дегеніміз не?», «Жасанды интеллект қайда қолданылады?» деген сұрақтар төңірегінде қысқа пікір алмасу ұйымдастырылады.

INSERT әдісі. Теориялық мәтінмен, ережемен немесе нұсқаулықпен жұмыс кезінде оқушы мәтіндегі таныс, жаңа, түсініксіз және күмәнді ақпараттарды белгілеп отырады. RWCT материалдарында бұл тәсіл мағынаны тану кезеңіндегі белсенді түсіну құралы ретінде сипатталады.

Венн диаграммасы. Екі программа тілін, екі операциялық жүйені, екі алгоритм түрін салыстыруда тиімді.

Кластер құру. Ақпараттық қауіпсіздік, желі түрлері, компьютер құрылғылары сияқты тақырыптарды жүйелеуге көмектеседі.

Дебат және дәлелді пікір айту. Мысалы, «Жасанды интеллект оқушыға көмекші ме, әлде тәуелділік тудыратын құрал ма?» деген тақырыпта пікірталас өткізу оқушылардың ақпараттық мәдениеті мен сыни көзқарасын қалыптастырады.

Жобалық тапсырма. Оқушыларға шағын цифрлық өнім дайындау тапсырылады: сайт макеті, деректер кестесі, презентация, қарапайым программа. Бұл кезде олар жоспарлау, талдау, таңдау және бағалау әрекеттерін орындайды.

Қолдану үлгісі. Мысалы, «Шартты оператор» тақырыбын өткенде сабақ мынадай құрылымда ұйымдастырылуы мүмкін.

Алдымен қызығушылықты ояту кезеңінде мұғалім күнделікті өмірден жағдай ұсынады: «Егер оқушының балы 90-нан жоғары болса, марапатталады; әйтпесе қосымша тапсырма орындайды. Осындай шешім қабылдауды компьютерге қалай үйретеміз?» Оқушылар өз болжамдарын айтады.

Мағынаны тану кезеңінде шартты оператордың құрылымы түсіндіріледі, кейін бірнеше код үлгісі беріледі. Оқушылар олардың қайсысы дұрыс жұмыс істейтінін талдайды, қателерін табады, нәтижесін болжайды. Мұнда жұптық талқылау, салыстыру және дәлелдеу жұмыстары жүргізіледі.

Ой толғаныс кезеңінде оқушылар «Шартты операторды қолданудың өмірлік мысалын» жазады немесе өздері құрастырған шағын есептің шешімін түсіндіреді. Сабақ соңында «Қай жерде қиналдым?», «Қандай қатені түзеттім?», «Менің шешімім неге дұрыс?» деген сұрақтарға жауап береді.

Осындай құрылым оқушыны тек код жаттауға емес, программалау логикасын түсінуге, тексеруге және саналы түрде қолдануға баулиды.

Қорытындылай келе, сыни тұрғыдан ойлау технологиясы информатика пәнінің мазмұнымен өзара тығыз байланысты және оны оқыту сапасын арттырудың тиімді жолы болып табылады. Бұл технология оқушыны дайын білімді қайталаушы деңгейінен мәселені талдайтын, салыстыратын, сұрыптайтын, дәлелдейтін және шешім қабылдайтын деңгейге көтереді. Информатика сабақтарында проблемалық сұрақтар, салыстырмалы талдау, қателермен жұмыс, топтық талқылау, жобалық тапсырмалар және рефлексия әдістерін жүйелі қолдану арқылы оқушылардың танымдық белсенділігі артады. Нәтижесінде оқушы тек цифрлық құралдарды пайдаланушы емес, ақпаратпен саналы жұмыс істейтін, логикалық ойлайтын, жауапты тұлға ретінде қалыптасады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Steele, J. L. , Meredith, K. S. , Temple, C. A *Framework for Critical Thinking Across the Curriculum. Guidebook I*. Newark, DE: International Reading Association, 1998.
2. OECD. *Critical Thinking*. Paris: OECD, 2024.
3. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы №604 бұйрығы. *Білім берудің барлық деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттары*.

4. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі. *Негізгі орта білім беру деңгейінің «Информатика» оқу пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы (9 сыныптар үшін)*. 2019.
5. *K-12 Computer Science Framework*. 2016.
6. Maesschalck, S. *Critical Thinking: The Code to Crack Computer Science Education*. Journal of Information Technology Education: Innovations in Practice, 23, Article 13, 2024.

КАПТАГАЕВА ЖАДЫРА КАТУБЕКОВНА,
информатика пән оқытушысы
Almaty Polytechnic College

МОБИЛЬДІ ЖӘНЕ ВЕБ-ӘЗІРЛЕУ: ҚАЗІРГІ ЦИФРЛЫҚ ӘЛЕМНІҢ НЕГІЗІ

Аңдатпа. 2026 жылы мобильді және веб-әзірлеу IT саласының ең сұранысқа ие бағыттарының бірі болып отыр. Адамдардың 90% -дан астамы интернетке смартфон арқылы кіреді, бірақ веб-қосымшалар әлі де бизнес пен қызмет көрсету үшін негізгі платформа.

Қазіргі заманда ақпараттық технологиялар адам өмірінің ажырамас бөлігіне айналды. Әсіресе мобильді қосымшалар мен веб-сайттар күнделікті тұрмыста, білім беруде, бизнесе және коммуникацияда маңызды рөл атқарады. Осыған байланысты мобильді және веб-әзірлеу саласы информатиканың ең өзекті бағыттарының бірі болып саналады. Мақала IT-мамандықтарын оқытатын колледж және жоғары оқу орны педагогтарына арналған.

Кілт сөздер: HTML, CSS, JavaScript, Backend, Python, PHP, Java, Node.js, Android (Java, Kotlin), iOS (Swift), Flutter, React Native, веб-беттер,

Веб-әзірлеу дегеніміз не? Веб-әзірлеу – интернетте жұмыс істейтін сайттар мен веб-қосымшаларды жасау процесі. Бұл сала екі негізгі бағытқа бөлінеді:

1. **Frontend** (алдыңғы бөлік) – қолданушы көретін интерфейсі HTML, CSS және JavaScript тілдері қолданылады.
2. **Backend** (артқы бөлік) – серверлік логика Python, PHP, Java, Node.js сияқты тілдер пайдаланылады.

Мобильді әзірлеу дегеніміз не?

Мобильді әзірлеу – смартфондар мен планшеттерге арналған қосымшаларды жасау. Бұл қосымшалар екі негізгі платформада жұмыс істейді:

1. Android (Java, Kotlin)
2. iOS (Swift)

Сондай-ақ, бір кодпен бірнеше платформаға арналған қосымшалар жасауға мүмкіндік беретін технологиялар бар:

- Flutter
- React Native

Мобильді қосымшаларға мысал ретінде банкинг, онлайн оқу, такси шақыру және әлеуметтік желі қосымшаларын айтуға болады.

Мобильді және веб-әзірлеудің маңызы. Бұл саланың маңыздылығы бірнеше факторлармен түсіндіріледі:

Қолжетімділік – адамдар кез келген жерде ақпаратқа қол жеткізе алады

Байланыс – қолданушылар арасындағы коммуникация жеңілдейді

Бизнес үшін тиімділік – онлайн қызмет көрсету арқылы табыс артады

Білім беру – онлайн курстар мен платформалар дамуда

Мобильді және веб-әзірлеу: Қазіргі заман трендтері мен айырмашылығы

Негізгі түрлері:

1. Native әзірлеу: Платформаның өз тілімен жазылады. iOS үшін Swift, Android үшін Kotlin.

- **Артықшылығы:** Жоғары өнімділік, камера, GPS сияқты құрылғы функцияларына толық қолжетімділік.

- **Кемшілігі:** Әр платформаға бөлек код жазу керек.

2. Кроссплатформалық әзірлеу: Бір код екі платформада да жұмыс істейді.

- Танымал фреймворктар: Flutter, React Native, Kotlin Multiplatform.

- Артықшылығы: Уақыт пен бюджетті үнемдейді.

- Кемшілігі: Кейде native-ке қарағанда баяу жұмыс істейді.

Негізгі бөліктері:

1. Frontend: Пайдаланушы көретін бөлік.

- Технологиялар: HTML, CSS, JavaScript. Фреймворктар: React, Vue, Svelte.

2. Backend: Серверлік логика, деректер базасы.

- Технологиялар: http://Node.js, Python Django, Go, PHP Laravel.

3. Fullstack: Frontend пен Backend-ті бірге меңгерген маман.

Мобильді vs Веб:

Критерий	Мобильді әзірлеу	Веб-әзірлеу

Қолжетімділік	App Store/Google Play орнату керек	Браузер арқылы бірден ашылады
Функционал	Камера, push-хабарлама, офлайн жұмыс	Интернетке тәуелді, құрылғыға шектеулі рұқсат
Жаңарту	Маркет арқылы, модерациядан өтеді	Серверде жаңартсаң, бірден барлық қолданушыға келеді
Бастапқы шығын	Жоғары, әсіресе native	Салыстырмалы түрде төмен
SEO	Іздеу жүйелеріне шықпайды	Google-да жоғары орын алуға болады

Мобильді және веб-әзірлеу — қазіргі цифрлық әлемнің іргетасы, ол адамдардың, бизнестің және мемлекеттердің өзара әрекеттесуін түбегейлі өзгертті. Бұл салалар жай ғана қосымшалар құру емес, экономикалық өсудің, инновациялардың және цифрлық теңдіктің негізгі қозғаушы күші болып табылады.

Мобильді және веб-әзірлеудің цифрлық әлемдегі рөлі:

- **Цифрлық трансформация:** Салалық цифрлық трансформациялау және инновациялық экономиканы дамыту жаһандық бәсекеге қабілеттіліктің ажырамас бөлігі болып табылады. Бұл үдеріс мемлекеттік органдарға жеке ІТ-жобаларды іске қоспай-ақ, жаңа цифрлық шешімдерді әзірлеуге мүмкіндік береді.
- **Қолжетімділік және интернеттену:** Қазақстандағы 6 179 ауылдың 84% -ында мобильді интернет бар, бұл цифрлық қызметтердің халыққа қолжетімділігін арттырады. Интернеттің дамуы мобильді және веб-платформалардың рөлін күшейтеді.
- **Инновациялық шешімдер:** Заманауи зертханалар мен ІТ-компаниялар веб және мобильді қосымшаларды, смарт автоматтандыру жүйелерін және бұлттық архитектураларды белсенді әзірлеуде.
- **Цифрлық сауаттылық:** Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) тиімді пайдалану, ғаламтор ресурстарын дұрыс қолдану және деректерді өңдеу қазіргі қоғамның сауаттылығын арттырады

Веб-бет жасау — қазіргі цифрлық заманда ақпаратты тарату, бизнес жүргізу және жеке брендті қалыптастырудың негізгі құралы болып табылады. Оның маңызы өте жоғары және келесідей негізгі аспектілермен түсіндіріледі:

- **Ақпаратты қолжетімді ету:** Веб-бет — интернетте мәтіндік, графикалық, аудио және бейне материалдарды кешенді түрде ұсынудың визуалды парағы. Ол кез келген уақытта дүниежүзілік желі пайдаланушыларына ақпарат алуға мүмкіндік береді.
- **Бизнес пен маркетингі дамыту:** Веб-дизайн мен сайт жасау компанияның беделін арттырып, өнімдер мен қызметтерді тиімді жарнамалауға көмектеседі. Веб-сайт — бұл 24/7 жұмыс істейтін виртуалды кеңсе немесе дүкен.
- **Коммуникация және кері байланыс:** Веб-беттер қолданушылармен тікелей байланыс орнатуға, сұрақтарға жауап беруге және кері байланыс алуға (формалар, чаттар арқылы) мүмкіндік береді.
- **Технологиялық негіз (HTML/CSS) :** Веб-беттер HTML (гипермәтіндік белгілеу тілі) және CSS (стильдер кестесі) көмегімен құрылады, бұл ақпараттың құрылымды және тартымды көрінуін қамтамасыз етеді.
- **Мультимедиялық мүмкіндіктер:** Заманауи веб-беттер интерактивті элементтермен, анимациялармен және мультимедиамен (бейне, аудио) байытылған, бұл ақпаратты қабылдауды жеңілдетеді.
- **Сенімділік пен имидж:** Кәсіби түрде жасалған сайт компанияның немесе тұлғаның сенімділігін арттырып, бәсекелестік артықшылық береді.

Веб-беттерді жасау және тестілеу (сілтемелердің жұмысын, дизайнды тексеру) арқылы сапалы өнім алуға болады.

Веб дизайн тарихы 1991 жылы алғашқы веб-сайттың пайда болуынан басталды. Оның құрастырушысы Тим Бернерс-Ли өз сайтында HTTP мәліметтерді тасымалдаушы, URL адресациялау жүйесі, HTML гипермәтіндік бейнелеу тілі негізіндегі World Wide Веб жаңа технологиясы туралы жазды. Бұл ашылу ақпараттық технологиялардың дамуына үлкен септігін тигізді. Әлемдегі бірінші сайт алғашқы интернет-каталог та болды, кейін Тим Бернерс-Ли оған басқа сайттарға сілтемелер тізімін орналастырды. Сөйтіп виртуалды шындықтың үшөлшемді кеңістігінің танымалдығы арта берді. Өзіндік мақсат қуған жаңа сайттар пайда болды. Технологиялардың дамуы сайттарды жетілдіре түсті, веб-беттің көркемделуіне үлкен көңіл бөліне бастады. Сурет графикасы әдемі, сапалы жасалуы бағалана бастады. Осылармен бірге веб дизайн дами түсті. Веб-дизайн түсінігіне сайттың шаблонын жасау және оны графикалық көркемдеу жатады. Қазіргі таңда веб дизайн өзіне бірнеше мақсат қояды: қолданушыда объект бейнесін оң қабылдату, сайт құрылымының қарапайымдылығы мен анықтылығы, қолданушы интерфейсінің оңай түсінігі, навигациялық жүйенің ыңғайлылығы және т. б. Осы мақсаттарға жету үшін сайтты құрастырушы компьютерлік графикамен жұмыс жасайтын программа-құралдарының кең таңдауын, html- және java кодтарын қолданады. Бұл оның әлі де даму үстінде екенін көрсетеді. Веб дизайн білім мен өнердің қосылысы. Оның негізгі аспектілеріне бес облыс кіреді.

Мазмұны. Мұнда сайт мазмұнының қалыбы мен ұйымдастыруы кіреді. Мүмкін болар диапазон-мәтіннің қалай жазылғанынан HTML гипермәтіндік технология көмегімен қалай ұйымдастырылғаны, берілгені және құрылғанына дейін. Көрінетін бейнелері. Бұл сайттағы экран кеңістігінің құрылуына қатысты. Құрылу әдетте HTML, CSS немесе Flash көмегімен жүреді және көркемдік не навигация қызметін атқаратын графикалық элементтерден тұрады. Сайттың көрінетін бейнелері- веб дизайнның негізгі аспектісі, бірақ ең маңыздысы емес.

Технология. Оған бағдарлама көмегімен құрылған түрлі интерактивті элементтер кіреді. javascript сияқты клиент жағында жұмыс істейтін сценарий тілдерінен Java-сервер секілді серверлік қосымшаға дейін элементтер болуы мүмкін.

Жеткізу. Internet желісінде сайтты жеткізу жылдамдығы және бас тартпау бағдарламалық қамтаманы және желілік архитектура көмегімен байланысты.

Тағайындау. Сайттың қандай себеппен құрылғаны веб дизайнның негізгі бөлігі болып табылады. Экономикалық сұрақтармен байланысты болғандықтан, басқа облыстарға қатысты кез келген шешімді қабылдағанда

осы элемент ескеріледі. Әрине, **веб дизайнның** әрбір облысының **сайтқа** әсері құрылатын **сайттың** типіне тікелей тәуелді. Мысалы, жеке бетте Internet-дүкенге тән экономикалық түсінік болмайды. Өндірістік кәсіпорынның ішкі желісінде шым-шытырық фильмдерді жарнамалайтын **сайттағыдай** көрінетін бейнесі де болмайды. Осылайша графикалық дизайн, бағдарламалау, желіні ұйымдастыру, қолданушы интерфейсінің жобалау, қолдану ыңғайлылығы және басқа да көздерден тұратын **веб дизайн** мульти пәндік облыс болып табылады.

Веб дизайнға қойылатын талаптар.

Веб дизайн – сайтты дайындаудың алғашқы этапы. Ол көбіне Adobe Photoshop немесе Macromedia FlashMX бағдарламасында орындалады, **веб дизайнның** кейбір элементтері CorelDraw немесе Adobe Illustrator векторлы графика, 3Dmax, Maya, LightWare үшөлшемді моделдеу бағдарламаларынан импортталынады. Бірақ **веб дизайн** тек **сайттың** көркемдік жағы емес, оның қолданушыға ыңғайлы болуы – тұрақты қолданылатын элементтердің айқын ерекшеленуі, мәзірдің түсінікті болуы жатады. Сондықтан **сайттың** дизайны бірнеше талаптарға жауап беруі керек:

1. **Веб дизайн** компанияның имиджін ерекшелеп көрсететін стильді болу керек.

2. **Веб дизайн** компанияның фирмалық стилімен үндесуі керек.

3. **Веб дизайн** қолданушыға қолайлылық сезімін тудыру қажет, бетте мәтіннің дұрыс құрылуы, суреттердің ыңғайлы орналасуы және ойластырылған түстердің үйлесімділігі осыған септеседі.

4. **Веб дизайн** қолданушы **сайтта** басқару элементтері мен навигацияны іздепегені дұрыс – мәзір анық та түсінікті болу керек.

5. **Веб дизайн сайтта** жарнамаланатын тауар, қызмет көрсету және ақпаратқа сәйке болу қажет.

6. **Веб дизайн** «жеңіл», яғни **сайт** беттері ұзақ жүктелмеу керек.

Веб дизайнда анимация жиі қолданылады. Анимацияланған суретті құрған кезде оның «салмағын» ескерген жөн. Олар ұзақ жүктеліп, қолданушының сіздің **сайттыңызбен** жұмысын қиындатады. Әрине, анимацияланған суреттер статикалық суреттеге қарағанда көбірек көңіл аудартады, оларды мақсатпен және үнемді қолданса нұр үстіне нұр. **Веб дизайн** қалай құрылады? **Веб дизайн** – бұл **сайт** жобасының бір бөлігі ғана. Жалпы **сайтқа** техникалық тапсырма қойылады. Онда **веб дизайнға** негізгі талаптар, беттегі басты элементтердің орналасу схемасы құрылады. Осыдан кейін техникалық тапсырма дизайнерге беріледі, онымен бірігіп дизайн концепциясы жасалынып бекітіледі. Бұл негізгі беттің дизайны, ол барлық **сайтқа** бірдей стиль береді. Сайттың **веб дизайн** жобалау мен іске асыру бірнеше күннен бірнеше жұмаға созылуы мүмкін. Қазіргі таңда **веб дизайнға** креативті, ерекше болу талабы қойылады. Себебі онда, жоғарыда көрсетілгендей өнер, маркетинг, технологиялар қиылысады. Негізгі бетке флеш-ролик, компанияның соңғы жаңалықтарын, логотипті сурет, бөлімдердің қысқаша сипаттамасын орналастыруға болады. **Веб дизайн**да визуалды қабылдау үлкен рөл атқарады. Экранның әртүрлі жерінде орналасқан элементтер ақпаратты көру және психологиялық қабылдауға әртүрлі әсер етеді. Экранның сол жақ жоғарғы бөлігінде көп қолданушыға таныс логотип орналасады. Ал жаңа бастаған фирмалар логотипін оң жақ жоғарғы бөлікте орналастырса, қолданушы оны тез және оңай жаттайды. Беттің жоғары жағының **веб дизайнның** фотосурет, басқа графикалық суреттермен безендіру керек. **Веб дизайн** құрғанда кейбір нәрселерге назар аудару қажет. Суретке тышқан сілтемесін жақындатқанда көмекші сөз шыққан дұрыс. Бұл қолданушының **сайтпен** жұмыс жасауын едәуір оңайлатады. Гиперсілтемелер жалпы мәтіннен ерекшеленіп, анық бейнеленуі тиіс. Ал шрифт өзгере алатын болу керек. Бұл мониторларының өлшемі әртүрлі болатын қолданушыларға арналған. Тышқанды қолданбайтын қолданушылар үшін табуляция клавиштерінің көмегімен бетте логикалық тәсілмен қозғалатын арнайы бағдарлама орнатуға болады. Бұл **веб дизайнның** сапасын арттыра түседі. Тауарды жарнамалайтын **сайттарда** тауар бағасын суреттердің астына, ал адрес, сандық ақпараттарды беттің төменгі оң жағына орналастырғаны жөн. Баннер төменгі сол жақта орналасса үлкен танымалдыққа ие болады. **Веб дизайн** кітап, газет немесе журнал баспасының полиграфиялық дизайны секілді маңызға ие. Оның қысқа да нұсқа мағынасы – веб-беттің әдемі, көз тартарлық бейнеленуі бірнеше мақсат көздейді: бұл жақсы имидж қалыптастыру, клиенттердің сенімін күшейту, ақпаратты, қызмет көрсету мен тауарды сатуды көбейту. **Веб дизайн** тартымды да пайдалы болу үшін оны құру кезінде оған қандай тапсырма жүктелетінін, осы облыстағы бәсекелес **сайттарды** зерттеу, клиенттің жұмыс стилі, қандай мақсатты аудиторияға арналғанын білу міндетті. Графиканы құру және оптимизациялау – күрделі жұмыс. Веб-бетті графика құрмай-ақ шрифт, скрипт, стиль кестесі (CSS) көмегімен көрнекі етіп жасауға болады. Алайда құжаттың нәтижесіне көптеген факторлар әсер етеді: браузер терезесінің көлемі, үнсіздік бойынша алынған шрифт, түсі және аты. Сонымен қатар, кей скрипт пен стилдер барлық браузерлермен ұстана бермейді. Ал егер сіз графиканы қолдансаңыз, қолданушы бетті дәл сіз құрғаныңыздай көреді. Веб-графикамен жұмыстың басты қиындығы-Интернет каналдарының өткізу қасиетінің төмендігі болып табылады. Сондықтан сіз графикалық файлдың көлемі аз, бірақ сапалы болуын және оны оптимизациялауда қандай программалар қолдану қажеттігін қадағалауыңыз қажет. Векторлы және растрлы графикалық редакторлар епті қолда қуатты құрал бола алады. Растрлы суретте әрбір пикселдің анықталған орны мен түсі бар, мұнда әрбір объект программаға боялған пиксел жиынтығы ретінде көрінеді. Бұл қолданушы растрлы суреттермен жұмыс жасағанда нақты суретпен емес, пикселдер тобымен жұмыс жасайтындығын көрсетеді. Растрлы суреттер түс градиациясын және жартытондарды дәл береді, суреттің жоғарғы детализациясын қамтамасыз етеді. Сол себепті олар тонды суретті берудің (фотографияны сканерлеу) оптималды құралы болып табылады. Растрлы графикада пикселдердің бекітілген көлемі қолданылады. Бұл суретті өзгерту (бұру, үлкейту) кезінде бейненің бұрмалауына және объект шекараның қисық болып шығуына алып келеді. Ал векторлы графика математикалық фигура – векторлар негізінде құрылып, координатасы, түсі және басқа параметрлі қисық және боялған шектелген облыстардан тұрады. Векторлы суретті файл қисықтың координатасы мен параметрлерінен құрастырылады. Оларды өзгерткенде сапа төмендемейді. Векторлы графика ұсақ кеглер (шрифттар) қолданған цифрлы объектілер және анық контур қажет логотиптер жасауда пайдаланылады. Adobe Photoshop – растрлы графиканы профессионалды өндеудің ең қуатты пакеті. Әртүрлі фильтрлер мен эффекті жиынтығынан тұратын, растрлы суретті модификациялаудың көптеген мүмкіндіктерінен құралған үлкен кешен болып табылады. Веб-беттің қалай құрастырылу принципін түсінгеннен кейін, олардың әрқилы мақсаттарда қолданатынын білеміз. Сол себепті қазіргі таңда Веб-дизайнға көп көңіл аударылады, өйткені желідегі қайсібір ақпараттық ресурстың танымалдығы тікелей соған байланысты. Веб-дизайнердің жалақысының жоғары болуының себебі де сол. Веб-бетті құрушы адам, өзінің білімін шығармашылық потенциалымен

ұштастырады. Көз сүйсінерлік Веб-бетті жасап шығару үшін суретші әрі программист қасиетіне ие болу шарт. Веб қосымшаларын жасаудағы басты қиындық беттің көлемі және интернет браузерлердің сыйымдылығы болып келеді. Macromedia корпорациясы Веб-та барлық ақпарат түрлерінің соңғы жаңалықтарын қолдануға тырысты. Macromedia Flash - өте қуатты, сонымен қатар қолданыста қарапайым, интерактивтілікті ұстанатын векторлы графика негізінде анимациялық жобалар жасаудың құралы. Flash суретшілер мен дизайнерлер үшін веб-жобаны анимация және дыбыспен толықтыруда таптырмайтын жұмыс құралы болып табылады. Flash-ты Веб стандарт ретінде келісім жасалғалы, ол HTML-мен оңай интеграцияланды. Алғашында бұл программа Splash Animator деп аталды және белгісіз Future Animation фирмасымен мультфильм жасау мақсатымен сатылды. Аниматор-суретшілерге арналып, кең қолданыс таба алмады. WWW қосымшалары танымал бола бастаған кезде Macromedia секілді алып фирма оған көңіл аударып, сатып алды да Flash деп атын өзгертті. Flash құрастырушылары жобаны жасауды оңайлату және автоматтандыру үшін программа интерфейсі өзгертті. Өзгеріс тек сыртқы бейнені ғана емес, құрамына да тарады. Flash-та интерактивтілік түсінігі Action Script (Іс-әрекет) сценарийлерін қолдану арқылы кеңейді. Ол электронды дүкендерді алғаш құрастырушы behaviors (интерфейс элементтерінің орнын ауыстыру, логика және математика) күрделі іс-әрекет стилін құрастыруға мүмкіндік береді. Осы себепті программа Веб-өңдеушілерінің арасында кеңінен қолданып, аниматор маманға керемет көмекші бола алды. 1996 жылы пайда болғаннан кейін Flash көрнекі мультимедийлік Веб-бет құрастыруда стандарт болды. Мысал ретінде Citibank, Fox, PepsiCola, Paramount, Plymouth, Chrysler, Nestle және Warner Bros серверлерін көрсетуге болады. Flash-та жұмыс жасау үшін программалаудың маманы болып қажет емес, бұл javascript, Java немесе HTML кодтарын жазбай-ақ интерактивті Веб-түйін жасауға мүмкіндік береді. Интернетте кез келген Веб-беттің негізін құжатты белгілеу және гипертексті ақпарат беруші HTML тілі құрайды. Flash технология HTML орнын баспағанмен, қазіргі таңда Flash көмегімен толыққанды бет-ролик жасап шығаруға болады. Macromedia Flash қолданатын көптеген беттерде HTML мүлде жоқ сияқты, мұнда HTML-код Flash арқасында минимумға әкелінген. Код мағынасы – Flash-клиптің дұрыс орналасуы. Аяқталған бір беттің түрін қарастырсақ:

Веб-бет=HTML+Flash Action Script-ты қолданғанда, бұл формуланы javascript толықтырады. CGI орындай отырып, Flash қайсібір параметрлерді бере алады. Сонымен қатар, CGI Flash-тан шақырылып, әрекет орындап, жауап ретінде алдын-ала әзірленген Flash-клипті көрсетеді. Flash-технологияны қолданудың ең дұрыс шешімі – толыққанды HTML-құжатты кішігірім клиптермен көркемдеу. Көптеген танымал сайттар сәннен қалғылары келмей, осы жолды таңдады. Осындай сайттарға енген қолданушы не Flash-ролик әрекеттерімен сүйсініп, не оны фон ретінде қабылдайды. Бұл жерде Flash-клиптер анимацияланған GIF секілді қолданылады және бүкіл сайт үшін өмірлік маңызы болмайды, осындайда жаңа формуланы пайдалана аламыз:

Веб-бет=HTML+DHTML (javascript/VBScript, CSS) +Flash+CGI

Flash Веб-беттің сәнді қосымшасы ролін атқарады.

Flash мүмкіндіктері.

Macromedia компаниясы Flash-ты шығара отырып, көптеген қуатты идеялар мен технологияларды бір программаға біріктірді, сөйтіп қолданушыға Веб арқылы мультимедиялық презентацияларды көруге мүмкіндік берді. Векторлы графиканы қолдану. Графикалық режимді үнсіздік бойынша қою Flash-ты Веб өңдеу үшін теңеусіз құрал етеді. Векторлы графика – бұл өлшем, форма, түс, шекара, орналасуы жайлы ақпараттан тұратын математикалық теңдікпен не векторлармен анықталатын объектілер. Күрделі суреттердің өзімен жұмыс жасаған кезде кішкентай өлшемді файл алудың бірден-бір мүмкіндігі. GIF пен JPEG секілді растрлы форматтан өзгешелігі, векторлы суреттер – графика, текст, схема және анимация SWF (Shock Wave Flash) форматты ықшам файлдарға оңай экспортталады, осы файлдар желіде отырып-ақ кәдімгі браузер көмегімен ағымды ойнай алады. Symbol Conversation технологисы Flash-тың күрделі мультимедиялық презентациялар құрғанда файл көлемінің азғантай болуының себебі бар. Векторлар, растрлы суреттер, дыбыс бір жобада бірнеше рет қолданғандықтан, Flash өзінің ішкі Symbol Conversation функциясының арқасында объектінің бір экзemplярын жасауға мүмкіндік береді, оны жаңасын құрмай-ақ бірнеше рет қолдана аласыз. Бұл жобаның көлемін біршама азайтады. Қосымшаға кітапхана – Library құрылды. Ол барлық қолданылатын константалар: салынған символдар, импортталған графика мен дыбыс тізімінен тұрады. Кітапхана көмегімен қай кадр не қабатта болғанына байланысыз кез келген элементке баруға болады. Түстік палитраны, градиенттік құйылуларды басқа графикалық қосымшалардан (Macromedia Fireworks және Adobe Photoshop) экспорттауға (импорттауға) болады, бұл сайттағы түстің өзгермеуіне септеседі. Палитра. fla файлда сақталады және. swf экспортаушы файл көлеміне байланысты емес. Үнсіздік бойынша Flash веб-safe палитрасын қолданады. Symbol Conversation технологиясының қасиетін пайдаланып, Flash-жоба кезінде мәліметтер енгізуге болатын текстілік өріс құруға болады, ол қолданушылардан әртүрлі мәліметтер: пароль енгізуге, регистрациялық, сұраулы мәліметтер жинауға қолданылады. Бұл толыққанды веб-сайт құрудың жаңа қадамы. Сонымен қатар, өрістер мәтінді динамикалық ауыстыруда пайдаланылады. Бұл қасиет үнемі жаңаланып тұратын ақпаратты: биржалық, спорттық, ауа-райы болжамы жазғанда қолданылады. Қолданушы мәтіндік өрісті құрғанда оған айнымалы береді. Айнымалыларды роликтің әртүрлі сахналарына, server-side қосымшасына көшіруге болады.

Мәліметтерді ағынды режимде жіберу

Flash-тың веб-қа арналған мультимедиясының тез жүктелуі үшін негізгі факторы - мәліметтерді ағынды режимде жіберу. Басқа артықшылықтарына қарамастан, бұл қасиетінсіз Flash желіде тиімді бола алмас еді. Мәліметтерді ағынды режимде жіберу – қажеттіліктен туындаған технология мысалы. Ол пайда болғанша байланыстың шектеулі жылдамдығы кесірінен қолданушылар файлдарды олардың құрамы компьютерге толық жүктелгенше қарай алмайтын еді. Алайда, құрастырушылар қолданушылардың әрбір байтты бірден қабылдамай-ақ, жоба мазмұнын біртіндеп түсіне алатынын ұғынды. Ағынды мүмкіндік дыбысты, анимациялы және растрлы үлкен файлдар бірден бейнелене бастауын көрсетеді. Дыбыспен жұмыс Веб-сайтты фондық әнмен дыбыстау көп таралмаған, бірақ кейде қолданылады. dhtml, html не басқа стандарттардың дыбыстық файлдармен тығыз интеграцияланбайтыны дәлелденген. BGSOUND немесе EMBED тегі арқылы қосылатын фондық дыбыс mid не wav форматына ие болады. Бірінші форматты қолданғанда беттің шынылдайтыны байқалған, алайда көлемі бойынша mid Интернетке сәйкес. Яғни, сапасы төмен. Ал wav форматты дыбыстардың сапасы жақсы, бірақ бетте ұзақ жүктеледі.

Flash-тың пайда болуына байланысты бетті әнмен әрлеушілер бетке көп көрінбейтін Flash-клипті орналастырады, ол бір дыбыстық фрагментті шексіз қайталай береді. Бұл кезде сапа/көлем орташа деңгейде қалады.

Дыбысты қадағалау әрбір кадрға байланысты. Flash дыбысты бірнеше тәсілмен шығарады. Ол уақытқа тәуелсіз немесе дыбыс жолы бар анимацияны синхрондау арқылы. Әрбір каналдың дауыс деңгейін ауыстыруға да болады, дыбыстың жайлап көтерілуі не төмендеуі секілді. Сонымен, Flash дыбыстың екі типін пайдаланады – оқиғаға байланысты (event sounds) және ағынды (stream sounds). Олардың ерекшелігі: біріншісі толық жүктелуі қажет, екіншісі алғашқы кадрларды дыбыстайтын мәліметтер жүктелісімен жұмыс жасайды. Экспорттаушы. swf файлга 8-ден 160 kbps дейінгі компрессия деңгейі әсер етеді, ол Publish Settings терезесінде көрсетіледі. Flash AIFF, WAV және MP3 форматындағы дыбыстық файлдарды экспорттайды.

Қорытынды

Веб дизайн түсінігіне **сайттың** шаблонын жасау және оны графикалық көркемдеу жатады. Қазіргі таңда **веб дизайн** өзіне бірнеше мақсат қояды: қолданушыда объект бейнесін оң қабылдату, **сайт** құрылымының қарапайымдылығы мен анықтылығы, қолданушы интерфейсінің оңай түсінігі, навигациялық жүйенің ыңғайлылығы және т. б. Осы мақсаттарға жету үшін **сайтты** құрастырушы компьютерлік графикамен жұмыс жасайтын программа-құралдарының кең таңдауын, html- және java кодтарын қолданады.

Dreamweaver MX– бұл өңдеуші бір салада жұмыс жасай алатын, тез құрастырып, жүзеге асырып және Веб-сайтқа және визуальды редактірлеу құралдарын пайдаланып Интернет - қосымшаға қызмет көрсете алатын, қосымшаларды өңдеу және кодты тез жазу интегралды шешімде біріктіріліп жүзеге асырылған қосымша болып табылады. Өңдеушілер Dreamweaver-ді әр түрлі серверлік технологиялармен қолдана алады және қолданушыларға мәліметтер базасына және Веб-сервистерге қол жеткізуді қамтамасыз ететін мықты Интернет –қосымшаларды құрастыра алады. Визуальды құрастыру құралы. swf форматындағы флэш-роликтерді, графикалық суреттерді кодты жазбай-ақ бірден қоюы жұмысты көп жеңілдетеді. Macromedia Flash- өте қуатты, сонымен қатар қолданыста қарапайым, интерактивтілікті ұстанатын векторлық графика негізінде анимациялық жобалар жасаудың құралы. Flash-программаның негізгі құралы ретінде векторлық графиканы алуы мультимедианың барлық негізгі элементтерін (қозғалу, дыбыс, видео, объектілер интерактивтілігі) іске асыруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар дайын программаның көлемі минималды және олардың жұмысының қорытындысы қолданушының экранына қарамайды – ал бұл интернет-проекттерге қойылатын ең негізгі талаптардың бірі. Flash-тің ең басты артықшылығы – аз көлемді, әсем анимацияланған, динамикалық интерактивтік беттерді дайындау мүмкіндігі, ал оны интернетте қолдануға өте қолайлы. Мұның бәрі векторлық графика және ақпаратты сығудың мықты алгоритмдері арқылы жүзеге асады. Flash суретшілер мен дизайнерлер үшін веб-жобаны анимация және дыбыспен толықтыруда таптырмайтын жұмыс құралы болып табылады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Мұхамбетжанова С. Т. Компьютерлік дизайн. – Алматы, 2007.
2. Балафанов Н. , Бөрібаев Б. Информатикадан 30 сабақ. – Алматы, 2003.
3. Смирнова И. Е. , Веб-дизайн бастамасы. – Санкт-Петербург, 2003.
4. Гончаров А. Самоучитель HTML. – Москва, 2002.
5. Информатика негіздері журналы, № 5-6 2006 жыл. – Алматы.
6. Информатика и образование №2 2001 жыл. – Москва.
7. Левковец, Л. Уроки компьютерной графики. Photoshop CS/, СПб. : Питер, 2005
8. Миронов Д. «Corel DRAW 12»: Учебный курс. – СПб. : Питер, 2004,
9. Миронов Д. Компьютерная графика в дизайне. – СПб. : Питер, 2004,
10. Мюррей Д. Д. , Райпер У. Энциклопедия форматов графических файлов. Пер. С англ. Киев: ВНУ, 1997,
12. Влад Мержевич. Теги HTML
13. Влад Мержевич css@htmlbook.ru
14. Веб-сайт своими руками - И. Шапошников. : БХВ – Санкт-Петербург, 2000.

ЕЛУБАЙ АЙНҰР ЖАНАТҚЫЗЫ,
«ALMATY POLYTECHNIC COLLEGE» КМҚК

**ӨНДІРІСТІК-ОҚЫТУ ШЕБЕРЛЕРІНІҢ КӘСІБИ
ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН АРТТЫРУ ЖӘНЕ ДУАЛДЫ ОҚЫТУ
ЖҮЙЕСІНІҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ**

Кіріспе

Қазіргі таңда техникалық және кәсіптік білім беру жүйесінің алдында тұрған басты міндеттердің бірі – еңбек нарығына бәсекеге қабілетті, кәсіби білікті, заманауи технологияларды меңгерген мамандар даярлау. Өндірістің қарқынды дамуы, цифрландыру, автоматтандыру үдерістері білім беру ұйымдарына жаңа талаптар қойып отыр. Осындай жағдайда өндірістік-оқыту шеберлерінің кәсіби құзыреттілігін арттыру мен дуалды оқыту жүйесін тиімді ұйымдастыру ерекше маңызға ие.

Өндірістік оқыту шебері – теориялық білім мен өндірістік тәжірибені байланыстыратын негізгі тұлға. Ол студенттерге тек мамандықты үйретіп қана қоймай, еңбек мәдениетін, кәсіби жауапкершілікті, өндірістік тәртіпті қалыптастырады. Сондықтан шебердің кәсіби деңгейі неғұрлым жоғары болса, білім алушылардың сапалы маман болып қалыптасу мүмкіндігі соғұрлым артады.

Ал дуалды оқыту жүйесі – білім алушының теориялық білімді оқу орнында алып, тәжірибелік дағдыларды өндіріс орнында меңгеруіне негізделген тиімді модель. Бұл жүйе әлемнің дамыған елдерінде жоғары нәтиже көрсетіп, қазіргі уақытта Қазақстанда да кеңінен енгізіліп келеді.

1. Өндірістік-оқыту шеберінің рөлі мен маңызы

Өндірістік-оқыту шебері – техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарындағы негізгі педагогикалық қызметкерлердің бірі. Оның басты міндеті – студенттердің кәсіби дағдыларын қалыптастыру және оларды нақты өндірістік ортаға бейімдеу.

Өндірістік оқыту шеберінің негізгі міндеттері:

- білім алушыларға өндірістік тәжірибе беру;
- заманауи технологияларды үйрету;
- қауіпсіздік техникасын меңгерту;
- еңбекке баулу;
- кәсіби құзыреттілікті қалыптастыру;
- өндірістегі жаңа жабдықтарды қолдануды үйрету;
- студенттердің шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Қазіргі уақытта өндірістік шебер тек нұсқаушы ғана емес, ол:

- педагог;
- психолог;
- тәлімгер;
- ұйымдастырушы;
- жаңашыл маман болуы тиіс.

2. Кәсіби құзыреттілік ұғымы

Кәсіби құзыреттілік – маманның өз кәсіби қызметін жоғары деңгейде атқара алу қабілеті. Ол білімнің, тәжірибенің, дағдының және жеке қасиеттердің жиынтығынан тұрады.

Өндірістік оқыту шеберінің кәсіби құзыреттілігіне мыналар жатады:

1. Арнайы кәсіби білім

Шебер өз саласын терең білуі керек. Мысалы:

- дәнекерлеу технологиясы;
- электр монтажі;
- автокөлік жөндеу;
- IT технологиялары;
- аспаздық өнер;
- тігін өндірісі және т.б.

2. Педагогикалық құзыреттілік

Шебер студенттермен жұмыс істей алуы қажет:

- оқыту әдістерін меңгеру;
- сабақты жоспарлау;
- бағалау жүйесін қолдану;
- білім алушылардың ерекшеліктерін ескеру.

3. Цифрлық құзыреттілік

Қазіргі шебер:

компьютерлік бағдарламаларды;
онлайн платформаларды;
интерактивті құралдарды;
цифрлық құрылғыларды қолдана білуі қажет.

4. Коммуникативтік құзыреттілік

Өндірістік шебер:

студенттермен;
әріптестермен;
жұмыс берушілермен тиімді байланыс орната алуы тиіс.

5. Практикалық құзыреттілік

Шебер өндірістегі нақты жұмыстарды кәсіби деңгейде орындай білуі керек.

3. Өндірістік-оқыту шеберлерінің кәсіби құзыреттілігін арттыру жолдары

3.1 Біліктілікті арттыру курстары

Шеберлер үнемі:

қайта даярлау;
тәжірибе алмасу;
кәсіби семинарлар;
тренингтер арқылы білімін жетілдіруі қажет.

Біліктілікті арттыру курстары:

жаңа технологияларды меңгеруге;
инновациялық әдістерді үйренуге;
халықаралық тәжірибемен танысуға мүмкіндік береді.

3.2 Өндірістік тағылымдамадан өту

Шеберлер кәсіпорындарда тәжірибеден өту арқылы:

жаңа жабдықтармен танысады;
өндірістегі өзгерістерді көреді;
практикалық біліктілігін арттырады.

Бұл тәжірибе кейін студенттерді оқыту сапасын жоғарылатады.

3.3 Цифрлық технологияларды пайдалану

Қазіргі білім беру жүйесінде:

электронды оқулықтар;
виртуалды зертханалар;
симуляциялық бағдарламалар;
онлайн оқыту платформалары кеңінен қолданылуда.

Сондықтан өндірістік шебер цифрлық сауатты болуы өте маңызды.

3.4 WorldSkills қозғалысына қатысу

WorldSkills чемпионаттары:

кәсіби шеберлікті арттырады;
халықаралық стандарттарды меңгеруге көмектеседі;
жаңа технологияларды үйренуге жағдай жасайды.

Шеберлер осындай жарыстар арқылы кәсіби дамуға мүмкіндік алады.

3.5 Өзін-өзі дамыту

Заманауи шебер:

кәсіби әдебиеттер оқуы;
жаңа технологияларды зерттеуі;
интернет ресурстарын пайдалануы;
тәжірибе алмасуы қажет.

4. Дуалды оқыту жүйесінің мәні

Дуалды оқыту – теория мен практиканы біріктіретін білім беру жүйесі.

Бұл жүйеде:

студент оқу орнында теориялық білім алады;
кәсіпорында практикалық тәжірибеден өтеді.

Яғни, білім алушы уақыттың бір бөлігін колледжде, екінші бөлігін өндіріс орнында өткізеді. 5. Дуалды оқыту жүйесінің негізгі мақсаты

Дуалды оқытудың мақсаты:

еңбек нарығына қажетті маман даярлау;
жұмыссыздықты азайту;
теория мен практиканы ұштастыру;
студенттердің кәсіби бейімделуін арттыру.

6. Дуалды оқыту жүйесінің артықшылықтары

6.1 Теория мен практиканың байланысы

Студент алған теориялық білімін өндірісте бірден қолданады.

Мысалы:

электр маманы нақты жабдықтармен жұмыс істейді;
аспаз тағам дайындауды өндірісте үйренеді;
автомеханик көлікті нақты жөндейді.

Бұл білімнің сапасын арттырады.

6.2 Жұмысқа орналасу мүмкіндігі жоғары

Дуалды оқыту жүйесінде білім алған студент:

тәжірибе жинайды;
жұмыс берушімен байланыс орнатады;
болашақ жұмыс орнына бейімделеді.

Көп жағдайда кәсіпорын студентті оқу аяқталғаннан кейін жұмысқа қабылдайды.

6.3 Кәсіби дағдылардың қалыптасуы

Студент:

өндірістік тәртіпті;
еңбек мәдениетін;
уақытты басқаруды;
ұжыммен жұмыс істеуді үйренеді.

6.4 Жұмыс беруші талабына сай маман даярлау

Кәсіпорын оқу процесіне қатысқандықтан:

қажетті маман моделін қалыптастырады;
оқу бағдарламасына ұсыныс береді;
студенттердің біліктілігін бағалайды.

6.5 Экономикалық тиімділік

Дуалды оқыту:

мемлекетке;
оқу орнына;
кәсіпорынға тиімді.

Себебі дайын маманды қайта оқытуға аз шығын кетеді.

6.6 Студент мотивациясының артуы

Студент:

нақты өндірісті көреді;
мамандықтың маңызын түсінеді;
кәсіби қызығушылығы артады.

7. Дуалды оқыту жүйесіндегі өндірістік шебердің рөлі

Өндірістік шебер:

студент пен кәсіпорын арасындағы байланысты қамтамасыз етеді;
практикалық оқытуды ұйымдастырады;
кәсіби бағыт береді;
өндірістегі қауіпсіздікті қадағалайды.

Шебердің кәсібилігі дуалды оқытудың нәтижесіне тікелей әсер етеді.

8. Қазақстандағы дуалды оқыту жүйесінің дамуы

Қазақстанда дуалды оқыту жүйесі техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарында белсенді енгізілуде.

Мемлекет:

колледждер мен кәсіпорындардың серіктестігін дамытуда;
жұмыс берушілерді оқу процесіне тартуда;
заманауи мамандар даярлауға көңіл бөлуде.

Көптеген колледждер:

зауыттармен;
сервистік орталықтармен;
өндірістік кәсіпорындармен келісімшарт негізінде жұмыс жүргізуде.

9. Дуалды оқыту жүйесінде кездесетін мәселелер

Дегенмен, бұл жүйеде кейбір қиындықтар бар:

материалдық-техникалық базаның жеткіліксіздігі;
өндірістегі орын тапшылығы;
кейбір кәсіпорындардың қызығушылығының төмендігі;
өндірістік шеберлердің тәжірибесінің жеткіліксіздігі;
заманауи жабдықтардың аз болуы.

10. Мәселелерді шешу жолдары

Ұсыныстар:

өндірістік шеберлердің біліктілігін тұрақты арттыру;
кәсіпорындармен серіктестікті күшейту;
халықаралық тәжірибені енгізу;

материалдық базаны жаңарту;
цифрлық технологияларды дамыту;
кәсіпорын мамандарын оқыту процесіне тарту.

Қорытынды

Өндірістік-оқыту шеберлерінің кәсіби құзыреттілігін арттыру – сапалы маман даярлаудың басты шарты. Қазіргі еңбек нарығы білікті, икемді, заманауи технологияларды меңгерген мамандарды талап етеді. Сондықтан өндірістік шеберлер үнемі кәсіби дамып, жаңа технологияларды игеріп отыруы қажет.

Ал дуалды оқыту жүйесі – теория мен тәжірибені тиімді үйлестіретін, студенттің кәсіби бейімделуін арттыратын, жұмысқа орналасу мүмкіндігін жоғарылататын маңызды білім беру моделі. Бұл жүйе білім беру ұйымдары мен жұмыс берушілер арасындағы байланысты нығайтып, ел экономикасына қажетті білікті кадрлар даярлауға мүмкіндік береді.

Қорыта айтқанда, өндірістік оқыту шеберлерінің кәсіби құзыреттілігі мен дуалды оқыту жүйесі – техникалық және кәсіптік білім беру сапасын арттырудың негізгі факторлары болып табылады.

Қазіргі заман талабына сай техникалық және кәсіптік білім беру жүйесін дамытуда өндірістік-оқыту шеберлерінің кәсіби құзыреттілігін арттыру ерекше маңызға ие. Себебі өндірістік шебер – білім алушыны болашақ маман ретінде қалыптастыратын негізгі тұлға. Оның кәсіби білімі, тәжірибесі, педагогикалық шеберлігі мен заманауи технологияларды меңгеруі студенттердің сапалы білім алуына тікелей әсер етеді. Сондықтан өндірістік оқыту шеберлері үнемі өз білімін жетілдіріп, жаңа өндірістік технологиялар мен инновациялық оқыту әдістерін меңгеріп отыруы қажет.

Сонымен қатар, дуалды оқыту жүйесі – білім беру мен өндірісті өзара байланыстыратын тиімді модельдердің бірі. Бұл жүйе студенттердің теориялық білімін нақты тәжірибемен ұштастырып, олардың кәсіби дағдыларын жетілдіруге мүмкіндік береді. Дуалды оқыту арқылы білім алушылар еңбек нарығының талаптарына бейімделіп, жұмысқа орналасу мүмкіндігін арттырады. Ал жұмыс берушілер өздеріне қажетті білікті мамандарды даярлауға тікелей қатыса алады.

Бүгінгі таңда мемлекет тарапынан техникалық және кәсіптік білім беру жүйесіне үлкен қолдау көрсетіліп отыр. Осы бағыттағы жұмыстарды тиімді жүзеге асыру үшін оқу орындары мен өндіріс орындарының серіктестігін нығайту, материалдық-техникалық базаны жаңарту және өндірістік оқыту шеберлерінің кәсіби дамуына жағдай жасау маңызды.

Қорыта келгенде, өндірістік-оқыту шеберлерінің кәсіби құзыреттілігін дамыту мен дуалды оқыту жүйесін жетілдіру – бәсекеге қабілетті, жоғары білікті мамандар даярлаудың негізгі кепілі. Бұл өз кезегінде ел экономикасының дамуына, өндіріс сапасының артуына және қоғамның әлеуметтік-экономикалық өркендеуіне оң әсерін тигізеді.

Қолданылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. – Астана, 2007.
2. Қазақстан Республикасында техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы. – Астана.
3. Назарбаев Н.Ә. Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ. – Астана, 2014.
4. Құсайынов А.Қ. Кәсіптік білім беру педагогикасы. – Алматы: Рауан, 2018.
5. Сейтқазиев А.С. Техникалық және кәсіптік білім беру әдістемесі. – Алматы, 2019.

Журнал редакцияның компьютер орталығында теріліп, беттелді.
«Рухани жаңғыру» баспа орталығында басылды.
Пішімі 17,5x24,5 көлемі 11 баспа табақ. Офсеттік басылым
Таралымы 1000 дана
Тапсырыс №435
Бағасы келісімді.
Қаріп түрі «Таймс». Қағазы офсеттік